

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

Fakulta právnická

Diplomová práce

MRAVNOSTNÍ DELIKTY Z POHLEDU TRESTNĚPRÁVNÍHO,
TRESTNĚ POLITICKÉHO A KRIMINOLOGICKÉHO

František Dřížd'al

Plzeň 2018

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou prací na téma „Mravnostní delikty z pohledu trestněprávního, trestně politického a kriminologického“ vypracoval samostatně, a že jsem vyznačil prameny, z nichž jsem pro svou práci čerpal způsobem ve vědecké práci obvyklým. Práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Ve Slatině, dne 14. března 2018

.....
František Dřížd'al

Poděkování

Na tomto místě bych rád poděkoval vedoucí mé diplomové práce paní JUDr. Simoně Stočesové, Ph.D., LL. M., za trpělivost, velmi přívětivé jednání, odborné vedení mé diplomové práce, za cenné rady, podnětné připomínky a konzultace, které mi vstřícně poskytla a kterými přispěla k vypracování této práce.

Obsah

Úvod.....	1
1 Mravnostní kriminalita a její charakteristika	3
1.1 Mravnostní delikty a jejich dělení	6
2 Vývoj právní úpravy mravnostní kriminality.....	9
2.1 Středověká a raně novověká právní úprava	10
2.2 Právní úprava v období vrcholného novověku a moderních dějin	24
3 Mravnostní delikty a jejich skutkové podstaty dle trestního zákoníku.....	33
3.1 Ideová východiska současné právní úpravy a její přehled.....	35
3.2 Z násilnění	37
3.3 Sexuální nátlak.....	39
3.4 Pohlavní zneužití	43
3.5 Soulož mezi příbuznými	46
3.6 Kuplířství	48
3.7 Prostituce ohrožující mravní vývoj dětí.....	51
3.8 Šíření pornografie	53
3.9 Výroba a jiné nakládání s dětskou pornografií	57
3.10 Zneužití dítěte k výrobě pornografie	60
3.11 Účast na pornografickém představení	63
3.12 Navazování nedovolených kontaktů s dítětem	66
4 Trestněprávní, trestně politický a kriminologický rozbor vybraných mravnostních deliktů	68
4.1 Trestněprávní pohled na vybrané trestné činy pomocí metody komparativní	68
4.2 Vybrané mravnostní delikty z pohledu kriminologického se zvláštním zaměřením na pachatele a oběť	72
4.3 Trestně politický vzhled do problematiky	79
Závěr.....	84
Seznam použitých zkratk	86
Seznam použité literatury	87
Resumé	98
Přílohy	99

Úvod

Mravnostní delikty, jejichž jádro tvoří trestné činy proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti, jsou odbornou i laickou veřejností pokládány za jedny z absolutně nejzávažnějších trestných činů, kriticky ohrožujících a dopadajících jak na jednotlivce, tak i na společnost jako celek. Tomu odpovídá i jejich rozmístění v trestním zákoníku napříč jeho předními hlavami druhou, třetí a čtvrtou. A byť si četnost mravnostních deliktů drží stabilní hladinu, a tudíž se s jejich pácháním nesetkáváme zase tak často, je o nich slyšet stále častěji, neboť medializace mravnostní kriminality je již několik let na vzestupu. To příkládám jistému sociálně uvolněnějšímu vývoji společnosti a jejího vztahu a pohledu na intimno, erotiku, sexualitu a obecně dříve tabuizovaná témata. A společně s tím, jak se do našeho běžného každodenního života dostávají tato smyslnostní témata, která si často nevědomky interiorizujeme a která nás skutečně obklopují a my je již vnímáme jako běžnou složku života, nad kterou se nikdo hlouběji nepozastavuje, může docházet k jistému zlehčování mravnostně motivovaných útoků (deliktů), až k jejich přehlížení.

Cílem mé diplomové práce je na tato aktuální témata reagovat. Je totiž nutné, aby i případná široká veřejnost byla schopna odlišit od nezávadného chování a jednání, jednání skutečně nebezpečná. A jak toho nejjednodušeji dosáhnout? Nastíněním historického vývoje a popisem jednotlivých mravnostních deliktů, jejich podstatných a typických trestněprávních znaků obohacených o poznatky z jiných vědních oborů, s touto problematikou souvisejících, pro účely této práce především kriminologických a trestně politických.

Má diplomová práce je rozdělena do čtyř částí sestávajících z obecného seznámení s problematikou mravnostní kriminality, mravnostních deliktů a sexuálně motivovaných trestných činů, jakož i jejich dělení v části první. Ve druhé části jsem se zaměřil na dějinnou právní úpravu a historický vývoj mravnostních deliktů od raného středověku přes novověk a moderní dějiny až po současnost, neboť teprve v kontextu historických souvislostí je možno sledovat nejen morální vývoj společnosti, ale i směr vývoje legislativy postihující mravnostní kriminalitu, včetně konkrétního složení kriminálního jednání společnosti, přičemž v souhrnu by výše zmíněné mělo mít vliv na zkvalitnění právní úpravy do budoucna. Část třetí jsem věnoval výčtu a bližšímu trestně právnímu popisu jednotlivých trestných činů proti lidské důstojnosti v sexuální

oblasti, včetně výkladu jejich pojmových znaků, a závěrečnou čtvrtou část jsem zaměřil na vybrané mravnostní delikty s ještě užším přimknutím k trestněprávnímu, trestně politickému a kriminologickému pohledu, přičemž poslední jmenovaný je směřován výhradně na pachatele a oběť vybraných trestných činů a jejich rozličné typologizace.

Ve všech jednotlivých částech jsem pracoval především s metodami deskriptivní, kompilační a analytickou. Využil jsem také metodu historickou a metodu komparativní, a to ať už ke srovnání historické a současné úpravy, tak ke srovnání současné úpravy jednotlivých mravnostních deliktů mezi sebou navzájem.

1 Mravnostní kriminalita a její charakteristika

Mravnostní kriminalita je typem nebo druhem, možná spíše odvětvím kriminality, pro kterou je vysoce charakteristickým rysem konání pachatele, které je v hlubokém rozporu nejen s právními normami, ale i s normami morálními, mravnostními a často i s normami náboženskými, dodržovanými a uznávanými v té které dané společnosti. Podstatou takových činů je jejich zasahování do základních práv a svobod poškozených, a to především ve vztahu k narušení jejich svobodné vůle v oblasti rozhodování o sexuálním a pohlavním životě, v oblasti fyzického a psychického vývoje a v neposlední řadě vývoje mravního. V ještě obecnější rovině jsou to zásahy do osobní svobody a lidské důstojnosti. Tedy oblastí tradičně chráněných lidskoprávními kodexy a katalogy, kterými dané státy artikulovaly ony základní práva a svobody. Z tohoto pohledu spadají do mravnostní kriminality především takové mravnostní trestné činy, které mají dopad na výše zmíněné chráněné zájmy, což z nich dělá trestné činy s extrémně vysokou typovou nebezpečností.¹

Další tradičně zdůrazňovanou vlastností mravnostní kriminality je také to, že je úzce spojena s pohlavním (sexuálním) pudem. V takovémto pojetí pak můžeme mravnostní kriminalitu rozdělit do dvou kategorií. O první z nich můžeme mluvit jako o sexuální kriminalitě projevující se především sexuálními trestnými činy, o druhé jako o kriminalitě spojené s prostitucí.²

V prvním případě se jedná o taková jednání, která jsou skutečně motivovaná pohlavním pudem. Jde tedy vlastně o sexuálně motivované trestné činy a „*sexuální trestné činy jsou sexuální činy spáchané pro bezprostřední sexuální uspokojení pachatele, které je v rozporu s převládající sexuální morálkou společnosti, ve které pachatel žije, a jsou uvedeny v trestním zákoně.*“³ Pro ty je charakteristické, že byť je míra jejich páchaní statisticky hodnotitelná, je při tom nutné počítat s vysokou mírou tohoto druhu kriminality, která zůstane utajená. Do takto kriminalizovaného jednání zahrnujeme především skutkové podstaty trestných činů znásilnění, pohlavního zneužití, soulože mezi příbuznými, výroby a jiného nakládání s dětskou pornografií, účasti na pornografickém představení,

¹ CHMELÍK, Jan. *Mravnost, pornografie a mravnostní kriminalita*. 1. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-739-6, s. 11

² NOVOTNÝ, Oto a Josef ZAPLETAL. *Kriminologie*. 3., přeprac. vyd. Praha: ASPI, 2008. ISBN 978-80-7353-376-8, s. 310 - 311

³ WEISS, Petr a kol. *Sexuologie*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2010. xiii. ISBN 978-80-247-2492-8, s. 513

navazování nedovolených kontaktů s dítětem, ale i vydírání ve formě donucení k souloži pod pohrůžkou pomluvy, či sexuálně motivovanou vraždu nebo ublížení na zdraví.⁴

Ve druhém případě, tedy v případě kriminality spojené s prostitucí se pak jedná především o trestné činy, kde uspokojení pohlavního (sexuálního) pudu není tou hlavní hnací silou, ale až sekundárním projevem. Primárním motivem je v tomto případě hledisko finanční, tedy se jedná o trestné činy motivované touhou po zisku. Jako příklad bychom mohli uvést trestné činy prostituce ohrožující mravní vývoj dětí a trestný čin kuplířství, svádění k pohlavnímu styku, ale i na netrestnou prostituci bezprostředně se vážící trestné činy jako šíření nakažlivé lidské nemoci z nedbalosti či ohrožení pohlavní nemocí.⁵

Jak v této práci uvidíme, mravnostní delikty se v průběhu běhu času mění co do jejich obsahu, tak i co do jejich množství, a to v závislosti na tom, jak se mění společenské normy v oblasti mravnosti, promítnuté do platných a účinných norem právních. Mravnostní delikty jsou tedy do značné míry mravnostně škodlivé často už jen relativně. Mám tím na mysli to, že se může stát, že je možné jako mravnostní delikt stíhat jednání, které již svou podstatou nenarušuje mravnostní vnímání společnosti, a přesto je z důvodu laxnosti zákonodárce či z politických důvodů v právních předpisech stále uvedeno jako společensky škodlivé, a tudíž zakázané pod hrozbou příslušného trestu. Je tedy u mravnostních deliktů více než kdekoli jinde nutné, aby zákonodárce do značné míry flexibilně a promptně aktualizoval trestněprávní předpisy obsahující výčty skutkových podstat, aby k výše uvedenému nedocházelo, ale na druhou stranu tak, aby zůstaly zachovány základní lidská práva a svobody. Mělo by tedy být zásadní činností zákonodárce opakovaně získávat a vyhodnocovat informace o vývoji společnosti, vývoji jejího smýšlení a faktické reálné praxe v sexuální oblasti a příslušně reagovat, tedy legislativu změnit, či podržet v účinnosti současnou úpravu.⁶

Ve stejném duchu se vyjádřil i (Mittlöhner, 1999) který za konkrétní příklad dává úpravu vývoje mravnostního deliktu homosexuality, kdy trestnost tohoto jednání byla postupně oslabována v závislosti na mravnostním vývoji

---

⁴ WEISS, Petr a kol. *Sexuologie*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2010. xiii. ISBN 978-80-247-2492-8, s. 513

⁵ GRÍVNA, Tomáš, Miroslav SCHEINOST a Ivana ZOUBKOVÁ. *Kriminologie*. 4., aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2014. ISBN 978-80-7478-614-3, s. 246 - 247

⁶ WEISS, Petr a kol. *Sexuologie*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2010. xiii. ISBN 978-80-247-2492-8, s. 513

a smýšlení společnosti až do té míry, že ztratila svou společenskou škodlivost a tento trestný čin tak zcela zanikl.⁷

Tato zákonodárcova trestněpolitická činnost vstupuje do popředí a získává na důležitosti společně s postupně se zvyšující globalizací, odstraňováním hranic, vytvářením stále nových, dokonalejších, rychlejších komunikačních prostředků a se zvyšující se mírou migrace, kterou v posledních letech zaznamenáváme. Neboť to všechno jsou okolnosti, které vedle již zmíněného mravnostního smýšlení společnosti musí vzít zákonodárce v úvahu při své práci tak, aby zajistil plynulý vývoj práva, které bude sloužit, ale zároveň chránit.⁸

Bezespору tím nejlevnějším a neméně významným ochranným prvkem před pácháním mravnostních deliktů a před mravnostní kriminalitou jako takovou je prevence sexuální trestné činnosti realizovaná sexuální výchovou. To je pojem velmi široký, dopadající na nejrůznější činnosti člověka a jeho tužby. Projevuje se nejrůznějšími formami a metodami. Přiměřená informovanost o dané problematice, která zahrnuje rozpoznání nebezpečného chování, edukaci ohledně důvěryhodných osob, institucí a organizací, jako jsou učitel, školní psycholog, ale i nejrůznější krizová centra zaměřená na problematiku dětí a dospívajících či linka bezpečí, je jedna z forem. Dalším z důvodů důležitosti sexuální výchovy je její funkce sloužící k ochraně před sexuálně přenosnými nemocemi, pohlavními nemocemi. Slouží také k částečné prevenci před nežádoucím otěhotněním.⁹

V obecnější rovině spíše mluvíme o sociální prevenci, jejíž součástí sexuální výchova bezespору také je. Mimo to však spočívá také v potlačování alkoholismu a jiných druhů závislostí a zvyšování kulturnosti. Můžeme ale pracovat také s prevencí situační, tedy realizovanou pomocí kamerových systémů, a prevencí viktimologickou sledující a vyhodnocující míru viktimnosti a viktimizace.¹⁰

---

⁷ MITLÖHNER, Miroslav. *Erotika a paragrafy*. Vyd. 1. Praha: Grada, 1999. Právo pro každého (Grada). 131 s. ISBN 80-7169-691-9, s. 30

⁸ WEISS, Petr a kol. *Sexuologie*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2010. xiii. ISBN 978-80-247-2492-8, s. 512

⁹ MITLÖHNER, Miroslav. *Erotika a paragrafy*. Vyd. 1. Praha: Grada, 1999. Právo pro každého (Grada). 131 s. ISBN 80-7169-691-9, s. 15 - 16

¹⁰ NOVOTNÝ, Oto a Josef ZAPLETAL. *Kriminologie*. 3., přeprac. vyd. Praha: ASPI, 2008. ISBN 978-80-7353-376-8, s. 323

1.1 Mravnostní delikty a jejich dělení

Na základě výše zmíněného tedy vidíme, že pojem mravnostní kriminalita, potažmo mravnostní delikt, jsou pojmy do značné míry nadřazené a obecnější. Dalo by se říct, že vůči názvům a pojmům sexuální trestné činy, sexuální kriminalita, sexuálně motivované trestné činy či s prostitucí spojené trestné činy jsou pojmy mravnostní delikt a mravnostní kriminalita pojmy jakési zastřešující. Byť se tedy v rámci mravnostní kriminality, resp. mravnostních deliktů nejedná výlučně o trestné činy obsažené v hlavě III. trestního zákoníku, neboť mravnostní delikty nezasahují jen lidskou důstojnost v sexuální oblasti, ale jak již bylo výše zmíněno i jiné chráněné zájmy, tudíž za mravnostní delikty považujeme trestné činy obsažené i v jiných hlavách, než v hlavě III., tak ale právě ony trestné činy proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti jsou pro mravnostní kriminalitu absolutně nejtypičtější, tzn. jako nejtypičtější mravnostní delikty chápeme trestné činy uvedené v hlavě III. trestního zákoníku. A právě tyto trestné činy se stanou předmětem práce.¹¹

Mravnostní delikty můžeme dělit dle nejrůznějších kritérií, pohledů, náhledů, měřítek a znaků do celé řady skupin či chceme-li, tříd.

Kromě výše zmíněného dělení mravnostních deliktů na sexuální trestné činy a trestné činy spojené s prostitucí, což bychom mohli považovat jako první typ členění, pak na mravnostní delikty jakožto trestné činy obsažené v hlavě III. trestního zákoníku (zasahující lidskou důstojnost v sexuální oblasti) vs. mravnostní delikty zasahující do dalších právem chráněných zájmů, tedy trestné činy obsažené v hlavě II. a hlavě IV. trestního zákoníku, jakožto druhý způsob dělení, pak například, dle kriminalistické praxe využívané v rámci kriminalistické statistiky Policie ČR můžeme mravnostní delikty dělit na tzv. mravnostní delikty *stricto sensu*, kam spadají trestné činy znásilnění, sexuálního nátlaku, pohlavního zneužití, soulože mezi příbuznými, šíření pornografie, kuplířství a obchodování s lidmi, a na mravnostní delikty označené jako ostatní, kam logicky kriminalisté řadí všechny ostatní mravnostní delikty, vyjma těch, které řadí do předchozí skupiny, jako třetí druh dělení.¹²

---

¹¹ CHMELÍK, Jan. *Mravnost, pornografie a mravnostní kriminalita*. 1. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-739-6, s. 18

¹² GŘIVNA, Tomáš, Miroslav SCHEINOST a Ivana ZOUBKOVÁ. *Kriminologie*. 4., aktualiz. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2014. ISBN 978-80-7478-614-3, s. 247

Dalším způsobem dělení mravnostních deliktů je jejich dělení dle předmětu ochrany, na: „*Trestné činy zasahující do svobody v rozhodování v pohlavních vztazích. Sem můžeme zařadit trestné činy znásilnění a některé formy pohlavního zneužívání. Trestné činy ohrožující mravní vývoj mládeže. Pro tento druh mravnostní trestné činnosti jsou typické trestné činy pohlavní zneužívání, ohrožování mravnosti a ohrožování mravní výchovy mládeže. Trestné činy zasahující do dobrých mravů v pohlavních vztazích. Za typické trestné činy této kategorie lze označit kuplířství, soulož mezi příbuznými a obchodování se ženami.*“¹³

Nemůžeme ale opomenout ani dělení mravnostních deliktů podle zasažených objektů. Jelikož objektem je obecně lidská důstojnost, můžeme mravnostní delikty dále z tohoto pohledu rozčlenit do dalších čtyř kategorií, možná spíše podkategorií, podle dalších zasažených objektů na mravnostní delikty zasahující svobodu rozhodování v pohlavních vztazích, kam patří trestný čin znásilnění (§ 185) a sexuálního nátlaku (§ 186) jako kategorie první, mravnostní delikty zasahující do zdravého vývoje dětí, kam spadají pohlavní zneužití (§ 187), prostituce ohrožující mravní vývoj dětí (§ 190), šíření pornografie (§ 191 odst. 2), zneužití dítěte k výrobě pornografie (§ 193) a dle mého názoru i účast na pornografickém představení (§ 193a), za třetí na mravnostní delikty zasahující některé zásady v pohlavních vztazích, sem zařadíme soulož mezi příbuznými dle § 188, a za čtvrté mravnostní delikty zasahující do některé mravní zásady, kam jsou tradičně řazeny trestné činy kuplířství (§ 189), šíření pornografie (§ 191) a výroby a jiného nakládání s dětskou pornografií (§ 192). Dle mého názoru by sem pak mohl spadat i trestný čin navazování nedovolených kontaktů s dítětem (§ 193b).¹⁴

Mravnostní delikty můžeme ale rozdělit i podle osoby pachatele trestného činu a osoby poškozené, a to buďto jednotlivě, tedy pachatelem či poškozeným je osoba zletilá, starší 18 let, nebo mladistvý, resp. dítě, a to vždy bez ohledu na pachatele či poškozeného (záleží, z jakého hlediska dané mravnostní delikty dělíme) a nebo v podstatě skupinově ve vzájemné souvislosti, na mravnostní delikty páchané mezi dospělými, tzn. subjektem i poškozeným je osoba zletilá, mravnostní delikty páchané mezi mládeží, tzn. pachatel i poškozený jsou osoby,

¹³ CHMELÍK, Jan. *Mravnost, pornografie a mravnostní kriminalita*. 1. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-739-6, s. 19

¹⁴ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 5. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2016. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-120-5, s. 602

kteřé dosud nedovřřily věku 18 let, a samozřejmě můžeme z tohoto hlediska využít i mutací výše zmíněných kategorií, tzn. mravnostní delikty páchané dospělými na mládeži a opačně, mravnostní delikty páchané mládeži na osobách zletilých.¹⁵

Na předchozí dělení bychom pak mohli navázat jakýmsi užším dělením dle subjektu, tedy z pohledu toho, zda dané trestné činy mohou být spáchány kýmkoliv, tzn. subjektem obecným, či jen speciálním subjektem, kterým by mohla být kupřříkladu osoba zneužívající závislost či postavení vůči osobě poškozené.

Nebo dělení mravnostních deliktů spíše z pohledu sexuologického na mravnostní delikty spáchané osobou duševně zcela zdravou, tak ale i osobou trpící psychickou poruchou, osobou trpící nějakou sexuální deviací či více sexuálními deviacemi najednou.¹⁶

Jako další způsob dělení mravnostních deliktů můžeme pak vidět dělení podle toho, zda se může trestného činu dopustit výlučně jen fyzická osoba, nebo vedle osoby fyzické i osoba právnická, jako je tomu u trestných činů sexuálního nátlaku (§ 186), pohlavního zneužití (§ 187), kuplířství (§ 189), výroby a jiného nakládání s dětskou pornografií (§ 192) a zneužití dítěte k výrobě pornografie (§ 193).¹⁷

---

¹⁵ CHMELÍK, Jan. *Mravnost, pornografie a mravnostní kriminalita*. 1. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-739-6, s. 19 - 22

¹⁶ WEISS, Petr a kol. *Sexuologie*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2010. xiii. ISBN 978-80-247-2492-8, s. 513

¹⁷ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník: komentář*. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. 2 sv. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-428-5, s. 1832

2 Vývoj právní úpravy mravnostní kriminality

Mravnostní delikty, potažmo mravnostní kriminalita jako taková provází lidskou společnost pravděpodobně od nepaměti. Od nejstarších dob se lidé snažili sexuální vztahy regulovat, a to jak morálními, tak i právními normami ve formách příkazů či zákazů. Již v dochovaných nálezech po dávných antických a starověkých kulturách a civilizacích, jako je Řecko, Řím či Babylonská říše, se setkáváme s nejtvrďšími a zpravidla absolutními tresty pro pachatele mravnostních deliktů. Stejně tak v průřezu nejmasověji praktikovanými náboženstvími doby tehdejší i následující, především islámem či právem židovským (znásilnění vdané ženy). Nežřídka se především v dávných východních kulturách setkáme kromě absolutního trestu, tedy trestu smrti, i s dalším extrémním trestem, a to s tzv. odplatným znásilněním. Tento trest byl uplatňován v Babylonské říši. Nutno také podotknout, že často čekal trest nejen pachatele mravnostního deliktu, ale totožný trest jako pro pachatele byl určen i jeho oběti.¹⁸

O sexuálně motivovaných trestných činech pojednává i Starý zákon, také někdy označovaný jako Stará smlouva. Záměrně zmiňuji Starý zákon, neboť je jednak vývojově starší než druhá část Bible svaté, tedy starší než Nový zákon, jak nám dokládají svitky nalezené v Kumránu u Mrtvého moře. Druhako je kupříkladu mravnostní delikt smilstva v Novém zákoně spíš než právně s následkem světským chápán jako provinění ve vztahu k víře s následky duchovními, které člověka znečišťují zevnitř a které dojdou potrestání po smrti. Konkrétní zmínky o mravnostních deliktech nalezneme v rámci bible příkladmo v desateru, které je obsaženo v druhé knize Mojžíšově, tedy v knize zvané Exodus. Příkázání, které nás pro téma této práce ponejvíce zajímá, je: „Nesesmilníš, to by však při doslovném překladu mělo znít: Nezcizoložíš (Ex 20, 14, Dt 5, 18).“¹⁹ Další podstatné zmínky o mravnostních deliktech objevíme v páté knize Mojžíšově, tedy v tzv. Deuteronomiu, kapitola 22-25, 26, 27, pojednávající o smilstvu násilném, v dnešní době nazývaném znásilnění: „*Jestliže nalezne muž zasnoubenou dívku na poli a zmocní se jí* (násilně proti její

¹⁸ WEISS, Petr a kol. *Sexuologie*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2010. xiii. ISBN 978-80-247-2492-8, s. 511

¹⁹ BREZINA, Peter a Antonín LOJEK. *Delikt cizoložství v proměnách času*. Brno: The European Society for History of Law, 2015. Monografie (Key Publishing: European Society for History of Law): European Society for History of Law). Vydání první. ISBN 978-80-7418-241-9, s. 34

vůli) a bude s ní ležet, zemře jenom ten muž, který s ní ležel. Dívce neuděláš nic. Dívka se nedopustila hříchu hodného smrti. Je to podobný případ, jako když někdo povstane proti svému bližnímu a zabije ho. Vždyť ji našel na poli, zasnoubená dívka křičela, ale nebyl tu nikdo, kdo by ji zachránil.“²⁰ Trestem pro takového násilníka bylo ukamenování, tedy další drastický trest. A stejný trest byl určen ženě, která nebyla schopna prokázat, že v průběhu znásilnění kladla pachateli dostatečný odpor.

Vedle násilného smilstva upravuje bible například také smilstvo prosté. Z dnešního pohledu se taktéž jedná o znásilnění, neboť sexuální styk je vynucen násilím, přesto pro tehdejší úpravu bylo důležité učinit mezi zmíněnými delikty rozdíl. Pro tehdejší právo a morální smýšlení obecně bylo velkým rozdílem, byla-li žena (dívka) vdaná, zasnoubená či nezasnoubená, a právě smilstvo prosté se na rozdíl od násilného smilstva liší tím, že bylo provedeno na dívce nezasnoubené. „Když najde muž dívku, pannu, která není zasnoubena, a chytí ji, bude s ní ležet a budou přistiženi, muž, který s ní ležel, dá otci té dívky padesát šekelů stříbra. Stane se jeho ženou, protože ji ponižil. Po celý svůj život ji nesmí propustit“²¹ Obdobné je uvedeno vedle zmíněného Deuteronomia také v Exodu (Ex 22, 15): „Když někdo svede pannu, která nebyla zasnoubena, a vyspí se s ní, vezme si ji za ženu a dá za ni plné věno.“

Je tedy zjevné, že prvotní základy úpravy mravnostní kriminality, o které můžeme opřít vývoj právní úpravy na našem území, spatřujeme především v náboženských kodexech. Pro naše území především v bibli. Náboženství tak pomohlo vystavět morální základnu, na které následně mohly stavět a na ni navazovat nejstarší kodexy právní.

2.1 Středověká a raně novověká právní úprava

Trestní právo navazovalo stejně jako všechna ostatní právní odvětví v počátcích raně feudálního státu na staré zvykové právo, které zprvu nerozlišovalo mezi normami morálními a normami právními. Až později došlo k rozštěpení na morální a právní úpravu a s tím i na morální a právní postih a odsouzení. To platí i o trestných činech proti lidské důstojnosti v sexuální

---

²⁰Bible svatá, biblenet.cz. český ekumenický překlad, bible kralická. Deuteronomium, 22. kapitola. [online]. Dostupné na: <http://www.biblenet.cz/app/b?book=Deut&no=22>, ke dni 2. 9. 2017

²¹ Tamtéž, verš 28 - 29

oblasti. A neboť jak již bylo zmíněno, jednalo se v počátcích především o právo zvykové. Nedochovalo se nám větší množství zdrojů, ze kterých bychom mohli čerpat poznání toho, jak tehdejší rané trestní právo vypadalo.²²

V následujícím historicky doloženém období Velkomoravské říše, která se na našem území vyvíjela v období 9. století našeho letopočtu, docházelo jednak k silné christianizaci zvykového práva, jednak k vytvoření jednoho z prvních psaných právních kodexů. „*Zákon sudnyj ljudem tzv. Soudní zákon pro laiky, jehož autorství bývá připisováno svatému Cyrilovi, který jej vytvořil překladem byzantského zákoníku Ekloga do staroslověnštiny, sestával z 32 článků.*“²³ Vedle tohoto právního pramene nacházíme úpravu sexuální kriminality také v dalších pramenech. Anonymní homilie či Nomokánon jsou pak ale spíše než prameny právní chápány jako prameny náboženské, často pak až kazatelského charakteru.

Skutečného trestněprávního charakteru je tedy především Zákon sudnyj ljudem. Smilstvo, cizoložství, pohlavní zneužití, krvesmilstvo, smilstvo řeholníka i znásilnění. Všechny tyto mravnostní delikty jsou zde obsaženy a za všechny jsou stanoveny i příslušné tresty. Například v článku č. 9 je upraveno znásilnění takto: „*Kdo znásilnil pannu na opuštěném místě, kde nebylo nikoho, kdo by jí mohl pomoci, ať je pokutován a jeho majetek ať se dá dívce.*“²⁴ V tomto konkrétním případě můžeme vidět silný vliv křesťanství na právní úpravu, neboť obdobně je upraveno znásilnění v Bibli svaté viz výše. Do značné míry se však liší trest za popsáný skutek. Zatím co bible za znásilnění ukládá pro pachatele trest smrti, Zákon sudnyj ljudem je, co se týče trestání, mnohem mírnější a za činy, které dnes řadíme do škatulky mravnostní kriminality, ukládal především tresty peněžité, rozluku, povinnost si dotčenou ženu (dívku) vzít či trest pokání. To však neplatilo bez výjimky, a tak se můžeme i v tomto kodexu setkat s tresty fyzickými, jakými bylo například bití, bičování nebo odřezávání nosů. Jako například v článku č. 13: „*Kdo má dvě manželky, ať vyžene tu, kterou si vzal později, i s dětmi. Pak ať jest bit, ukládá se mu pokání na sedm let.*“²⁵

Velmi zajímavým pramenem tehdejšího práva se nám jeví vedle Soudního zákona pro laiky sbírka s názvem Zapovědi svatých otců. „*Ačkoliv má normativní*

---

²² VOJÁČEK, Ladislav, Karel SCHELLE a Vilém KNOLL. *České právní dějiny*. 2., upr. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2010. ISBN 978-80-7380-257-8, s. 34

²³ Tamtéž, s. 34 - 35

²⁴ Zákon sudnyj Ljudem [online]. Aktualizace 28. května 2013. Dostupné na: <http://files.reckokatolici-otrokovice.webnode.cz/200000831-7630d772b1/Zakon%20sudnyj%20C4%BEjudem.pdf>, ke dni 2. 9. 2017, s. 2

²⁵ Tamtéž, s. 3

podobu a pochází ze stejného období jako Zákon sudnyj ljudem, s nímž podle některých teorií dokonce původně možná tvořila jeden celek, její určení bylo zcela jiné: nebyla žádným zákoníkem, ale soupisem pokut ukládaných kajícím věřícím, tedy penitenciářem.²⁶ Celá jedna třetina jejího obsahu je tvořena úpravou pojednávající o sexuálních deliktech. „Najdeme zde trest za homosexuální chování klerika (sodomitské smilstvo) (článek 3), prosté smilstvo klerika (článek 4), cizoložství nebo smilstvo s pannou odstupňované v případě klerika podle jeho svěcení (čl. 7, 8, 9), kterého se ale mohl dopustit i ženatý laik (čl. 11), ale také třeba onanii (páchání smilstva sám se sebou) čl. 14, či zoofilní chování klerika (smilstvo se čtvernožcem) čl. 35.“²⁷

V 30. letech 11. století za vlády knížete Břetislava z rodu Přemyslovců byla pak vytvořena asi nejrozsáhlejší známá památka českého práva. Dekreta Břetislavova vyhlášena v roce 1039 knížetem Břetislavem I. při jeho vojenském tažení do sousedního Polska stále však obsahovala řadu přežitků a krutých trestů, a to i v rovině mravnostních deliktů, jakými byly v tomto případě dvojí manželství či dříve trestné cizoložství. Je nutno říci, že obsah Břetislavových dekretů známe pouze z kroniky Kosmovy.²⁸ Je třeba také podotknout, že tehdejší doba byla pro orientaci v trestněprávních předpisech poměrně nepřehledná, neboť trestněprávní normy a kodexy byly obsaženy jak v právu zemském, tak i v později se vyvíjejícím právu městském. A Dekreta Břetislavova, která byla nařízením panovníka, řadíme právě mezi pramen práva zemského.

Mimo nařízení panovníka byly často zdrojem zemského práva tzv. právní knihy, tedy soukromé právní sbírky oficiálně neschválené. Nejstarší právní knihou psanou česky byla kniha Rožmberská pocházející z 1. pol. 14. století, ze 14. století pochází rovněž Kniha písaře Jana upravující městské právo ve městě Brně. Dochovány jsou také Kniha tovačovská z 15. století a Kniha drnovská ze století 16.²⁹

---

²⁶ BREZINA, Peter a Antonín LOJEK. *Delikt cizoložství v proměnách času*. Brno: The European Society for History of Law, 2015. Monografie (Key Publishing: European Society for History of Law): European Society for History of Law). ISBN 978-80-7418-241-9, s. 51

²⁷ Tamtéž, s. 51

²⁸ ADAMOVIČ, Karolína a Ladislav, SOUKUP. *Prameny k dějinám práva v českých zemích*. 2., upr. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2010. 362 s. Dokumenty. ISBN 978-80-7380-271-4, s. 19

²⁹ ADAMOVIČ, Karolína a Ladislav, SOUKUP. *Prameny k dějinám práva v českých zemích*. 2., upr. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2010. 362 s. Dokumenty. ISBN 978-80-7380-271-4, s. 35 - 43

Vrátíme-li se ale k Dekretům Břetislavovým, tak již první článek tohoto kodexu se nepřímo zmiňuje o cizoložství a ustanovuje jej od doby svého vyhlášení za trestné. Článek třetí upravuje cizoložství výslovně. Spáchání cizoložství je podle něj chápáno jako velmi vážný delikt, neboť často nepřímo vede k tomu, že žena, která smilnila a otěhotněla, se rozhodne pro potrat, který je v křesťanské společnosti z pohledu náboženského (a v té době tudíž i právního) deliktem (hříchem) před Bohem nejvážnějším.³⁰

Trestněprávní normy obsahovalo i Vladislavské zřízení zemské, oficiálně nazvané jako Zemská zřízení království českého. Toto právní dílo bylo vydáno roku 1500 a z jeho názvu můžeme dovodit, že se jednalo o kodifikaci práva zemského. Ale například delikt cizoložství v jeho prvním vydání obsažen nebyl. Ten byl doplněn až druhou redakcí vlastního textu, kterou Vladislavské zřízení zemské získalo lepší přehlednost a systematiku.³¹

Jak jsem již zmínil, vedle práva zemského zavazujícího šlechtu bylo také užíváno právo městské zavazující měšťany. A to bylo co do dodržování a trestání mravnostních deliktů mnohem přísnější, než tomu bylo u rozvolněného dodržování práva zemského. Jednou z podstatnějších právních památek, která se měla stát pramenem městského práva, byla právní kniha Mr. Brikiého z Licka, známá pod názvem Práva městská. Ta byla vydána roku 1536. Byť se nakonec pramenem městského práva nestala a zůstala užívána pouze jako kniha soudních nálezů, představuje další střípek vývoje úpravy mravnostních deliktů. „*Kapitola XLI, artikul I. nazvaný Násilník, řádně přemožený, má stát býti, upravuje postih znásilnění, tedy smilstva, za který jak vidíme z názvu článku, byl udělován trest stětí. Artikul II. nazvaný Ženu kdo by druhému ulaudil, jsa právem přemožen, má na kuol strčen býti, pojednává o cizoložství. To má být trestáno dosti drastickým způsobem a to konkrétně naražením na kůl, a to obou cizoložníků.*“³²

Mnohem důležitější právní památkou, tentokrát již skutečně městského práva dané doby, se stala kodifikace vydaná r. 1579, nazývajcí se Práva městská Království českého, jejímž autorem byl Pavel Kristián (Křesťan) z Koldína. Právě jeho dílem vyvrcholily snahy o unifikaci městského práva. „*V Koldínově díle tak*

³⁰ Tamtéž, s. 19

³¹ BREZINA, Peter a Antonín LOJEK. *Delikt cizoložství v proměnách času*. Brno: The European Society for History of Law, 2015. Monografie (Key Publishing: European Society for History of Law): European Society for History of Law). ISBN 978-80-7418-241-9, s. 65 - 66

³² M. BRIKÍHO Z LICKA. *Práva městská*. (ed. JIREČEK Josef, JIREČEK Hermenegild, dle textu z roku 1536). Praha: Právnická jednota, 1880, [online]. Dostupné na: https://play.google.com/books/reader?id=Yh1FN_dhDHAC&printsec=frontcover&output=reader&hl=cs&pg=GBS.PP4, ke dni 7. 9. 2017, s. 242 – 243

vyvrcholila recepcie římského práva nejen v právu městském, ale v českém právu vůbec. Návrh byl precizně zpracován, byl systematicky uspořádaný a přehledný. Zahrnul všechny důležité oblasti městského života – vymezil organizaci a pravomoci městské správy a upravil výkon městského soudnictví, obsahoval také normy práva věcného, obligačního, rodinného a manželského, dědického i trestního.³³

Práva městská království českého, také občas jen Koldín, obsahovala 48 kapitol a z nichž celých 12 kapitol se věnovalo problematice trestněprávní.

„Formulace deliktů tak vyvrcholila úpravou v právních kodifikacích 16. století. Tyto delikty lze třídit do zhruba pěti skupin, a to v závislosti na předmětu chráněného zájmu. Jako delikty proti mravnosti čili delikty pohlavní byly označovány delikty jako smilstvo prosté (stuprum), ať již v případě muže s počestnou ženou či s prostitutkou, cizoložství (adulterium), dále znásilnění (violentia), kuplířství (lenocinium), incest, sodomie, ale i konkubinát a bigamie.“³⁴

Konkrétně v díle Koldínově byly upraveny tyto delikty, které bychom nejspíše mohli označit jako sexuální: „cizoložství (čl. M XXIX), smilstvo (čl. MXXX, I), znásilnění (čl. M XXX, II), pohlavní zneužití osoby mladistvé (čl. M XXXIV), bigamie (čl. M XL), nepravdivé obvinění ze sexuálního deliktu (čl. M XLI), krvesmilstvo (čl. N I) a kuplířství (čl. N II).“³⁵

Výslovně se v Koldínově zákoníku o smilstvu praví toto: „Stuprum, smilstvo, kteréž se vykonává tehdaž, kdyžby panna aneb vdova od někoho sprzněna byla. A děje se dobrovolně, tj., kdyžby panna aneb vdova sama k tomu svolila. A pokuta na smilníky starodávnj jest metlami ven z města vymrskání.“³⁶ Tedy šla-li žena sama dobrovolně s mužem, aniž by vůči ní užil násilí, pak jsou oba smilníci postiženi trestem vymrskání z města. V odstavci II. je pak upraveno smilstvo násilné, tedy znásilnění takto: „Seu stuprum violentum, násilí aneb podav jest, kdyžby na ženu aneb pannu od někoho mocí a bezprávně bylo saženo,

³³ VOJÁČEK, Ladislav, Karel SCHELLE a Vilém KNOLL. *České právní dějiny*. 2., upr. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2010. ISBN 978-80-7380-257-8, s. 135

³⁴ Tamtéž, s. 176 - 177

³⁵ MALÝ, Karel. *Tři studie o trestním právu v českých zemích v 17. a v první polovině 18. století*. První vydání. Praha: Univerzita Karlova v Praze, nakladatelství Karolinum, 2016. ISBN 978-80-246-3269-8, s. 43

³⁶ KOLDÍN, P. K. *Práva městská Království českého a Markrabství moravského: spolu s krátkou jejich sumou*. Upravil Josef Jireček. 5. vyd. Praha: Nákladem Spolku českých právníků „Všehrd“, 1876, [online]. Dostupné na: <https://archive.org/stream/prvamstskkrlovs00jiregoog#page/n340/mode/2up>, ke dni 7. 9. 2017, s. 308

*tak žeby násilným skutkem panna k porušení a žena poctivá o poctivost svau přijíti musila.*³⁷

Základními znaky znásilnění vytyčenými Koldínem byly vykonání soulože, čímž by žena přišla o poctivost, a za tím účelem užití násilí. Následující články pak rozvádí úpravu znásilnění co do trestu v odstavci I., ale na co bych chtěl upozornit přednostně, je pak odstavec II.: „*A té pokutě poddání budau i ti, kteříže skutku tak nešlechtného jiným napomáhali.*“³⁸ Jak vidíme, už tehdy se v zákoníku uplatňoval tak moderní institut jako je stíhání spolupachatelství ve formě pomoci. Avšak hned následující článek nám nadšení z moderních právních institutů ubírá, neboť úprava toho, jak má postižená žena dokazovat, že se stala obětí znásilnění, se jeví jako tristní: „*Panna anebo žena, když by mocí k skutku hanebnému nucena byla, má křičeti a za pomoc křikem lidí žádati, aneb hned znamení svého násilí a porušení lidem předložiti a ukázati, jakožto ukrvavení, zedrání, raucha, na sobě strhání. A provedla-li by potomně před právem takový křik svůj i podávení svého znamení, jakožto ukrvavení, zedrání aneb strhání na sobě raucha: tehdy žalobu svau proti násilníku obdrží.*“³⁹ Žena tedy musela dokázat, že se stala obětí znásilnění. K tomu bylo zapotřebí dokázat, že křičela, že jí byla způsobena fyzická újma pachatelem, tedy že došlo k poškození jejího těla nebo alespoň, že došlo k poškození jejích šatů. Na skutečnosti křiku ženy, které se děje znásilnění, jako podmínky pro úspěšnost žaloby staví, jak již víme, sama Bible svatá viz výše.

Na tento přežitek nám však dá rychle zapomenout další velmi moderní prvek upravený v čl. M XXXV: „*Ta pak panna aneb žena poctivá, kteráže násilí trpěla: poněvadž takové bezpráví proti její vůli se jí dalo, má od práva na své cti opatřena býti, aby tím od žádného potomně dotýkána nebyla, tedy panna neb žena poctivá, násilím snižená, má býti od práva na cti opatřena.*“⁴⁰ To znamená, že prožitý trestný čin, jehož se stala žena obětí, jí nemá být připomínán. Je zde tedy obsažena raná úprava zákazu sekundární viktimizace oběti.

Ruku v ruce s formováním deliktů šlo také formování trestů. A i v tomto případě musíme zmínit Koldína, který tresty rozdělil na dva typy. Jednak na tresty právem stanovené (poenae ordinariae) a tresty uložené dle uvážení soudců (poenae extraordinariae). V městském právu byla užívána celá řada nejrůznějších

---

³⁷ Tamtéž, s. 308

³⁸ Tamtéž, s. 309

³⁹ Tamtéž, s. 309

⁴⁰ Tamtéž, s. 310

trestů, a to od trestu ztráty cti, trestu peněžitého, přes trest vypovězení, ať už na dobu dočasnou či do konce života, přičemž se mohlo jednat jak o vypovězení z města, země či vypovězení ze státu až po trest smrti.⁴¹ „*V poslání trestu převažuje stále ještě odstrašující účel, jeho smyslem je pomsta na pachateli. Výchovné působení trestů je v samých počátcích. Hojně byl užíván trest smrti, a to různými způsoby: oběšení (při krádeži), stětí (za vraždu), upálení či zahrabání za živa (čarodějnictví), a za mravnostní (sexuální) delikt, jakým bylo například násilné smilstvo, byl uložen trest smrti lámáním v kole.*“⁴² Ve skutečnosti nebyly tyto absolutní tresty aplikovány tak často, jak by se nám mohlo zdát. Tedy alespoň v období mezi lety 1521–1571. Informace o tehdejší skutečné praxi nám poskytují nejrůznější dobové smolné knihy. Pokud se podíváme například do smolné knihy Kuthohorské, je asi nejčastěji užívaným trestem za mravnostní delikty pranýř s následným vyhnáním z města. Ony drastické tresty byly užívány spíše výjimečně v případech rozsáhlejší mravnostní kriminality, jakou byla například vícečetná bigamie. K jakémusi zostření pohledu na mravnostní delikty dochází až v 80. letech, a to s sebou nese zvýšené množství oněch trestů absolutních.⁴³

I po roce 1620, v pobělohorské době, tedy v období feudálního absolutismu, který byl nastolen po porážce stavů (po stavovské monarchii), přežil kodex Práva městská Království českého tehdejší radikální změny a do značné míry se stal „*v případě nezbytnosti podpůrným pramenem práva zemského, obsaženého v nově vydaném Obnoveném zřízení zemském.*“⁴⁴ Koldínův zákoník byl tak závaznou právní normou až do 18. století. V neposlední řadě bylo Obnovené zřízení zemské kromě již zmíněného kodexu Práva městská Království českého doplněno o Novely a Deklaratoria. Právním pramenem období 17. století byly kromě toho také Smlouva o kovy a smlouva Svatováclavská. To nám ukazuje, že tehdejší právní řád byl mnohem složitější, než bychom si možná představovali.

Ono Obnovené zřízení zemské, jakožto základní kodifikace zemského práva a norma obsahující nastolení absolutistického režimu, bylo vydáno třikrát.

---

⁴¹ MALÝ, Karel a kol. *Dějiny českého a československého práva do roku 1945*. 4., přeprac. vyd., Praha: Leges, 2010. Student (Leges). ISBN 978-80-87212-39-4, s. 177

⁴² Tamtéž, s. 147

⁴³ BREZINA, Peter a Antonín LOJEK. *Delikt cizoložství v proměnách času*. Brno: The European Society for History of Law, 2015. Monografie (Key Publishing: European Society for History of Law): European Society for History of Law). ISBN 978-80-7418-241-9, s. 72

⁴⁴ MALÝ, Karel. *Tři studie o trestním právu v českých zemích v 17. a v první polovině 18. století*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, nakladatelství Karolinum, 2016. ISBN 978-80-246-3269-8, s. 12

Poprvé roku 1627, podruhé roku 1640 s tím, že k němu byly dodatečně přidány Novely a Deklaratoria, a potřetí bylo Obnovené zřízení zemské vydáno roku 1753.⁴⁵ „Všechny tři vydání mají jako doplněk Smlouvu o kovy a Smlouvu Svatováclavskou.“⁴⁶

Zatímco zákoník Koldínův upravující městské právo byl vystavěn na římskoprávní koncepci přirozených práv a zásadě legality, Obnovené zřízení zemské, byť bylo propracované a mělo ucelenou jednotnou formu, nám svou koncepcí, na které bylo založeno, nikde výslovně neupravovalo, a tak bylo nutné pro nalezení základních zásad seznámit se povětšinou podrobně s celým textem a až následně základní zásady trestněprávní vyvodit.⁴⁷ Obnovené zřízení zemské, ve zkratce také označované jako tzv. OZZ se také stalo základním pramenem rekatolizace, což mělo za následek, do jisté míry z trestněprávního hlediska, návrat k ochraně tradičních křesťanských hodnot a k přísnějšímu dodržování a vynucování práva. Došlo tedy k utvrzení v užívání drastických trestů, které byly právním vývojem do značné míry v praxi opuštěny, byť stále zůstávaly součástí tehdejšího právního řádu.

Téměř na konci OZZ se v části O neřádném a rozpustilém obcování a životu, v článku X. I., můžeme dočíst toto: „*A jakož se mnozí lidé v tomto království nacházejí, kteříž proti příkázáním Božským a proti všem dobrým mravům na veselích, křtinách a pohřbích i jiných těm podobných shledáních mnohé různice a nepřiležitosti působí a přitom sobě nevážně počínají, tak že, nešanujíce fraucimoru a nepamatujíce na vzácnost přátel a starožitnost rodův svých, všem vůbec k pohoršení a sobě samým k zlehčení a potupě, vády, hadruňky a rvačky (z čehož začasté i mordy pocházely) začínají; což se však předešle mnohými rozdílnými prostředky zapovídalo a přetrhovalo, ale zhola nic se na to nedbalo: pročež ačkoliv jsme z těchto a jiných hodných příčin z strany vypobídnuti rvaček přísné patenty publikovati dáti ráčili, nad kterýmižto patenty Našimi, jenž již vyhlášeny jsau aneb ještě vyhlášeny býti mohau, ruku ochrannau a skutečnau držeti chtíti ráčíme; však aby taková svévolnost tím lepší k zastavení*

---

⁴⁵ MALÝ, Karel. *Dějiny českého a československého práva do roku 1945*. 4., přeprac. vyd., Praha: Leges, 2010. Student (Leges). ISBN 978-80-87212-39-4, s. 153

⁴⁶ Tamtéž, s. 153

⁴⁷ MALÝ, Karel. *Tři studie o trestním právu v českých zemích v 17. a v první polovině 18. století*. První vydání. Praha: Univerzita Karlova v Praze, nakladatelství Karolinum, 2016. ISBN 978-80-246-3269-8, s. 81

*a k přetržení svému přijíti mohla, tomu milostivě chtíti ráčíme, aby se budaucně v dotčených případnostech podle následujícího řádu a nařízení zachovávalo.*⁴⁸

Obnovené zřízení zemské obsahuje v oblasti sexuální kriminality především úpravu procesní, zejména pak u jakého soudu má být řízení vedeno, kdy je žaloba přípustná, dokazování apod. A přesto, tím, že došlo k návratu k tradicím křesťanského trestání, podléhá stíhání sexuálně motivovaných činů v 17. a počátku 18. století, dalo by se říci, až volné úvaze soudců. To však neplatilo bez výjimky, neboť dle článku X. IV. Obnoveného zřízení zemského má právo trestat svou čeled' v nejrůznějších věcech i jedenkaždý pán neb hospodář, duchovní i světský. *„Jedenkaždý pán neb hospodář, duchovní i světský, jest povinen, napřed sám zjevných hříchův, cizoložstva, smilstva, ožralství, lání zlořečení, přísahání, rauhání proti matce Boží a všem Božím svatým, oplzlých a nestydatých mluvení i jiných všelijakých lehkomylností, kteréž jsan proti Pánu Bohu všemohaucímu, počestnosti a dobrým mravům, netoliko se varovati, ale toho ani na gruntech svých dopauštěti a trpěti nemá, a kdyžby čeládka neb poddaní jeho něco se takového, jakž veyš oznámeno jest, proti Pánu Bohu, dobrým mravům a počestnosti dopustili, tehdy je podle spravedlivého uznání trestati. Pokudžby se co toho buď sám pán dočinil neb čeládce své to přehlídál a jich proto netrestal: na takovém My sobě každého času přísného trestání Našeho zanechávati ráčíme.*⁴⁹

Teprve v 18. století jsou na našem území vydány tři poměrně velké trestněprávní kodexy. Ty jsou postupně jeden po druhém stále více a více vydávány v duchu změn, vrcholících v kodexu čistě osvícenského absolutismu a osvícenství. První z těchto kodifikací byla pro české země vydána v roce 1708.⁵⁰ Constitutio criminalis Josephina neboli tzv. Hrdelní řád Josefa I., také zkracovaný jako Josefina, bývá často v porovnání s ostatními dvěma kodexy opomíjen a odsouván na jakousi druhou kolej. Dle mého názoru však nezaslouženě, neboť si musíme uvědomit, že byť nezakládá žádnou specifickou kategorii pro delikty spadající pod sexuální kriminalitu, je po mnoha desítkách let první ucelenou trestněprávní kodifikací. *„Navíc, sexuální delikvence je v Hrdelním řádu obsažena*

⁴⁸TEMPSKÝ.F. *Obnovené právo a zřízení zemské dědičného království Českého*. Upravil Dr. Hermenegild Jireček. Praha: Nákladem F. Tempského 1888 [online], Collection americana. digitizing sponzor Google, Book from the collections of Harvard University. Dostupné na: <https://archive.org/details/obnovenprvoazze00jiregoog>, ke dni 12. 9. 2017, s. 568

⁴⁹ Tamtéž, s. 570 - 572

⁵⁰ BREZINA, Peter a Antonín LOJEK. *Delikt cizoložství v proměnách času*. Brno: The European Society for History of Law, 2015. Monografie (Key Publishing: European Society for History of Law): European Society for History of Law). ISBN 978-80-7418-241-9, s. 86 - 87

a pojednána mimořádně obsáhle a důkladně.⁵¹ Důležitosti z mého úhlu pohledu mu též dodává fakt, že na něj navazuje a z něj vychází modernější *Constitutio criminalis Theresiana*. Josefina obsahuje úpravu mravnostních deliktů, jako jsou sodomie, krvesmilstvo, smilstvo násilné, cizoložství, bigamie, svodnictví a kurevství (prostituce), homosexualita (sodomský hřích) či smilstvo prosté. Tyto činy jsou zde uvedené pod jednotlivými paragrafy v článku XIX., pojmenovaném „*Jakým způsobem zločincové podle zasloužilosti a jich okolostojíčnosti strestáni býti mají?*“⁵² Delikty jsou zde závazně definovány s uvedením trestů, které za ně mohou být uděleny. Josefina mimo to upravuje také způsob stíhání a vyšetřování těchto deliktů.

Zajímavostí pro nás může být, že za sodomii zde byl označen i pohlavní styk realizovaný mezi partnery, pokud byly jimi provozované praktiky, dalo by se říci, ne zcela běžné pro tehdejší křesťanstvím ovlivněné smýšlení lidí. Byť se již nalzáme v době 18. století, je zde také obsažen sexuální delikt pohlavního styku mezi osobami různého vyznání. Konkrétně byl trestný pohlavní styk mezi židy a křesťany. Vedle jednotlivých skutkových podstat, způsobu stíhání, vyšetřování a trestání obsahuje Josefina také úpravu přitěžujících okolností (úmyslné navádění mladých lidí, či že se jedná o způsob obživy pachatele) a polehčujících okolností (nízký věk, nedostatek ženské soudnosti a rozumu apod.). A nejmenuje se tato kodifikace Hrdelní řád náhodou. Ve většině zmíněných případů se jednalo o zločiny hrdelní, za které byl ukládán trest propadnutím hrdlem, a to nejrůznějšími způsoby. Od upálení za živa či upálení po předchozím setnutí přes stětí až po vpletení do kola. Ale jak jsem řekl, ne všechny zmíněné mravnostní delikty byly považovány za hrdelní zločiny a trestány na hrdle. Kupříkladu obecné kurevství, tedy prostituce mohla být trestána celou škálou nejrůznějších trestů podle úvahy soudu, nebo vymrskáním či nucenými pracemi.⁵³

Pokud tedy shrneme vše výše zmíněné, tímto kodexem je poprvé vytvořen právní systém, který vede k překlenutí rozdílů práva městského a zemského, tudíž

---

⁵¹ MALÝ, Karel. *Tři studie o trestním právu v českých zemích v 17. a v první polovině 18. století*. První vydání. Praha: Univerzita Karlova v Praze, nakladatelství Karolinum, 2016. ISBN 978-80-246-3269-8, s. 143

⁵² JOSEF I. římskoněmecký císař, *Nové právo utrpné a hrdelní, pro království České, markrabství Moravské a knížectví Sleské*. Praha, 1708. [online]. Dostupné na: <https://play.google.com/books/reader?id=wB5fAAAAcAAJ&printsec=frontcover&output=reader&hl=cs&pg=GBS.PA68>, ke dni 13. 9. 2017, s. 33

⁵³ MALÝ, Karel. *Tři studie o trestním právu v českých zemích v 17. a v první polovině 18. století*. První vydání. Praha: Univerzita Karlova v Praze, nakladatelství Karolinum, 2016. ISBN 978-80-246-3269-8, s. 143 - 145

se vlastně jedná o velmi důležitou kodifikaci, neboť po několika stech letech začíná postupně docházet k zásadnímu zjednodušení trestněprávní úpravy a orientaci v ní, a to i když dosud není pramenem výlučným.

Tereziánská kodifikace, „*Constitutio Criminalis Theresiana*“⁵⁴, vydaná roku 1768, po 60 letech účinnosti nahradila Hrdelní řád Josefa I. Přestože Tereziana, jak se kodexu zkráceně říká, převzala velké množství z textu Jozefíny, je její původní text německý. A ačkoli došlo k následnému překladu do češtiny a jeho schválení, originál je psán německy a získal tím výkladovou přednost pro případ nesrovnalostí v rámci překladu českého. Vedle toho Tereziana navazovala také na takzvanou Ferdinandeu, tedy *Constitutio Criminalis Ferdinanda*, pocházející z roku 1656. A tak oba vzory, na kterých byla Tereziana postavena, zapříčinili, že již v době svého vydání byla v ní obsažená úprava značně zastaralá a nemoderní. Nejen, že stále lpěla na zásadách feudálního práva, ale navíc stále upravovala užití tortury.⁵⁵ A tak zatímco Marii Terezii můžeme považovat za osvíceného monarchu, její Hrdelní řád zůstal posledním předosvícenským trestněprávním kodexem.

Tereziana je rozdělena do dvou dílů. Na Díl první, pojmenovaný: O hrdelním pokračování, ve kterém se jedná se o část procesní, kde jsou stále uplatňovány zásady inkviziční a presumpce viny, včetně výše zmíněného zakotvení tortury, která je zde realizována ve čtyřech stupních s jedním mezistupněm, a na Díl druhý, pojmenovaný: O hrdelních přečiněních obzvláště a o jejich trestech, tedy na část hmotněprávní.⁵⁶ Byť se nám Tereziánský kodex může zdát tedy zastaralý a do značné míry okopírovaný podle předchozích osvědčených kodifikací, nemůžeme mu upřít jedno, a to, že je dovršením procesu unifikace práva. O unifikaci hovoří i samotná preambule Tereziany a uvádí unifikaci jako přední důvod pro její vydání: „*Předně: Poněvadž v téměř jedné každé naší dědičné Zemi jiné jak v způsobu pokračování, tak v trestání přečinění větším dílem rozdílné hrdelní právo uvedeno jest...(soudis různých pramenů platných na celém území říše)... ježto nic přirozenějšího, slušnějšího a řádnějšího,*

---

⁵⁴ MARIE TEREZIE *Constitutio Criminalis Theresiana aneb Ržjmské Cýsařské w Vhřjch a Vžeskách etc. etc. Královské Aposstolské Milosti Marye Terezye Arcy-Kněžny Rakauské... hrdelnj Práwnj Ržád*, W Wjdni : Wytisštěný v Jana Tomasse vrozeného z Trattnerů, Cýsařsko-Královského Dworského Impressora, 1769, elektronická kniha v katalogu Vědecké knihovny v Olomouci, [online]. Dostupné na: <http://eod.vkol.cz/iii32047/>, ke dni 18. 9. 2017

⁵⁵ MALÝ, Karel. *Dějiny českého a československého práva do roku 1945*. 4., přeprac. vyd., Praha: Leges, 2010. Student (Leges). ISBN 978-80-87212-39-4, s. 192

⁵⁶ Tamtéž, s. 189 - 190

*těž spravedlivějšího, býti nemůže, než by mezi zbratřenými dědičnými Zeměmi pod jedním zemským knížetem stejné právo ustanoveno...*⁵⁷

V rámci druhého dílu Tereziany jsou pod jednotlivými články, kterých je od čl. 55-104 a paragrafy vždy číslovanými od 1, obsaženy skutkové podstaty stíhaných deliktů. Delikty mravnostní jsou pak uvedeny od článku č. 74 do článku č. 82, jedná se o delikty: O chlípnosti proti přirození (homosexualita a jiné netradiční praktiky), O krvesmilstvu, O násilném smilstvu (znásilnění), O cizoložství, O dvojnásobném manželství (bigamie), O násilném odvedení žen, O svádění, O obecném kurevství (prostituci) a jiném nepříslušejícím smíšení a O tělesném smíšení s nevěřícími a o jiných těžkých případech smilstva. Ve většině případů se stále jednalo o delikty hrdelní, tedy stejně jako v Josefině, trestané nejrůznějšími druhy smrti.⁵⁸

Jedním z deliktů postihujících mravy, za který byl udělován trest hrdelní jen fakultativně, bylo cizoložství. Tresty prosazované za tento delikt byly spíše mírnější, hrdlo nepostihující, od peněžité pokuty po některý z nejrůznějších trestů tělesných.⁵⁹

A ačkoliv Tereziánský kodex sjednotil právo v rámci územního uspořádání, v rámci společenského postavení zde stále rozdílů nalézáme. (Tereziana, Díl druhý, čl. 77, § 6, za čtvrté, s. 215) *„Vesměs šetřiti, a my chceme při tom přečinění soudcům tímto přísně uloženo míti, aby v oných příběhách, kde na žádný veřejný tělesný, aneb hrdelní trest nepřicházely, obzvláště proti vznešeným, aneb sic dobře zachovalým lidem ve vyšetřování vši opatrnost a rozhodnost, též tolik, co se činiti dá, v celém jednání příslušející mlčenlivost zachovati hleděli, aby snad vedle od nás zde vejše vyměřeného trestu dobře zachovalé a vznešené osobě, která v takový poklísek padla, spolu také jejich dětem potupa, hamba a zlehčující vejčitka přitažená aneb dokona skrze takové nerozvážné zjevení škodlivé roztržnosti v manželstvu spředené nebyli.“* Vidíme tedy, že především vznešeným a dobře zachovalým je Terezianou poskytována jakási záruka nejen diskrétního přístupu soudů a soudců, ale také záruka toho,

⁵⁷ MARIE TEREZIE *Constitutio Criminalis Theresiana aneb Ržjmské Cýsařské w Vhřjch a Vžeskách etc. etc. Kráľowské Aposstolské Milosti Marye Terezye Arcy-Kněžny Rakauské... hrdelnj Práwnj Ržád*, W Wjdni : Wytisstěný v Jana Tomasse vrozeného z Trattnerů, Cýsařsko-Kráľovského Dworského Impressora, 1769, elektronická kniha v katalogu Vědecké knihovny v Olomouci, [online]. Dostupné na: <http://eod.vkol.cz/iii32047/>, ke dni 18. 9. 2017, s. 10 - 11

⁵⁸ Tamtéž, s. 233 - 250

⁵⁹ BREZINA, Peter a Antonín LOJEK. *Delikt cizoložství v proměnách času*. Brno: The European Society for History of Law, 2015. Monografie (Key Publishing: European Society for History of Law): European Society for History of Law). ISBN 978-80-7418-241-9, s. 88

že osobám výše společensky postaveným nebude udělen hrdelní trest, který, dovolím si tvrdit, by běžného člověka v takovém případě nejspíše neminul.⁶⁰

Trestní zákoník Josefa II., správně pojmenovaný jako Všeobecný zákoník o zločinech a trestech na ně, z roku 1787, uzavírá ono období tří velkých trestněprávních kodexů. Právě v tomto zákoníku vyvrcholily osvícenské tendence v rámci trestněprávní úpravy na našem území. Toto dílo, do značné míry ovlivněné dříve publikovanými spisy Caesara Beccariho a Jos. Sonnenfelse, představuje oproti předchozím užívaným kodexům, Jozefině a Terezianě, skutečný pokrok v chápání a ve vývoji trestního práva a do značné míry i právní vědy obecně.⁶¹

Tento kodex, společně s Obecným soudním řádem kriminálním, proměnil dosavadní trestněprávní procesní i hmotněprávní praxi. Nejen, že odstraňuje libovůli soudců v rámci rozhodování a trestání deliktů, ale vymezuje i hranice mezi delikty politickými (správními přestupky) a zločiny kriminálními. Mimo to dle odborníků vyniká svou stručností, úplností a technickou dokonalostí. Ve světle osvícenství pak konečně upouští od starých feudálních trestů a zavádí zásadu přiměřenosti (úměrnosti) udělovaného trestu ve vztahu ke společenské škodlivosti spáchaného deliktu. Mění se také charakter trestu, z trestu spočívajícího především v odstrašení k trestu, který má spíše funkci odplatnou.⁶²

Vůbec zcela poprvé pak také zavádí do našeho právního řádu řadu, v dnešní době, zcela nezbytných zásad, bez kterých si dnešní trestněprávní praxi neumíme představit. Jedná se o zásady: Nullum crimen sine lege a Nulla poena sine lege. Přeloženo do dnešní řeči tedy: Není trestného činu bez zákona a Není trestu bez zákona. Tyto zásady převedené do praxe zajišťují, že za trestný čin může být považován jen takový čin, který je popsán v daném kodexu, který je v daném zákoníku výslovně označen za trestný a trest za něj uložený může být jen takový, který je za dané provinění opět, výslovně zákonem stanovený.⁶³

Se vším výše zmíněným souhlasím, přesto jsem při psaní této práce narazil na určitý nedostatek tohoto kodexu. Tím nedostatkem je jeho velmi špatná přehlednost. Zákoník je sice rozdělen na dvě části, které se dále dělí na kapitoly, a ty se dále člení na jednotlivé paragrafy, číslované neustále vzestupně za sebou.

---

⁶⁰ Tamtéž, s. 88

⁶¹ MALÝ, Karel. *Dějiny českého a československého práva do roku 1945*. 4., přeprac. vyd., Praha: Leges, 2010. Student (Leges). ISBN 978-80-87212-39-4, s. 193

⁶² Tamtéž, s. 193 - 194

⁶³ Tamtéž, s. 194

Už ale to, že je členěn na ony dvě části, rozštěpilo jednotlivé delikty, které spadají do jedné kategorie (př. mravnostní delikty), do těchto dvou částí. A jelikož jsou jednotlivé kapitoly nazvané velmi obecně, bez bližšího uvedení obsahu a dále rozděleny do jednotlivých paragrafů, pod kterými jsou bez bližších nadpisů a bez jakéhokoli oddělení za sebou sepsány jednotlivé delikty, je přehlednost tohoto zákoníku velmi malá. Čtenář, aby se seznámil s jednotlivými upravenými delikty, musí složitě prohledávat celý zákon. Co do uživatelského prostředí a přehlednosti u mě na plné čáře tak vítězí Tereziana před všemi opěvovaným Trestním zákoníkem Josefa II. O velmi špatné dostupnosti česky psaného Všeobecného zákoníku o zločinech a trestech na ně nemluvě.⁶⁴

Jak jsem již zmínil, mravnostní delikty, které jsou předmětem této práce, je v tomto díle tedy velmi složité najít. Přesto ale jsou v zákoníku obsaženy, byť v porovnání s předchozími kodexy poměrně spíše. V části I. pojmenované O proviněních a trestech hrdelních, v kapitole V., je v paragrafech 130-133 obsažena úprava násilného smilstva, tedy znásilnění. To spočívá v tom, že pachatel nějakou osobu ženského pohlaví zprzní v hanebném úmyslu s tím, že by ženu násilně svázal či ji zprznil po tom, co žena odmítla jeho trávající nešlechtné žádosti. Pachatel se ale také dopustí znásilnění v případě, že užije k donucení pohružku užití zbraně vražedné, a to za účelem, aby mohl ženu hanebně zprznit. Trestem za tento mravnostní delikt je pak žalář v prvním stupni zostřený podle stupně jím vynaloženého násilí, včetně trestu plnění zadostiučinění ve formě poskytnutí zaopatření podle smilníkova jmění.⁶⁵

V části II. pojmenované O proviněních a trestech politických, v kapitole III. jsou pak obsaženy delikty cizoložství v paragrafech 44–46 a bigamie v paragrafech 47–48.

„Cizoložství je zde v § 44 charakterizováno takto: Kdo uzavře zákonné manželství a tím se zaváže k manželské věrnosti, a s jinou nemanželskou nebo manželskou osobou se tělesně spojí, dopustí se cizoložství.“⁶⁶

---

⁶⁴ Při svém hodnocení vycházím z tohoto dostupného znění: JOSEF II., císař, král, arcivévoda, *Práva wsseobecná nad Prowiněnjmi, a gich Trestmi; Allgemeines Gesetz über Verbrechen, und derselben Bestrafung*, we WJDNJ : v Jána Tomásse vroz. z Trattnerůw, c.k. Dwořsk. Kněh Tlačitele, a Prodávatele, 1787, 297 s., elektronická kniha v katalogu Portaro, PROVENIO knihovna národního muzea, [online]. Dostupné na: <http://provenio.net/documents/33531>, ke dni 20. 9. 2017

⁶⁵ Tamtéž, s. 148 - 152

⁶⁶ BREZINA, Peter a Antonín LOJEK. *Delikt cizoložství v proměnách času*. Brno: The European Society for History of Law, 2015. Monografie (Key Publishing: European Society for History of Law): European Society for History of Law). ISBN 978-80-7418-241-9, s. 89

Trestem je pak dle následujícího paragrafu pokárání bitím, nebo trest žaláře zostřeného půstem, tzn. těžkým vězením druhého stupně. Trestu se cizoložník může vyhnout, pokud jej drahá uražená a potupená polovička přijme zpět do manželského soužití.⁶⁷

Úprava deliktu bigamie následuje bezprostředně po úpravě cizoložství. Pokud má někdo povědomost o překážkách uzavření manželství z důvodu, že je již vázán svazkem k osobě jiné a do manželství vstoupí, dopustil se tohoto deliktu. Stejně tak se jej dopouští osoba rodiče, který odjede do jiné dědičné země, aby tam uzavřel manželství, které v zemi, odkud odjel, uzavřít nemůže, nebo pokud rodiče užívají svou moc nad dětmi tak zle, že je nutí, aby vstoupili do manželství, byť by tím spáchali ničemnost, a tak zapříčinili neplatnost dříve ujednané smlouvy (pravděpodobně zásnub s někým jiným). Toto počínání se trestá přísnějším žalářem. Se svůdcem, který vlákal jinou osobu do manželství, byť byl sám vázán jinde, se má naložit tak, že mu má být trest ještě zostřen. Nevinná strana, pokud netušila, že je zde překážka již trvajících manželství druhé osoby, má právo na náhradu zadostiučinění v plné výši.⁶⁸

2.2 Právní úprava v období vrcholného novověku a moderních dějin

I Všeobecný zákoník o zločinech a trestech na ně, je ve své podstatě jen dalším stupínkem ve vývoji trestního práva, v jehož rámci sledujeme vývoj úpravy mravnostní kriminality, konkrétně pak mravnostních deliktů. A na tento stupínek, tedy na tento zákoník, navazuje kodex další. Ten opět staví na předchozím a přebírá většinu změn předchozím zákoníkem provedených, neboť ty vykazovaly vcelku pozitivní rysy. Kodexem, o kterém je nyní řeč, je trestní zákoník vydaný císařem Františkem II. v roce 1803, který byl vydán v českém překladu o rok později, tedy v roce 1804 ve Vídni, pod názvem *Knihy práv nad přečiněními hrdelními a těžkými řádu městského (totiž policie) přestupky, zkráceně také jako zákoník o zločinech a těžkých policejních přestupcích*.⁶⁹

---

⁶⁷ Tamtéž, s. 89

⁶⁸ JOSEF II., císař, král, arcivévoda, *Práva wsseobecná nad Prowiněnjmi, a gich Trestmi; Allgemeines Gesetz über Verbrechen, und derselben Bestrafung*, we WJDNJ : v Jána Tomásse vroz. z Trattnerůw, c.k. Dwořsk. Kněh Tlačitele, a Prodávatele, 1787, 297 s., elektronická kniha v katalogu Portaro, PROVENIO knihovna národního muzea, [online]. Dostupné na: <http://provenio.net/documents/33531>, ke dni 20. 9. 2017, § 47 – 48, s. 264 - 266

⁶⁹ MALÝ, Karel. *Dějiny českého a československého práva do roku 1945*. 4., přeprac. vyd., Praha: Leges, 2010. Student (Leges). ISBN 978-80-87212-39-4, s. 194

Tento zákoník upravující jak právo hmotné, tak i právo procesní byl rozdělen do dvou dílů (jeden díl pro úpravu zločinů, druhý díl pro úpravu přestupků), který se každý dále dělí na dvě částky. Tyto částky se pak člení na hlavy, pod kterými jsou stále ve vzestupném na sobě navazujícím pořadí obsaženy jednotlivé paragrafy.⁷⁰

Některé z mravnostních deliktů jsou zde obsaženy jednak v části o zločinech, jiné zas v části o přestupcích. Tak v části o zločinech, tedy v dílu I. Částce první, hlavně patnácté., pojmenované O smilstvu násilném a jiných smilných případnostech jsou v rozmezí paragrafů 110–116 upraveny delikty násilného smilstva (znásilnění), zprznění a zmrhání osoby nedospělé (pohlavní zneužití), zločin smilstva proti přirození a zprznění krve (soulož mezi příbuznými), ale pouze v linii vzestupné a sestupné „*jichž příbuznost bud' z plodu manželského neb nemanželského pochází*“⁷¹, a závod k smilnosti a kuplířství. Za tyto trestné činy byl udělován trest žaláře, v některých případech až žaláře těžkého. V případě násilného smilstva se zde nalézá i kvalifikovaná skutková podstata, kdy v případě, že pachatel způsobí ženě újmu na zdraví nebo jí vznikne újma na jejím živobytí, pak místo trestu těžkého žaláře v trvání mezi pěti a deseti lety mu bude udělen trest těžkého žaláře v trvání mezi deseti a dvaceti lety.⁷²

Jako přestupky jsou pak v Dílu II., Částce první, hlavně třinácté upraveny tyto mravnostní delikty: (§ 246) smilstvo mezi příbuznými, kdy v tomto případě jde o „*Smilstvo mezy jedno – a polu- strannými bratry a sestrami, mezy manžely rodičův, dětí, aneb mezy manžely bratra a sestry*“⁷³, (§ 247) cizoložství, (§ 249) zavedení dcery nedospělé k smilstvu od někoho z domácích, (§ 250) zavedení syna nedospělého k smilstvu od osoby ženské v domácnosti sloužící, (§ 251) zmrhání pod slibem manželství, (§ 252) vstoupení do stavu manželského proti právně bez povolení vrchních (vrchnosti), (§ 254) obchod s tělem svým, (§ 257) kuplířství, (§ 260) přechovávání za příčinou smilstva od hospodských a šenkýřů.⁷⁴

---

⁷⁰ ADAMOVI, Karolina a LADISLAV, SOUKUP. *Prameny k dějinám práva v českých zemích*. 2., upr. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2010. 362 s. Dokumenty. ISBN 978-80-7380-271-4, s. 214 - 218

⁷¹ FRANTIŠEK II. , *Kniha práv nad přečiněnými hrdelnými a těžkými řádu Městského, (totiž Policie) přestupky*, ve WJDNJ : J.T. Grozny z Trattnerůw, 1804, [online]. Dostupné na: https://play.google.com/books/reader?id=_qFBAAYAAJ&printsec=frontcover&output=reader&hl=cs&pg=GBS.RA1-PA63, ke dni 22. 9. 2017, § 113 odst. II., s. 64

⁷² Tamtéž, § 110 – 116, s. 64 - 65

⁷³ Tamtéž, s. 454, § 246

⁷⁴ Tamtéž, s. 454 – 461, § 247 – 260

Až v druhé polovině 19. století vchází v platnost kodex, který nahrazuje do té doby platný zákoník o zločinech a těžkých policejních přestupcích. Tento Obecný zákon trestní ze dne 27. května 1852, č. 117 říš. zák., nazvaný Zákon trestní o zločinech, přečinech a přestupcích pro císařství Rakouské je sice zákonem novým, který zůstal v platnosti s dalšími novelami až do roku 1950, do značné míry je ale zároveň jakousi rozsáhlou novelizací onoho trestněprávního kodexu předchozího. To však neznamená, že by nezavedl něco nového či nepřinesl žádné změny. Prvním podstatným rozdílem je to, že se zabývá výlučně trestním právem hmotným. Další výraznou změnu pak můžeme vidět ve skutečnosti, že oproti předchozímu zákoníku z r. 1803 zavádí novou kategorii deliktů nazývajících se přečiny. Podle společenské nebezpečnosti tedy rozlišuje spáchané delikty na přestupky, přečiny a zločiny. Byť by se dalo z výše zmíněného předpokládat, že tento kodex byl pro hmotněprávní úpravu trestního práva výlučným, nebylo tomu tak. A tak byla trestněprávní úprava obsažena dále v množství speciálních zákoníků (vedlejších trestních zákonů), jakými byly například zákon tiskový, zákon o ochraně osobní svobody, zákon o policejním dohledu apod.⁷⁵

V Díle I. tohoto zákona, věnujícímu se zločinům, je obsažena úprava sexuálně motivovaných trestných činů, tedy právní úprava mravnostních deliktů vetknuta do hlavy čtrnácté nazvané O násilném smilstvu, zprznění a jiných těžkých případech smilstva. Tato hlava zastřešuje paragrafy 125–133.⁷⁶

Konkrétně je v § 125 upraven zločin násilného smilstva, tedy trestný čin, který je v dnešní době nazýván znásilněním. Tohoto závažného mravnostního deliktu se dle citovaného zákona dopustí: *„Kdo osobu ženskou nebezpečným hrozením, skutečně vykonaným násilím anebo lstivým omámením smyslů učiní nespůsobnou, by mu činila odpor, a v stavu tomto ji k mimomanželskému souložení zneužije.“*⁷⁷ Za násilné smilstvo je taktéž považován případ, kdy by došlo k situaci popsané v § 127, a tedy, že za smilstvo násilné je považováno: *„Mimomanželské souložení, předsevzaté s osobou, která bez přičinění pachatelova jest bez obrany nebo bez sebe, anebo která nedokonala čtrnáctý rok věku*

---

⁷⁵ VOJÁČEK, Ladislav, Karel SCHELLE a Vilém KNOLL. *České právní dějiny*. 2., upr. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2010. ISBN 978-80-7380-257-8, s. 496 - 497

⁷⁶ *Zákon trestní o zločinech, přečinech a přestupcích pro císařství Rakouské* vydaný dne 27. května 1852, č. 117 říš. zák., Tiskem a nákladem dra. Edvarda Grégra, v Praze, 1873, [online]. Dostupné na: <http://kramerius.nkp.cz/kramerius/handle/ABA001/21354724>, ke dni 23. 9. 2017

⁷⁷ Tamtéž, s. 150, § 125

svého.⁷⁸ V obou případech je trest za takové konání obsažen v § 126 daného zákona a ukládá v základní sazbě těžký žalář mezi pěti a deseti lety.

Jako další zde upravený trestný čin je v § 128 zločin zprznění. Z pohledu současné úpravy se vlastně jedná o úpravu trestného činu pohlavního zneužití, jehož skutková podstata je naplněna v případě, že pachatel „*pro ukojení chlípných žádostí svých neb děvčete, jimž není ještě čtrnácte let, anebo osoby nějaké, která jest bez obrany nebo bez sebe, tělesně zneužije jiným způsobem nežli tím, kterýž přiveden jest v § 127.*“⁷⁹

Od § 129 až do § 133 citovaného zákona jsou pak uvedeny jednotlivé způsoby provedení zločinu smilstva. Nalezneme zde smilstvo proti přirozenosti, které je realizováno dvěma způsoby, tj. smilstvem se zvířaty (zoofilie), nebo smilstvem s osobami téhož pohlaví (homosexualita, resp. homosexuální styk), dále pak zprznění krve, tedy trestný čin, který je dnes označován jako soulož mezi příbuznými, dalším typem smilstva je v § 132 uvedený zločin nazývaný se svedení ke smilstvu a jako poslední typ je uvedeno kuplířství vzhledem na osobu nevinnou (pokud není provozováno jako živnost).⁸⁰

V Díle II. tohoto zákona, zabývající se přečiny a přestupky v hlavě třinácté nazývaný se: O přečinech a přestupcích proti veřejné mravopočestnosti, jsou pak upraveny mravnostní delikty, které, jak již z názvu hlavy vyplývá, nejsou považovány za zločiny, ale za přečiny a přestupky. Takovými jsou: smilstvo mezi příbuznými nebo osobami sešvagřenými; cizoložství; zmrhání nezletilé příbuzné; svedení nezletilého syna nebo příbuzného v domě žijícího, ženu; bigamie a manželství bez dispense a provozování prostituce a kuplířství (v obou případech provozované živnostensky). Jako delikt navázaný na některé tyto delikty mravnostní je pak v § 515 prohlášeno za přestupek jednání hostinských, spočívající v dávání příležitostí ke smilstvu za předpokladu, že se smilstvo odehrálo, pokud se neodehrálo a hostinský v pokoji prostitutku pouze ubytoval, pak se přestupku samozřejmě nedopouštěl.⁸¹

„*Cizoložství se objevuje i ve specifickém právním předpise, a to ve vojenském trestním zákoně o zločinech a přečinech č. 19/1855 ř. z., kde cizoložství*

---

⁷⁸ Tamtéž, s. 151, § 127

⁷⁹ Tamtéž, s. 152, § 128

⁸⁰ Tamtéž, s. 152 - 154

⁸¹ Tamtéž, s. 388 – 394, § 500 - 516

*upravují §775 a 776. I když je to lex specialis, obě ustanovení se shodují s § 502 a 503 výše uvedeného trestního zákoníku.*⁸²

Na tomto trestněprávním kodexu mě osobně velmi překvapila jeho struktura. Neboť ve velkém množství paragrafů je obsaženo zároveň množství nejrůznějších poznámek, odkazů na jiné kodexy, ale také na související soudní nálezy a rozhodnutí. Často to na mne působilo jako jakási výkladová ustanovení. A v celku je tím vším vytvořen dojem, že se ani nejedná o zákoník, ale spíše o publikaci komentářového typu. V tomto svém poznatku vycházím z výše citované dostupné elektronizované formy daného zákona.

Tento zákon zůstal v platnosti a účinnosti i po vzniku Československa v roce 1918, a to na základě přijetí zákona č. 11/1918 Sb. o zřízení samostatného státu československého, tedy tzv. recepční normy, a to, jak již bylo řečeno výše, až do roku 1950.⁸³

Není to ale tak, že by v období mezi 20. a 50. lety právo stagnovalo. Bylo to totiž období přípravy rekodifikace trestního práva, ale vzhledem k událostem, ke kterým v průběhu této doby v Evropě došlo, nebyly tyto snahy a tendence dokončeny a rekodifikace tak nebyla provedena. Resp. nebyla provedena v zamýšleném rozsahu celkové unifikace, ale pouze v dílčích provedených změnách. Těmito částečnými změnami bylo přijetí zákona č. 50/1923 Sb. na ochranu republiky či zákona č. 48/1931 Sb. z. a n. o trestním soudnictví nad mládeží.⁸⁴

Účinnosti nabyl nový trestní zákon 1. 8. 1950, poté, co byl dne 12. 7. 1950 Národním shromážděním jako trestní zákon č. 86/1950 Sb. schválen. A to do značné míry jako zákon přelomový, hned z několika důvodů. Nejen, že byl vytvořen na základě dosud, u nás, v trestním právu nepoužívané právní kultury, a to konkrétně právní kultury sovětské, oproti dosud užívané právní kultuře mající kořeny ve středoevropském prostředí, ale oproti dřívější právní úpravě stanoví pouze jeden typ deliktu, a to trestný čin. To je v porovnání s dřívější úpravou, která znala tři typy deliktů, trestněprávně stíhaných, zásadní zúžení. Změn

---

⁸² BREZINA, Peter a Antonín LOJEK. *Delikt cizoložství v proměnách času*. Brno: The European Society for History of Law, 2015. Monografie (Key Publishing: European Society for History of Law): European Society for History of Law). ISBN 978-80-7418-241-9, s. 95

⁸³ BREZINA, Peter a Antonín LOJEK. *Delikt cizoložství v proměnách času*. Brno: The European Society for History of Law, 2015. Monografie (Key Publishing: European Society for History of Law): European Society for History of Law). ISBN 978-80-7418-241-9, s. 100

⁸⁴ CHMELÍK, Jan, František NOVOTNÝ a Simona STOČESOVÁ. *Trestní právo hmotné: obecná část*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2016. Právnícké učebnice (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk). ISBN 978-80-7380-583-8, s. 11 - 12

doznala i struktura kodexu. Ten se člení na dvě části, obecnou část a zvláštní část. A právě ve zvláštní části byly obsaženy skutkové podstaty trestných činů, které byly seřazeny do deseti hlav. Tato struktura, od té doby užívaná do současnosti, se však vyznačovala zásadní odlišností, která spočívala právě v samém seřazení oněch hlav. Neboť tehdejší trestní zákon reflektoval dobu svého vydání, byly na předních místech obsaženy trestné činy narušující zájmy státu, státní hospodářství, zájmy celé společnosti a pracujícího lidu. Teprve potom byly upraveny zájmy jednotlivce, jako život člověka, jeho zdraví a následně majetek.⁸⁵

Vrátíme-li se ještě k výše zmíněnému typu deliktu upravenému v tomto zákoně, tedy k trestnému činu, tak zákonodárce v § 2, kde je vymezen, vychází z jeho materiálního pojetí, tzn. trestné je pouze jednání, které je v zákoně stanoveno za trestné a zároveň splňuje kritérium společenské nebezpečnosti.⁸⁶

Mravnostní delikty byly v trestním zákoně z roku 1950 zaneseny v rámci zvláštní části do hlavy sedmé, oddílu druhého nazvaného: Trestné činy proti důstojnosti člověka. Konkrétně se jednalo o šest sexuálně motivovaných mravnostních deliktů, kterými byly: znásilnění (§ 238), pohlavní zneužití (§ 239, 240), pohlavní styk s osobou téhož pohlaví (§ 241), soulož mezi příbuznými (§ 242), obchod se ženami (§ 243) a ohrožení mravnosti (§ 244).⁸⁷

Jak můžeme vidět, některé uvedené delikty se shodují s delikty upravenými v kodexu předcházejícím tomu z roku 1950 či kodexu účinném dnes. To však neznamená, že se shoduje jejich obsah. Skutkové podstaty trestných činů tehdejších a dnešních, byť se nazývají stejně, se často v podstatných bodech odlišovaly. Kupříkladu u trestného činu znásilnění, který je v zákoně č. 86/1950 Sb. upraven v § 238, došlo k výrazným změnám. Jednou z nich je, že v právní úpravě tomuto zákonu předcházející byl tento mravnostní delikt omezen na soulož mimomanželskou, tedy znásilnění se bylo možno dopustit jen mimo rámec manželského soužití (nešlo o znásilnění, pokud si soulož vynutil manžel na manželce), to již tedy s trestním zákonem z roku 1961 neplatí. Dalším z rozdílů, tentokrát ve vztahu k současnému trestnímu zákoníku je skutečnost, že předmětem útoku (tedy předmětem trestného činu znásilnění) mohla být pouze

⁸⁵ VLČEK, Eduard. *Dějiny trestního práva v českých zemích a v Československu*. 3., nezměn. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2006. Edice učebnic Právnické fakulty Masarykovy univerzity v Brně; č. 381. ISBN 80-210-4056-4, s. 48 - 49

⁸⁶ VOJÁČEK, Ladislav, Karel SCHELLE a Vilém KNOLL. *České právní dějiny*. 2., upr. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2010. ISBN 978-80-7380-257-8, s. 623

⁸⁷ Zákon č. 86/1950 Sb., trestní zákon, Sbirka zákonů republiky Československé, vydána dne 18. 6. 1950 [online]. Dostupné na: <https://www.ustrcr.cz/data/pdf/projekty/usmrceni-hranice/dokumenty/zakon86-87-1950.pdf>, ke dni 24. 9. 2017, s. 248 - 249

žena, nikoliv muž. Tento nedostatek byl ale přítomen i v trestním zákoně po zákoně z roku 1950 následujícím a byl odstraněn až v roce 2001 novelou, pomocí zákona č. 144/2001 Sb. Do třetice bychom mohli uvést rozdíl v obsahovém vymezení deliktu znásilnění, opět z pohledu současného a tehdejšího, spočívajícího v tom, že znásilnění v zákoně z roku 1950 spočívá v donucení k souloži, kdežto současná právní úprava již hovoří o pohlavním styku.⁸⁸ Tehdejší pojetí trestného činu znásilnění bylo tedy vymezeno mnohem úžeji, než jej upravuje současná právní úprava, neboť pohlavní styk je pojem nadřazený a obsahuje v sobě prakticky jako je soulož, jiný pohlavní styk provedený způsobem srovnatelným se souloží i ostatní formy pohlavního styku.⁸⁹ Oba výše zmíněné nedostatky byly následně odstraněny současně onou výše zmíněnou novelou zákona č. 144/2001 Sb., také někdy nazývanou Langerovou novelou.⁹⁰ „*Změna spočívala ve změně pojmových znaků znásilnění. Jednání pachatele doposud spočívající pouze v klasické souloži se rozšířilo o jiný obdobný pohlavní styk a předmětem útoku pachatele již není jen žena, nýbrž i muž.*“⁹¹

Posunem v právní úpravě tohoto trestního zákona je i skutečnost, že již netrestá zoofilii, tedy pohlavní styk se zvířaty, na druhou stranu stále přetrvává kriminalizace homosexuality.

Také si můžeme povšimnout, že v porovnání s předchozím trestněprávním kodexem, v trestním zákoně č. 86/1950 Sb., chybí úprava trestného činu kuplířství, který bychom mohli již z dob minulých považovat za tradičně upravený a stíhaný mravnostní delikt. Tato nedokonalost byla napravena formou novelizace zákonem č. 63/1956 Sb., kterým se mění a doplňuje trestní zákon č. 86/1950 Sb., a to konkrétně tím, že za § 243 byl vložen § 243 a, kuplířství upravující a trestající. Mimoto byly tímto zákonem změněny trestní sazby za spáchání trestného činu znásilnění a pohlavního zneužití, v obou případech ve 3. odstavci.⁹²

---

⁸⁸ Srovnání: Zákon trestní o zločinech, přečinech a přestupcích č. 117/1852 ř. z., § 125, 126, 127 vs. Zákon č. 86/1950 Sb., trestní zákon, § 238 vs. Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, § 185

⁸⁹ ŠÁMAL, Pavel, Oto NOVOTNÝ, Tomáš GRIVNA, Jiří HERCZEG, Marie VANDUCHOVÁ a Rudolf VOKOUN. *Trestní právo hmotné*. 8., přepracované vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2016. ISBN 978-80-7552-358-7, s. 621

⁹⁰ SCHELLE, Karel a Jaromír TAUCHEN. *Sexuální trestné činy včera a dnes*. Vydání první. Ostrava: Key Publishing, 2014. Monografie (Key Publishing: European Society for History of Law): European Society for History of Law). ISBN 978-80-7418-213-6, s. 223

⁹¹ Tamtéž, s. 223

⁹² Zákon č. 63/1956 Sb. In: *Zákony pro lidi.cz* [online]. © AION CS 2010-2017. Dostupné na: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1956-63>, ke dni 25. 9. 2017

Poté, co byla v roce 1960 přijata kompletně nová ústava socialistického ražení hlásající vybudování socialistické společnosti, nastaly všeobecné snahy o přizpůsobení režimu i u ostatních právních předpisů napříč právními odvětvími. Tyto snahy dopadly i na odvětví práva trestního, a tak již v roce 1961 bylo završeno kodifikační úsilí schválením nového trestního zákona č. 140/1961 Sb., a to dne 29. 11. 1960 Národním shromážděním Československé socialistické republiky.⁹³

Přestože byl tento zákon udržen v účinnosti až do roku 2009, možná lépe říci, že i právě proto, byl za dobu své životnosti mnohokrát novelizován, upravován a doplňován. Konkrétní číslo těchto úprav se pohybuje okolo neskutečných 72 změn, mnohdy i několikrát za jeden jediný rok. Přesto však kruciálními novelami týkajícími se přímo mravnostních deliktů, tedy sexuálně motivovaných trestných činů byly v zásadě dvě novely, jedna již byla zmíněna v rámci rozboru předchozího trestního zákona a druhá je zmíněna níže. Jedná se o novely provedené zákonem č. 175/1990 Sb. a zákonem č. 144/2001 Sb.⁹⁴

Ty nejzásadnější změny se pak udály především v polistopadovém období, tedy v porevolučních letech, a spočívaly z velké míry v odtržení od ideových koncepcí a v prohloubení a silnějším vtělení základních lidsko-právních zásad do trestněprávní úpravy, což se projevilo zrušením trestu smrti či omezením možností zásahu do občanských práv. Nemůžeme tomuto trestnímu zákonu ale upřít, že by v něm při jeho vydání, ještě před novelizacemi, nebyly provedeny změny, které by neodstraňovaly mnohé, nikoli však všechny nedostatky zákona předešlého. Zvýšené užití podmíněného odsouzení nebo snížení trestních sazeb jsou jen některé z nich.⁹⁵

Co se týče struktury zákona č. 140/1961 Sb., trestní zákon, nepřinesla žádnou zásadní změnu. Celý kodex byl rozdělen do dvou, resp. třech částí, obecnou část a část zvláštní, jako třetí část bychom mohli brát úpravu přechodných a závěrečných ustanovení. Zvláštní část pak byla rozdělena do dvanácti hlav. Mravnostní delikty byly upraveny obdobně jako v zákoně předešlém poměrně daleko, dokonce ještě o hlavu níže než dříve, tj. až v hlavě osmé, oddílu druhém nazvaném: Trestné činy proti lidské důstojnosti. Konkrétně

---

⁹³ VOJÁČEK, Ladislav, Karel SCHELLE a Vilém KNOLL. *České právní dějiny*. 2., upr. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2010. ISBN 978-80-7380-257-8, s. 627 - 628

⁹⁴ Zákon č. 140/1961 Sb. In: *Zákony pro lidi.cz* [online]. © AION CS 2010-2017. Dostupné na: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1961-140>, ke dni 27. 9. 2017

⁹⁵ VOJÁČEK, Ladislav, Karel SCHELLE a Vilém KNOLL. *České právní dějiny*. 2., upr. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2010. ISBN 978-80-7380-257-8, s. 627 - 631

se zde nacházela úprava sexuálních trestných činů znásilnění (§ 241), pohlavního zneužití (§ 242 – zneužití osoby mladší 15 let a § 243 – zneužití závislosti), pohlavní styk s osobou téhož pohlaví (§ 244), soulož mezi příbuznými (§ 245) a obchodování se ženami (§ 246).⁹⁶

Jak můžeme vidět, stále se mezi mravnostními delikty nacházelo ustanovení postihující homosexualitu. A byť zdaleka nebylo tak striktní jako předešlá úprava, neboť nepostihovalo všechny styky homosexuálního charakteru, ale jen osob starších 18 let, které realizovaly homosexuální styk s osobou mladší 18 let či v rámci zneužití její závislosti, tak tu takové ustanovení bylo, kriminalizovalo homosexuální styk, a jako takové bylo odstraněno až jednou z výše zmíněných novel, konkrétně novelou provedenou zákonem č. 175/1990 Sb., kdy důvodem bylo jednak zamezit šíření HIV, resp. AIDS, jednak neodůvodněnost omezení rozhodování o osobním sexuálním životě.⁹⁷

Podobně zarážející je pro mě chybějící úprava kuplířství v rámci této hlavy. Ne, že by kuplířství v rámci trestního zákona nebylo obsaženo vůbec, jako tomu bylo v rámci předešlého trestněprávního kodexu, ale jeho přítomnost v hlavě páté pod § 204 mezi trestnými činy hrubě narušujícími občanské soužití, když bylo v předchozím kodexu v rámci jeho novely zařazeno mezi trestné činy proti důstojnosti člověka a s přihlédnutím k současnému umístění mezi trestné činy proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti, mi přijde jako drobný zákonodárcův exces.⁹⁸

Co se týče jednotlivých skutkových podstat v tomto zákoně uvedených sexuálních trestných činů, ty jsou téměř totožné s těmi obsaženými v předchozím trestněprávním kodexu z roku 1950.

---

⁹⁶ Zákon č. 140/1961 Sb. In: *Zákony pro lidi.cz* [online]. © AION CS 2010-2017. Dostupné na: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1961-140>, ke dni 27. 9. 2017

⁹⁷ Důvodová zpráva k návrhu zákona č. 175/1990 Sb., kterým se mění a doplňuje trestní zákon, oddíl B, bod 81 [online]. Dostupné na: http://www.psp.cz/eknih/1986fs/tisky/t0325_04.htm, ke dni 27. 9. 2017

⁹⁸ Srovnání: Zákon č. 86/1950 Sb., trestní zákon, § 243a vs. Zákon č. 140/1961 Sb. trestní zákon, § 204 vs. Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, § 189 včetně jejich umístění v rámci hlav

3 Mravnostní delikty a jejich skutkové podstaty dle trestního zákoníku

Trestní zákoník, jakožto zákon č. 40/2009 Sb., který je v současné době účinným trestněprávním předpisem, byl přijat dne 8. 1. 2009, neboť již nebylo reálně udržet v chodu mnohokrát novelizovaný trestní zákon č. 140/1961 Sb. Zastaralost, nepřehlednost, nekonceptnost, roztříštěnost, nesystematičnost, nedostatečnost právní úpravy byly jen některé z vad, v jejichž důsledku bylo právě přijetí zcela nové právní úpravy bezpodmínečně nutné.

Trestní zákoník je tak prvním trestněprávním kodexem, který byl přijat po době nesvobody, jak se často období od uchvácení moci komunisty až do doby sametové revoluce nazývá. A jako takový je vystavěn na zcela jiných idejích a koncepcích. Především pak na mnohem hlubších lidsko-právních intencích vycházejících z idejí právního státu, demokratické formy vlády a ochrany práv a svobod člověka a občana. Dalo by se tak mluvit o tom, že reflektuje změnu hodnotového systému společnosti po roce 1989. Tyto ideje pak vykrytalizovaly v rámci nové trestněprávní úpravy v základní a nejvyšší zásadu trestního práva, a tedy zásadu užití trestního práva jakožto ultima ratio, tedy v jeho možném užití, až jako prostředku posledního možného. Na samý vrchol tak vlastně byla postavena subsidiární úloha trestního práva. Tato jediná zásada však nemohla dostatečně vyjádřit ony myšlenky a potřeby rekonstrukce sama, a tak jsou zde obsaženy i další zásady, které až společně dostatečně udávají směr nové trestněprávní úpravy. Mezi těmi nejdůležitějšími můžeme zmínit zásady nullum crimen sine lege a nulla poena sine lege, zásadu subsidiarity trestní represe či zásadu zákazu retroaktivity přísnějšího zákona. Nový hodnotový žebříček společnosti ale nebyl jediným důvodem změny. Dalším důvodem byla neustále se prohlubující integrace České republiky v rámci mezinárodních a nadnárodních společenství, institucí a struktur.⁹⁹

Spolu s reflexí nových idejí v rámci nového trestněprávního kodexu došlo v rámci rekonstrukce i ke změně pojetí samotného trestného činu. Namísto setrvání na materiálním pojetí bylo rozhodnuto o tom, že v rámci nové kodifikace bude užito pojetí formální, které lépe odpovídá dělbě moci, zlepšuje jednotnost

---

⁹⁹ VANTUCH, Pavel. *Nový trestní zákoník č. 40/2009 Sb.* In: pravnicaradce.ihned.cz [online]. Dostupné na: <https://pravnicaradce.ihned.cz/c1-38730700-novy-trestni-zakonik-c-40-2009-sb>, bod 2 a 3, ke dni 28. 9. 2017

výkladu, odpovídá logice trestněprávní úpravy a vede k preciznějším nastavení skutkových podstat trestných činů.¹⁰⁰

Co se týče struktury trestního zákoníku, ten se dělí do dvou, resp. tří částí, a to na část obecnou, část zvláštní a na část třetí, obsahující přechodná a závěrečná ustanovení. Zatímco obecná část dělí se do osmi hlav obsahuje především ustanovení všeobecně aplikovatelná a společná, zvláštní část pak ve třinácti hlavách upravuje skutkové podstaty všech trestných činů. Uspořádání těchto hlav je úzce spojeno s hodnotovým systémem. Na rozdíl od socialistických kodexů jsou v případě trestního zákoníku na prvních místech obsaženy chráněné hodnoty lidského života, zdraví, svobody, důstojnosti a majetku ve vztahu k jednotlivci a až následně jsou obsaženy hodnoty reflektující ochranu zájmů společnosti.

Ty nejtypičtější mravnostní delikty jsou zde obsaženy v hlavě třetí pojmenované: Trestné činy proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti. Pod jednotlivými paragrafy jsou pak uvedeny konkrétní mravnostní delikty (trestné činy), kterými jsou: znásilnění (§ 185), sexuální nátlak (§ 186), pohlavní zneužití (§ 187), soulož mezi příbuznými (§ 188), kuplířství (§ 189), prostituce ohrožující mravní vývoj dětí (§ 190), šíření pornografie (§191), výroba a jiné nakládání s dětskou pornografií (§ 192), zneužití dítěte k výrobě pornografie (§ 193), účast na pornografickém představení (§ 193a) a navazování nedovolených kontaktů s dítětem (§ 193b).

Z toho vyplývá, že současný trestní zákoník chápe lidskou důstojnost v sexuální oblasti jako velmi důležitou hodnotu, hodnou ochrany, proto tedy úprava trestných činů proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti zaujímá přední místo ve struktuře trestního zákoníku. V porovnání s předchozí právní úpravou došlo kromě změny ve struktuře v rámci zařazení v kodexu ke změně také ve složení upravených trestných činů. Především pak došlo k rozšíření trestných činů vztahujících se k sexuální kriminalitě na dětech a mladistvých, přičemž tento trend započal ještě před vydáním trestního zákoníku, prostřednictvím vydávání novel trestního zákona z roku 1961 a prozatím vyvrcholil v srpnu roku 2014 doplněním trestného činu upraveného v § 193a tj. účasti na pornografickém

---

¹⁰⁰ Důvodová zpráva k vládnímu návrhu na vydání trestního zákoníku č. 410 z roku 2008, [online]. Dostupné na: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=5&CT=410&CT1=0>, ke dni 1. 10. 2017, v PDF verzi s. 193

představení a trestného činu v § 193b tj. navazování nedovolených kontaktů s dítětem.¹⁰¹

3.1 Ideová východiska současné právní úpravy a její přehled

Jak jsem již v předchozích kapitolách naznačil, vývoj trestního práva a skutkových podstat obsažených v trestněprávních kodexech je dynamickým procesem, reagujícím nejen na vývoj společnosti v oblasti morální, mravnostní, náboženské, sociální, psychologické, sexuologické, ale také reagujícím a vycházejícím ze závazků politických. Tyto politické závazky pochází především z potřeb států sdružovat se v nejrůznějších mezinárodních organizacích, společenstvích a institucích, což následně zpravidla vede pro zúčastněné státy k nutnosti dodržování, v rámci těchto sdružení, vytvořených a přijatých norem, předpisů, smluv apod., tyto jsou pak obvykle zapracovávány, přejímány a přijímány do jednotlivých právních řádů členských zemí.

Ve vztahu k mravnostním deliktům, zvláště pak k trestným činům upraveným v hlavě III. trestního zákoníku, mají tuto do značné míry ideovou povahu především:

- rámcové rozhodnutí Rady EU 2004/68/SVV ze dne 22. prosince 2003 o boji proti sexuálnímu zneužívání dětí a dětské pornografii navazující na společnou akci Rady č. 97/154/JVV ze dne 24. února 1997, o opatřeních v boji proti obchodování s lidmi a pohlavnímu zneužívání dětí,
- směrnice Evropského parlamentu a Rady 2011/36/EU ze dne 5. dubna 2011 o prevenci obchodování s lidmi, boji proti němu a o ochraně obětí,
- Úmluva o počítačové kriminalitě z Budapešti ze dne 23. listopadu 2001
- Úmluva o právech dítěte ze dne 20. listopadu 1989 (č. 104/1991 Sb.)¹⁰²
- Opční protokol k Úmluvě o právech dítěte proti prodeji dětí, dětské prostituci a dětské pornografii z roku 2000
- Deklarace OSN o odstraňování násilí páchaného na ženách z roku 1993
- Doporučení rady Evropy o násilí v rodině z roku 1985

---

¹⁰¹ Zákon č. 40/2009 Sb. In: *Zákony pro lidi.cz* [online]. © AION CS 2010-2017. Dostupné na: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2009-40>, ke dni 28. 9. 2017

¹⁰² ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník: komentář*. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. 2 sv. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-428-5, s. 1832

Mezi ty podstatné předpisy poněkud obecnějšího typu pak můžeme řadit:

- články 3, 4 a 5 Všeobecné deklarace lidských práv, přijaté v New Yorku 10. prosince 1948¹⁰³
- články 8, 9, 12, 23, 24 Mezinárodního paktu o občanských a politických právech¹⁰⁴
- článek 4 Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod¹⁰⁵

Deklarace sexuálních práv přijatá na 13. světovém sexuologickém kongresu konaném v roce 1997 ve Španělsku je dalším zásadním mezinárodním právním aktem, který podstatným způsobem upravil chápání mravnostní kriminality a mravnostních deliktů. Vyzývá k dodržování a respektování sexuálních práv jednotlivce, která sama obsahuje. Upravuje celkem 10 sexuálních práv, namátkou právo na svobodu rozhodování v sexuální oblasti, právo na sexuální rovnost, právo na informace o lidské sexualitě apod.¹⁰⁶

V posledních letech se také hodně mluví o problematice kriminalizace osob pracujících v sex-byznyse a akceptaci sexuální práce jako práce a zaměstnaneckých práv pro sexuální pracovníky. Na tuto problematiku pak reaguje Deklarace práv sexuálních pracovníků a pracovníc v Evropě přijatá na Evropské konferenci o práci v sex-byznysu, lidských právech, práci a migraci konaná v Bruselu 15–17. října 2005. Poukazuje také na potřebu úpravy stávající evropské legislativy, která prosazuje represivní až diskriminační postoje vůči těmto pracovníkům napříč evropskými státy tak, aby jejich činnost, byť právem regulovaná, nebyla stavěna do ilegality a nevytvářela tak podklad pro trestní stíhání a nebyla tak chápána jako oblast mravnostní kriminality. Výslovně je v této deklaraci poukazováno na praxi uplatňovanou ve státě Finsko, kde platí zákaz sexuálních pracovníků pracovat společně za účelem vzájemné ochrany, kdy je tato činnost považována za kuplířství, či praxi uplatňovanou ve Francii, kdy děti osob pracujících v sexuálním průmyslu jsou stíhány v případě, že po dovršení

---

¹⁰³ Všeobecná deklarace lidských práv, New York, 10. 12. 1948, [online]. Dostupné na: http://www.lidskaprava.cz/uploads/03_dokumenty/04_uvod/00_VDLP_UDHR-.pdf, ke dni 12. 10. 2017

¹⁰⁴ Mezinárodní pakt o občanských a politických právech, New York, 19. 12. 1966, [online]. Dostupné na: <http://www.osn.cz/wp-content/uploads/2015/03/mezinar.pakt-abc.a.polit.prava.pdf>, ke dni 12. 10. 2017

¹⁰⁵ Evropská úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod ve znění novelizovaném ustanoveními protokolu č. 14, jenž vstoupil v platnost 1. června 2010, [online]. Dostupné na: http://www.echr.coe.int/Documents/Convention_CES.pdf, ke dni 12. 10. 2017

¹⁰⁶ CHMELÍK, Jan. *Mravnost, pornografie a mravnostní kriminalita*. 1. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-739-6, s. 11 - 12

plnoletosti užívají peníze, které jejich rodiče vydělali v souvislosti se sexuálními službami.¹⁰⁷

3.2 Znásilnění

Trestný čin znásilnění je upraven v § 185 trestního zákoníku a zní takto:

„(1) Kdo jiného násilím nebo pohrůžkou násilí nebo pohrůžkou jiné těžké újmy donutí k pohlavnímu styku, nebo

kdo k takovému činu zneužije jeho bezbrannosti,

bude potrestán odnětím svobody na šest měsíců až pět let.

(2) Odnětím svobody na dvě léta až deset let bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1

a) souloží nebo jiným pohlavním stykem provedeným způsobem srovnatelným se souloží,

b) na dítěti, nebo

c) se zbraní.

(3) Odnětím svobody na pět až dvanáct let bude pachatel potrestán,

a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 na dítěti mladším patnácti let,

b) spáchá-li takový čin na osobě ve výkonu vazby, trestu odnětí svobody, ochranného léčení, zabezpečovací detence, ochranné nebo ústavní výchovy anebo v jiném místě, kde je omezována osobní svoboda, nebo

c) způsobí-li takovým činem těžkou újmu na zdraví.

(4) Odnětím svobody na deset až osmnáct let bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 smrt.

(5) Příprava je trestná.¹⁰⁸

Podíváme-li se na výše uvedenou definici znásilnění, povšimneme si, že začíná slovem Kdo, tedy, že daná definice začíná vymezením subjektu trestného činu, tedy vymezením pachatele. Jak vidíme, není obsažena žádná bližší specifikace, jedná se tedy o subjekt obecný, tzn. dopustit se trestného činu

¹⁰⁷ Deklarace práv sexuálních pracovníků a pracovníc v Evropě, Brusel, 15 – 17. 10. 2005 [online]. Dostupné na: <http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:4KwPM4-vEkgJ:www.rozkosbezrizika.cz/ke-stazeni/soubory/deklarace-prav-sexualnich-pracovniku-a-pracovnic-v-evrope/stahnout+&cd=4&hl=cs&ct=clnk&gl=cz&client=firefox-b-ab>, ke dni 13. 10. 2017

¹⁰⁸ Zákon č. 40/2009 Sb. In: *Zákony pro lidi.cz* [online]. © AION CS 2010-2017. Dostupné na: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2009-40>, ke dni 13. 10. 2017

znásilnění může kdokoli, tedy jak muž, tak i žena. To však neplatí absolutně, neboť bylo-li znásilnění provedeno dle druhého odstavce souloží, tedy spojením pohlavních orgánů muže a ženy, pak může být pachatelem jen osoba opačného pohlaví.¹⁰⁹ Navíc musí jít o takovou osobu, která již dovršila 15 let věku a je příčetná, resp. je dostatečně rozumově a mravně vyspělá, jde-li o mladistvého.¹¹⁰

Budeme-li postupovat definicí dále, pak vidíme, že následuje slovo Jiného, zde tím trestní zákoník, dá se říct, vymezuje předmět útoku. Neboť ani zde nenalezneme žádnou bližší specifikaci, může být předmětem opět kdokoliv, tedy každý člověk, ať muž, žena či hermafrodit, a to jak dítě, tak i osoba zletilá. Nezáleží ani na jiných eventualitách jako pověsti osoby, jejím vzdělání, osobním (rodinném) vztahu k pachateli.

Bezprostředně po vymezení předmětu znásilnění je vymezena objektivní stránka. Ke spáchání trestného činu znásilnění je potřeba dopustit se jednak jednání násilného, či alespoň takového, které má násilný ráz, tedy pohrůžky násilí nebo jiné těžké újmy, jednak jednání spočívajícího v samotném provedení pohlavního styku, popřípadě bez užití násilí apod., ale se zneužitím bezbrannosti za stejným účelem, tedy za účelem provedení pohlavního styku.¹¹¹

Ono užití násilí, pohrůžka násilí nebo jiné těžké újmy jsou prvky vedoucími k donucení, tedy k překonání či zamezení odporu. Násilí ale nemusí směřovat pouze přímo proti osobě, která je nucena, může směřovat i proti jiné osobě, dokonce vůči věci. Podstatné je, že je vytvářen nátlak proti vůli oběti znásilnění. Za násilí je pak považováno i uvedení do stavu bezbrannosti lstí, tedy kupříkladu podáním alkoholu či omamných prostředků. Co se týče pohrůžky násilí nebo jiné těžké újmy, ta v tomto případě nemusí být bezprostřední, tedy nemusí být vykonána okamžitě, ale i s větším či menším časovým odstupem.¹¹²

Za bezbrannost je pak označován takový stav, ve kterém poškozený nevnímá okolí či na něj působící vnější podněty. Tedy je ve stavu neschopném k potřebnému projevení vlastní vůle, neboť je omezena jeho schopnost hodnotit

---

¹⁰⁹ VANTUCH, Pavel. *Trestní zákoník s komentářem: k 1. 8. 2011*. Olomouc: ANAG, 2011. Právo (ANAG). ISBN 978-80-7263-677-8 [online]. Dostupné na: <https://books.google.cz/books?id=e2AUZnEEewMC&printsec=frontcover&hl=cs#v=onepage&q&f=false>, ke dni 1. 10. 2017, s. 643 - 646

¹¹⁰ SCHELLE, Karel a Jaromír TAUCHEN. *Sexuální trestné činy včera a dnes*. Ostrava: Key Publishing, 2014. Monografie (Key Publishing: European Society for History of Law): European Society for History of Law). ISBN 978-80-7418-213-6, s. 228

¹¹¹ Tamtéž, s. 643 - 644

¹¹² WEISS, Petr a kol. *Sexuologie*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2010. xiii. ISBN 978-80-247-2492-8, s. 511

nastalou situaci. Typicky se jedná o situace, kdy je poškozený silně pod vlivem alkoholu, omamných prostředků, psychotropních látek, v hlubokém či umělém spánku.¹¹³ „*Za stav bezbrannosti je přitom třeba považovat nejen situaci, kdy oběť zcela nevnímá svět kolem sebe nebo není schopna chápat význam pachatelova jednání, ale i případy, kdy ač ví, co se děje, není schopna se buď vůbec, nebo účinně bránit např. proto, že je spoutaná, v důsledku fyzické vady omezující její hybnost, pro nedostatek tělesných sil a schopností.*“¹¹⁴

Také platí, že je-li naplněna podmínka násilí, pohrůžky násilí či jiné těžké újmy, nemůže být zároveň naplněna podmínka zneužití bezbrannosti.¹¹⁵

„*Následkem tohoto trestného činu je porušení právem chráněného zájmu, tedy práva rozhodovat sám o svém pohlavním životě a zásah do lidské důstojnosti. Znásilnění je tedy trestným činem poruchovým, nikoli ohrožovacím.*“¹¹⁶

V rámci subjektivní stránky trestného činu znásilnění je vyžadováno úmyslné zavinění. To ale neplatí beze zbytku, neboť nedbalostní zavinění v některých případech kvalifikovaných skutkových podstat je dostačující.

Co se týče objektu jakožto znaku skutkové podstaty trestného činu, shledáváme jím především právo člověka se svobodně rozhodovat o svém vlastním pohlavním životě.¹¹⁷

3.3 Sexuální nátlak

Do roku 2009 v trestních kodexech neobsažený trestný čin je v současné době a v současné podobě obsažen v § 186 trestního zákoníku. Jeho znění je následující:

„(1) *Kdo jiného násilím, pohrůžkou násilí nebo pohrůžkou jiné těžké újmy donutí k pohlavnímu sebeukájení, k obnažování nebo jinému srovnatelnému chování, nebo*

---

¹¹³ ŠÁMAL, Pavel, Oto NOVOTNÝ, Tomáš GRIVNA, Jiří HERCZEG, Marie VANDUCHOVÁ a Rudolf VOKOUN. *Trestní právo hmotné*. 8., přepracované vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2016. ISBN 978-80-7552-358-7, s. 621

¹¹⁴ usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 28. listopadu 2012, sp. zn. 11 Tdo 975/2012 [online]. Dostupné na: <http://kraken.slv.cz/11Tdo975/2012>, ke dni 1. 10. 2017

¹¹⁵ Tamtéž

¹¹⁶ SCHELLE, Karel a Jaromír TAUCHEN. *Sexuální trestné činy včera a dnes*. Vydání první. Ostrava: Key Publishing, 2014. Monografie (Key Publishing: European Society for History of Law): European Society for History of Law). ISBN 978-80-7418-213-6, s. 229

¹¹⁷ ŠÁMAL, Pavel, Oto NOVOTNÝ, Tomáš GRIVNA, Jiří HERCZEG, Marie VANDUCHOVÁ a Rudolf VOKOUN. *Trestní právo hmotné*. 8., přepracované vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2016. ISBN 978-80-7552-358-7, s. 620

kdo k takovému chování přiměje jiného zneužívaje jeho bezbrannosti, bude potrestán odnětím svobody na šest měsíců až čtyři léta nebo zákazem činnosti.

(2) Stejně bude potrestán pachatel, který přiměje jiného k pohlavnímu styku, k pohlavnímu sebeukájení, k obnažování nebo jinému srovnatelnému chování zneužívaje jeho závislosti nebo svého postavení a z něho vyplývající důvěryhodnosti nebo vlivu.

(3) Odnětím svobody na jeden rok až pět let bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 nebo 2

a) na dítěti, nebo

b) nejméně se dvěma osobami.

(4) Odnětím svobody na dvě léta až osm let bude pachatel potrestán,

a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 se zbraní,

b) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 nebo 2 na osobě ve výkonu vazby, trestu odnětí svobody, ochranného léčení, zabezpečovací detence, ochranné nebo ústavní výchovy anebo v jiném místě, kde je omezována osobní svoboda, nebo

c) spáchá-li takový čin jako člen organizované skupiny.

(5) Odnětím svobody na pět až dvanáct let bude pachatel potrestán,

a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 na dítěti mladším patnácti let, nebo

b) způsobí-li takovým činem těžkou újmu na zdraví.

(6) Odnětím svobody na deset až šestnáct let bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 nebo 2 smrt.

(7) Příprava je trestná.¹¹⁸

Byť se jedná o zcela nový trestný čin, jeho náplň je do značné míry spíše staronová, neboť částečně navazuje a vychází z úpravy obsažené v předchozím trestním zákoně, konkrétně z § 243, ale také ze skutkové podstaty trestného činu vydírání dříve obsaženého v § 235 trestního zákona.¹¹⁹

Zakotvení trestného činu sexuálního nátlaku v rámci trestního zákoníku bylo do značné míry výsledkem tlaku Evropské unie a Rady Evropy na Českou republiku jakožto na členský demokratický stát, na nějž byl kladen požadavek

¹¹⁸ Zákon č. 40/2009 Sb. In: *Zákony pro lidi.cz* [online]. © AION CS 2010-2017. Dostupné na: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2009-40>, ke dni 5. 10. 2017

¹¹⁹ ŠÁMAL, Pavel. *Trestní zákoník: komentář*. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. 2 sv. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-428-5, s. 1851

rozšíření stávající ochrany před jinými formami sexuálního zneužívání, čímž by byla naplněna ustanovení rámcového rozhodnutí Rady EU 2004/68/SVV o boji proti sexuálnímu zneužívání dětí a dětské pornografii, potažmo požadavky návrhu Úmluvy Rady Evropy o ochraně dětí před sexuálním vykořisťováním a sexuálním zneužíváním (PC-ES (2007) 6 E FIN).¹²⁰

Mravnostní delikt sexuálního nátlaku je z trestněprávního hlediska velice zajímavý, neboť se setkáváme se dvěma odlišnými názory předních odborníků na danou problematiku ohledně toho, kolik samostatných základních skutkových podstat daný paragraf vůbec obsahuje. Zatímco Šámalův komentář uvádí tři samostatné skutkové podstaty obsažené následovně: alinea 1 odst. 1 jakožto první základní skutková podstata, alinea 2 odst. 1 jakožto druhá základní skutková podstata a odst. 2 jakožto třetí základní skutková podstata, přičemž každá z nich je naplněna jedinečným druhem (způsobem) jednání, Jelínkova učebnice hovoří pouze o dvou, a to tak, že odstavec 1. obsahuje jednu základní skutkovou podstatu, která může být naplněna dvěma různými způsoby jednání, a odstavec 2. obsahuje druhou základní skutkovou podstatu.¹²¹

Vedle samostatných skutkových podstat, ať již tří, či dvou (podle toho, k jakému z výše zmíněných názorů se přikloníme), obsahuje úprava trestného činu sexuálního nátlaku také kvalifikované skutkové podstaty. Ty nalezneme v odstavcích 3, 4, 5 a 6. V odstavci 7 je konstatováno, že příprava je trestná.¹²²

Na čem se zajisté jednomyslně shodnou i odborníci z oblasti trestního práva, je však to, že obligatorní znaky skutkové podstaty jsou tradiční, a tedy, že se jedná o objekt, objektivní stránku, subjekt, tedy pachatele trestného činu a subjektivní stránku.

Objekt trestného činu sexuálního nátlaku je v zásadě totožný s objektem trestného činu znásilnění, a tedy jedná se o právo svobodně rozhodovat o vlastním pohlavním životě. V obecnější rovině považujeme za objekt ochranu lidské

---

¹²⁰ Důvodová zpráva k vládnímu návrhu na vydání trestního zákoníku č. 410 z roku 2008, [online]. Dostupné na: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=5&CT=410&CT1=0>, ke dni 1. 10. 2017, v PDF verzi s. 256

¹²¹ srovnání: ŠÁMAL, Pavel. *Trestní zákoník: komentář*. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-428-5, s. 1852 vs. JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 5. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2016. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-120-5, s. 608

¹²² Zákon č. 40/2009 Sb. In: *Zákony pro lidi.cz* [online]. © AION CS 2010-2017. Dostupné na: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2009-40>, ke dni 21. 10. 2017

důstojnosti.¹²³ Šámalův komentář pak jen dodává, že vedle toho má tento trestný čin podstatný dopad také na mravní vývoj zneužité osoby.¹²⁴ Takovouto osobou, jak plyne ze znění § 186, může být osoba jakéhokoliv pohlaví, tedy žena i muž. Ochrana není nijak blíže podmíněna, a je tedy nezávislá i na dalších případných možných podmínkách či rozdílech, za které bychom mohli namátkou uvést kromě pohlaví také věk, vyznání, rasu, vyspělost, dobrou pověst apod.

Pro stanovení objektivní stránky skutkové podstaty TČ sexuálního nátlaku je nutné si nejprve vybrat, kolik základních skutkových podstat že tento trestný čin vlastně obsahuje. Přikláním se spíše k Šámalovi a jím stanoveným třem samostatným základním skutkovým podstatám, jsem přesvědčen, že i jeho objektivní stránka spočívá ve třech odlišných situacích naplněných třemi různými prostředky. A tedy, že donutí jiného k pohlavnímu sebeukájení, k obnažování nebo jinému srovnatelnému chování v prvním případě násilím, pohrůzkou násilí nebo jiné těžké újmy, ve druhém případě zneužitím bezbrannosti poškozeného a ve třetím případě naplní objektivní stránku tím, že zneužije závislosti, svého postavení a z něho vyplývající důvěryhodnosti nebo vlivu.¹²⁵

Subjektem mravnostního deliktu sexuálního nátlaku upraveného v § 186 trestního zákoníku, tedy vlastně pachatelem, může být jakákoliv osoba, neboť zákon neobsahuje žádnou bližší specifikaci ani neklade na osobu pachatele konkrétnější požadavky. Subjektem (pachatelem) může tedy být, stejně jako v případě trestného činu znásilnění, jak osoba fyzická, tak i osoba právnická.¹²⁶

Ohledně pachatele trestného činu sexuálního nátlaku, kterým je fyzická osoba, platí obecná pravidla obsažená v obecné části trestního zákoníku, tzn., subjektem může být jak osoba ženského pohlaví, tak osoba mužského pohlaví, splňující podmínku věku a přičetnosti, resp. rozumové a mravní vyspělosti, pokud by pachatelem byla osoba mladistvá.¹²⁷

Možnost, že pachatelem může být osoba právnická, vyplývá z § 7 ZTOPO, v jehož výčtu trestný čin sexuálního nátlaku nefiguruje, tudíž k jeho úpravě se

---

¹²³ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 5. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2016. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-120-5, s. 608

¹²⁴ ŠÁMAL, Pavel. *Trestní zákoník: komentář*. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. 2 sv. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-428-5, s. 1853

¹²⁵ ŠÁMAL, Pavel, Oto NOVOTNÝ, Tomáš GRÍVNA, Jiří HERCZEG, Marie VANDUCHOVÁ a Rudolf VOKOUN. *Trestní právo hmotné*. 8., přepracované vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2016. ISBN 978-80-7552-358-7, s. 622

¹²⁶ Tamtéž, s. 624

¹²⁷ Zákon č. 40/2009 Sb. In: *Zákony pro lidi.cz* [online]. © AION CS 2010-2017. Dostupné na: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2009-40>, ke dni 22. 10. 2017, § 25 a § 26

tento zákon užije stejně jako k úpravě všech ostatních mravnostních deliktů obsažených v hlavě III. trestního zákoníku, s výjimkou trestného činu soulože mezi příbuznými v § 188 TZ. Subjektem ale nemůže být jakákoliv právnická osoba, neboť dle § 6 odst. 1 ZTOPO, Česká republika a územní samosprávné celky při výkonu veřejné moci nejsou trestně odpovědné. Podstatné pro právnickou osobu, která je pachatelem tohoto trestného činu, je za předpokladu splnění podmínek v § 8 ZTOPO podmínka přičitatelnosti trestného činu obsažená v § 9 ZTOPO.¹²⁸

Subjektivní stránka sexuálního nátlaku vyžaduje úmyslnou formu zavinění ve všech základních skutkových podstatách. Může se jednat jak o úmysl přímý, tak o úmysl nepřímý. V žádném případě však nepostačuje nedbalostní forma zavinění.¹²⁹

3.4 Pohlavní zneužití

Sexuální zneužívání dětí je jakožto extrémně závažný mravnostní trestný čin chápáno teprve od relativně nedávné doby, zhruba od 70. let minulého století. Dá se říci, že od té doby je tomuto sexuálnímu deliktu věnována značná pozornost nejen trestněprávní a trestněpolitická, ale především kriminologická, spočívající v podrobném sledování daného druhu kriminálního jednání, v jeho vyhodnocování, ale i ve vedení statistiky. Do dnešní doby byla tak vyvrácena celá řada polopравd a domněnek vážících se k sexuálnímu zneužívání dětí.¹³⁰

Bezesporu jedním z nejdůležitějších výsledků zkoumání sexuálního zneužívání dětí je postupná změna chápání daného typu mravnostně vadného chování na závažný společenský jev, který se dostává do povědomí nejen odborné veřejnosti, ale i té laické. Masová média jako jsou televize či internet v několika posledních letech informují o sexuálním zneužívání dětí čím dál častěji. Neznamená to však bez dalšího, že by se tento druh sexuální trestné činnosti tak masově rozšířil, dalo by se říci, až raketovým tempem, neboť se nejedná výlučně o zvýšení naplňování obsahu trestné činnosti, ale také o to, že byly vyvinuty

---

¹²⁸ Zákon č. 418/2011 Sb. In: *Zákony pro lidi.cz* [online]. © AION CS 2010-2017. Dostupné na: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2011-418>, ke dni 22. 10. 2017, § 6, § 7, § 8 a § 9

¹²⁹ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 5. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2016. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-120-5, s. 610

¹³⁰ ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Forenzní psychologie*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2004. Vysokoškolské učebnice (Aleš Čeněk). ISBN 80-86473-86-4, s. 180

modernější a úspěšnější postupy a metody k jejímu odhalování. Nezanedbatelný podíl na pocitu, že se jedná o zásadní nárůst sexuálního zneužívání dětí, tak mají i již zmíněná média.¹³¹

Abychom byli schopni data shromažďovat, statisticky správně členit a úspěšně vyhodnocovat, je zásadní podmínkou, abychom nastavili limity, meze a mantinely v tom, co se za ono deliktní chování bude považovat. Tím nejjednodušším, nejjistějším a pravděpodobně nejméně zpochybnitelným způsobem, jak toho docílit, je stanovit právní definici.¹³² Ta je obsažena v § 187 trestního zákoníku, pod názvem trestného činu pohlavní zneužití takto:

„(1) Kdo vykoná soulož s dítětem mladším patnácti let nebo kdo je jiným způsobem pohlavně zneužije, bude potrestán odnětím svobody na jeden rok až osm let.

(2) Odnětím svobody na dvě léta až deset let bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 na dítěti mladším patnácti let svěřeném jeho doзору, zneužívaje jeho závislosti nebo svého postavení a z něho vyplývající důvěryhodnosti nebo vlivu.

(3) Odnětím svobody na pět až dvanáct let bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 těžkou újmu na zdraví.

(4) Odnětím svobody na deset až osmnáct let bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 smrt.

(5) Příprava je trestná. “¹³³

Objektem tohoto mravnostního deliktu je mravní a tělesný vývoj dětí. Tím je poskytována ochrana předmětu tohoto trestného činu, kterým jsou všechny osoby do 15. roku věku, mužského či ženského pohlaví bez ohledu na jejich pohlavní zchovalost a jejich ochrana před všemi druhy útoků zasahujících do pohlavní nedotknutelnosti jedince.¹³⁴ „Ochrana přiznaná dítěti mladšímu patnácti

---

¹³¹ VANÍČKOVÁ, Eva, Zuzana HADJ-MOUSSOVÁ a Kamil PROVAZNÍK. *Sexuální zneužívání dětí*. Praha: Karolinum, 1997. ISBN 80-7184-479-9, s. 7 - 8

¹³² Tamtéž, s. 9

¹³³ Zákon č. 40/2009 Sb. In: *Zákony pro lidi.cz* [online]. © AION CS 2010-2017. Dostupné na: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2009-40>, ke dni 24. 10. 2017

¹³⁴ ŠÁMAL, Pavel, Oto NOVOTNÝ, Tomáš GRÍVNA, Jiří HERCZEG, Marie VANDUCHOVÁ a Rudolf VOKOUN. *Trestní právo hmotné*. 8., přepracované vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2016. ISBN 978-80-7552-358-7, s. 624

let trvá jen do dne předcházejícího patnáctým narozeninám, protože na své patnácté narozeniny již není dítětem „mladším patnácti let“¹³⁵

Zároveň je obecným vymezením tohoto trestného činu poskytována ochrana v zásadě před jakýmkoliv typem útoku, ať už se jedná o útok homosexuální či heterosexuální povahy.¹³⁶

V rámci objektivní stránky jsou u tohoto trestného činu rozlišovány dva způsoby spáchání. Prvním z nich je vykonání soulože s dítětem mladším patnácti let. Souloží se rozumí spojení pohlavních orgánů muže a ženy, přičemž spojením je soulož dokonaná bez ohledu, zda došlo k pohlavnímu uspokojení. Pokud dojde byť jen k částečnému vsunutí pohlavního údu do pohlavního ústrojí ženy, považuje se takové jednání za dokonanou soulož. Přitom nemusí dojít k porušení panenské blány.¹³⁷ Druhým způsobem naplnění objektivní stránky pachatelem je, že dítě mladší 15 let jiným způsobem pohlavně zneužije. Pod tím rozumíme jednání, jakým je orální pohlavní styk, ohmatávání prsou, líbání přirození, tedy takovým způsobem, kdy se zasahuje do pohlavní sféry jinak než souloží.¹³⁸

„Zvláštním druhem pohlavního zneužívání jsou sexuální chování zaměřená na osoby v závislém postavení na pachateli.“¹³⁹ „Byť obecně platí, že svěřeni dozoru je součástí širšího pojmu zneužití závislosti, v případě odstavce 2 § 187 se tyto dva pojmy vymezují každý zvlášť, byť ve svém souhrnu tvoří jednu z okolností podmiňujících použití vyšší trestní sazby. Proto je v případě toto skutkové podstaty nutné každý z těchto pojmů chápat samostatně ve své vlastní podstatě.“¹⁴⁰

Na samém začátku skutkové podstaty trestného činu pohlavního zneužití je obsaženo vymezení pachatele slovem „Kdo“. Vzhledem k obecnosti tak může být pachatelem kterákoli osoba fyzického či právnického charakteru, která je dle obecných podmínek trestně odpovědná. Dopustit se pohlavního zneužití

¹³⁵ JELÍNEK, Jiří. *Trestní zákoník a trestní řád: s poznámkami a judikaturou*. Praha: Leges, 2009. Glosátor. ISBN 978-80-87212-22-6, s. 236

¹³⁶ WEISS, Petr a kol. *Sexuologie*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2010. xiii. ISBN 978-80-247-2492-8, s. 519

¹³⁷ Rozhodnutie Najvyššieho súdu SSR z 1. 2. 1983 sp. zn. 3 To 3/83, uveřejněné pod č. 6/1984 Sb. rozh. tr. [online]. Dostupné na: https://www.fulsoft.cz/33/r-6-1984-tr-znasilneni-uniqueidOhwOuzC33qe_hFd_-jrpTstUNa3UH-PzZfmeq5au4NSVdaLTRYHmJQ/?uid=%23Franti%C5%A1ek_D%C5%99%C3%AD%C5%BE_%C4%8Fal&e=d.francesko%40seznam.cz, ke dni 24. 10. 2017

¹³⁸ ŠÁMAL, Pavel. *Trestní zákoník: komentář*. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. 2 sv. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-428-5, s. 1861

¹³⁹ VÁLKOVÁ, Helena a Josef KUČHTA. *Základy kriminologie a trestní politiky*. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. Beckovy mezioborové učebnice. ISBN 978-80-7400-429-2, s. 496

¹⁴⁰ ŠÁMAL, Pavel. *Trestní zákoník: komentář*. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. 2 sv. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-428-5, s. 1863

v případě, že je subjektem fyzická osoba, se může osoba ženského i mužského pohlaví. To neplatí absolutně, neboť v případě že jde o pohlavní zneužití způsobem soulože podle části první odstavce prvního, pak může být pachatelem, jak vyplývá z definice soulože, pouze osoba opačného pohlaví.¹⁴¹

V rámci subjektivní stránky je vyžadováno úmyslné zavinění spočívající ve srozumění s tím, že poškozená osoba dosud nedovršila 15 let věku, tedy ke spáchání mravnostního deliktu pohlavního zneužití postačuje úmysl eventuální.¹⁴²

3.5 Soulož mezi příbuznými

Do značné míry je soulož mezi příbuznými, také označovaná jako incest, speciálním druhem mravnostního deliktu pohlavního zneužití. Jeho četnost není zcela snadné zjistit, neboť ve většině případů se v dřívější době pro kriminologické účely evidovalo zmíněné jednání jako pohlavní zneužití. Přesto bylo v nejrůznějších výzkumech zjištěno, že zneužito bylo během svého života, okolo 40% žen a až 20% mužů.¹⁴³ „Ukázalo se také, že chlapci jsou častěji než dívky zneužíváni cizí osobou, avšak největší počet pachatelů pochází buď z rodiny, nebo z okruhu známých. Nejčastěji se jedná o otce či sourozence.“¹⁴⁴ Soulož mezi příbuznými je v § 188 trestního zákoníku upravena následovně:

„Kdo vykoná soulož s příbuzným v pokolení přímém nebo se sourozencem, bude potrestán odnětím svobody až na tři léta.“¹⁴⁵

Objektem skutkové podstaty je historickým kontextem podložená a zdůrazněná zásada, jež spočívá v nedovoleném provozování pohlavního styku mezi nejbližšími příbuznými.¹⁴⁶ Ta vychází, jak již bylo řečeno, z dávných

¹⁴¹ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 5. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2016. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-120-5, s. 611

¹⁴² WEISS, Petr a kol. *Sexuologie*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2010, xiii. ISBN 978-80-247-2492-8, s. 513

¹⁴³ VÁLKOVÁ, Helena a Josef KUČTA. *Základy kriminologie a trestní politiky*. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. Beckovy mezioborové učebnice. ISBN 978-80-7400-429-2, s. 496

¹⁴⁴ VANÍČKOVÁ, Eva, Zuzana HADJ-MOUSSOVÁ a Kamil PROVAZNÍK. *Sexuální zneužívání dětí*. Praha: Karolinum, 1997. ISBN 80-7184-479-9, s. 22

¹⁴⁵ Zákon č. 40/2009 Sb. In: *Zákony pro lidi.cz* [online]. © AION CS 2010-2017. Dostupné na: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2009-40>, ke dni 10. 10. 2017

¹⁴⁶ ŠÁMAL, Pavel, Oto NOVOTNÝ, Tomáš GRÍVNA, Jiří HERCZEG, Marie VANDUCHOVÁ a Rudolf VOKOUN. *Trestní právo hmotné*. 8., přepracované vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2016. ISBN 978-80-7552-358-7, s. 626

zkušeností lidské společnosti spojených se zjištěním, že se z incestních svazků v častých případech rodili potomci s vážnými degenerativními vadami. Ať už se jednalo o fyzické postižení či nejrůznější mentální poruchy. Dalším důvodem současné úpravy je ochrana morálního vývoje společnosti.¹⁴⁷

Objektivní stránka skutkové podstaty tohoto trestného činu spočívá ve vykonání soulože s příbuzným v pokolení přímém nebo se sourozencem. Pouze souložím je totiž možné zasáhnout objekt, tedy ohrozit budoucí lidskou společnost tím, že pachatel záměrně riskuje zplození postiženého dítěte. Při žádném z obdobných způsobů sexuálního uspokojování, a to ani u pohlavního styku provedeného způsobem srovnatelným se souložím totiž k oplození nedochází.¹⁴⁸ Tudíž tyto ostatní sexuální praktiky, byť by k nim docházelo mezi sourozenci či osobami příbuznými v pokolení přímém, nejsou trestné.

Souložím pak musí být provedena mezi sourozenci či příbuznými v pokolení přímém. Subjektem tedy pachatelem takového činu jsou tudíž obě dotčené osoby, tj. obě osoby účastníci se souložím za předpokladu, že jsou trestně odpovědné a že je mezi nimi blízký příbuzenský vztah založený pokrevní linií, tedy jsou to vztahy mezi předky a potomky (ascendenty a descendenty), jako příklad můžeme uvést souložím mezi otcem a dcerou, či matkou a synem.¹⁴⁹ Další možností, která je úpravou postížena, je případ, kdy dojde k souložím mezi bratrem a sestrou, tedy mezi sourozenci. V tomto případě není brán zřetel na skutečnost, zda mají sourozenci společné rodiče. To znamená, že i takoví sourozenci, kteří nemají oba společné rodiče a vykonají souložím, jsou podle tohoto ustanovení trestáni.¹⁵⁰

Na posouzení trestnosti (trestní odpovědnosti) výše zmíněného jednání nemá sebemenší význam vzájemný citový vztah souložímích aktérů, souhlas k takovému jednání vyslovený mezi nimi navzájem ani vzájemná náklonnost.¹⁵¹ Jak jsem již zmínil výše u trestného činu sexuálního nátlaku, souložím mezi příbuznými se nemůže dopustit právnická osoba, vyplývá to z ustanovení § 7 ZTOPO.

---

¹⁴⁷ ŠÁMAL, Pavel, Oto NOVOTNÝ, Tomáš GRIVNA, Jiří HERCZEG, Marie VANDUCHOVÁ a Rudolf VOKOUN. *Trestní právo hmotné*. 8., přepracované vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2016. ISBN 978-80-7552-358-7, s. 625

¹⁴⁸ ŠÁMAL, Pavel. *Trestní zákoník: komentář*. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. 2 sv. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-428-5, s. 1868

¹⁴⁹ Tamtéž, s. 1868

¹⁵⁰ WEISS, Petr a kol. *Sexuologie*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2010. xiii. ISBN 978-80-247-2492-8, s. 521

¹⁵¹ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 5. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2016. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-120-5, s. 612

Subjektivní stránka skutkové podstaty je naplněna úmyslným zaviněním. Daná právní úprava tak nedopadá na případy, kdy k souloži (spojení pohlavních orgánů muže a ženy) dojde mezi sourozenci, kteří o svém příbuzenském vztahu nevědí.

Mezi odbornou veřejností se čas od času vedou spory o tom, zda do úpravy soulože mezi příbuznými spadá i příbuzenský poměr vzniklý prostřednictvím adopce. I v tomto případě se ztotožňují s myšlenkami Jelínka, který v zásadě říká, že pokud budeme objekt tohoto trestného činu chápat skutečně jen v jakémisi užším smyslu, tedy jako zájem na zdravém potomstvu, pak styky mezi osobami, kterým vzniklo příbuzenství adopcí, postiženy být nemají. Pokud je ale zároveň vedle zájmu na zdravém potomstvu postaven zájem na morální ochranu společnosti, pak by i styky založené adopcí pod úpravu soulože mezi příbuznými spadaly.¹⁵²

3.6 Kuplířství

Tento mravnostní delikt byl přeřazen do trestního zákoníku, hlavy III., upravující: Trestné činy proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti z hlavy V. trestního zákona, kde byl řazen mezi: Trestné činy hrubě narušující občanské soužití. S výjimkou onoho přenesení skutkové podstaty do jiné hlavy a drobné úpravy znění daného paragrafu souvisejícího se skutkovou podstatou obchodování s lidmi nedošlo k podstatnějším změnám.¹⁵³ A to především díky tomu, že znění obsažené v trestním zákoně bylo přijato v takové podobě, aby odpovídalo Úmluvě o potlačení obchodu s lidmi a využívání prostituce třetími osobami, přijaté na půdě OSN v roce 1949. V té se signatářské státy přihlásily k tomu, že budou stíhat jednání související s kuplířstvím a prostitucí, jako příklad bych uvedl stíhání vlastnictví, financování či správu veřejného domu. A neboť Československo přistoupilo k Úmluvě 14. 3. 1958, odpovídala úprava přijatá v trestním zákoně

---

¹⁵² JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část. 5.* aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2016. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-120-5, s. 612

¹⁵³ Důvodová zpráva k vládnímu návrhu na vydání trestního zákoníku č. 410 z roku 2008, [online]. Dostupné na: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=5&CT=410&CT1=0>, ke dni 1. 10. 2017, v PDF verzi s. 256

mezinárodním požadavkům a standardům. Nebylo tudíž nutné současné znění od předchozího podstatně odlišovat.¹⁵⁴

Současná úprava zakotvená v § 189 tak zní následovně:

„(1) Kdo jiného přiměje, zjedná, najme, zláká nebo svede k provozování prostituce, nebo

kdo kořistí z prostituce provozované jiným,

bude potrestán odnětím svobody na šest měsíců až na čtyři léta, zákazem činnosti nebo propadnutím věci.

(2) Odnětím svobody na dvě léta až osm let bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1

a) v úmyslu získat pro sebe nebo pro jiného značný prospěch, nebo

b) jako člen organizované skupiny.

(3) Odnětím svobody na pět až dvanáct let nebo propadnutím majetku bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 těžkou újmu na zdraví.

(4) Odnětím svobody na osm až patnáct let nebo propadnutím majetku bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 smrt.“¹⁵⁵

Trestný čin kuplířství není tak ojedinělým činem, jak by se nám mohlo zdát. Co do množství osob za něj stíhaných v průběhu roku se v průměru dostáváme k 50 osobám. Můžeme ale předpokládat, že počet těchto mravnostních deliktů je mnohem vyšší. A to i s přihlédnutím ke skutečnosti, že úprava kuplířství nespadá na osoby nezletilé. Ty podléhají úpravě obsažené v rámci trestného činu obchodování s lidmi.¹⁵⁶ Tomu odpovídá i závěr doc. Gřivny, který na základě policejních statistik tvrdí, že byť došlo mezi lety 2006–2013 ke snížení zjištěných trestných činů kuplířství téměř o celou třetinu, nelze tento trend přisuzovat tomu, že by tento mravnostní delikt nebyl páchan a došlo k nápravě společnosti. Za zmenšeným počtem zjištěných trestných činů kuplířství vidí totiž přesunutí

¹⁵⁴ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část. 5.* aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2016. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-120-5, s. 613

¹⁵⁵ Zákon č. 40/2009 Sb. In: *Zákony pro lidi.cz* [online]. © AION CS 2010-2017. Dostupné na: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2009-40>, ke dni 28. 10. 2017

¹⁵⁶ SCHELLE, Karel a Jaromír TAUCHEN. *Sexuální trestné činy včera a dnes.* Vydání první. Ostrava: Key Publishing, 2014. Monografie (Key Publishing: European Society for History of Law): European Society for History of Law). ISBN 978-80-7418-213-6, s. 248

provozování prostituce jako takové do privátních prostor, a s tím je spojena horší možnost jeho odhalování.¹⁵⁷

„Objektem trestného činu kuplířství podle § 189 je ochrana mravnosti a svobodného rozhodování člověka v sexuální oblasti.“¹⁵⁸

V rámci objektivní stránky trestného činu kuplířství jsou v odst. 1 obsaženy dvě samostatné základní skutkové podstaty (alinea1, alinea2). Ty odrážejí dvě různé formy jednání, kterými mohou být jednotlivé skutkové podstaty naplněny.

V prvním případě jde o jakýsi kvazi návod se současně uplatněnými znaky donucení, tj. pachatel přiměje, zjedná, najme, zláká nebo svede jiného k provozování prostituce. Pachatel tedy do značné míry vystupuje jako možný návodce či zprostředkovatel. Ve druhém případě je jednání pachatele obdobou podílnictví, realizované tak, že pachatel kořistí z prostituce provozované druhou osobou, a to v zásadě soustavně.¹⁵⁹

Obě samostatné základní skutkové podstaty jsou přímo spojeny s provozováním prostituce. Prostituci můžeme považovat za společenský fenomén, který lze jen těžko přesně vymezit ve všech možných eventualitách. Záleží také na tom, z jakého oboru či pohledu chceme prostituci definovat. Můžeme se tak setkat s definicí sexuologickou, sociologickou a psychologickou. A jelikož je kuplířství typickým zástupcem (mravnostních) sexuálních trestných činů spjatých s prostitucí, u kterých je hlavním motivem zisk, není překvapením, že prostituci můžeme definovat i z hlediska ekonomického. V tomto případě bych si vypůjčil definici obsaženou v článku časopisu *Journal of Political Economy*, která zní takto: „*Prostitution is low-skill, labor intensive, female, and well paid*“¹⁶⁰ Osobně bych pomocí volného překladu řekl, že je to tedy takové jednání především ženy, ke kterému nejsou potřebné zvláštní schopnosti či dovednosti, provozované formou výkonu práce za účelem dosažení zisku.

Zajímavé je, že pojem prostituce není v českých trestněprávních předpisech nikde výslovně upraven. Z toho důvodu bylo dáno na bedra justici,

¹⁵⁷ GRIVNA, Tomáš, Miroslav SCHEINOST a Ivana ZOUBKOVÁ. *Kriminologie*. 4., aktualiz. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2014. ISBN 978-80-7478-614-3, s. 246 - 260

¹⁵⁸ ŠÁMAL, Pavel. *Trestní zákoník: komentář*. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. 2 sv. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-428-5, s. 1870

¹⁵⁹ JELÍNEK, Jiří. *Trestní zákoník a trestní řád: s poznámkami a judikaturou*. Praha: Leges, 2009. Glosátor. ISBN 978-80-87212-22-6, s. 238

¹⁶⁰ EDLUND, Lena, KORN, Evelyn. *A Theory of Prostitution. Journal of Political Economy*, Published by: The University of Chicago Press, 2002, Vol. 110, No. 1 [online] dostupné na: <http://www.jstor.org/stable/10.1086/324390>, ke dni 28. 10. 2017, s. 181

aby nastavila mantinely výkladu pojmu prostituce ve svých rozhodnutích. Například v rozhodnutí Krajského soudu v Českých Budějovicích je prostituce vymezena následovně: „*Prostitucí není jen pohlavní styk s jinými osobami za úplatu uskutečněný formou soulože, ale i všechny další formy ukájení pohlavního pudu jiné osoby stejného nebo opačného pohlaví tělesným stykem za úplatu.*“¹⁶¹

Tento trestný čin může být spáchán jak osobou fyzickou, tak i osobou právnickou, za splnění obecných podmínek trestní odpovědnosti, a to bez ohledu na pohlaví. Kuplířství se tak může dopustit muž i žena. Taktéž může být subjektem sama osoba provozující prostituci, pokud ve vztahu k jinému naplní danou skutkovou podstatu. Z pohledu subjektivní stránky je vyžadováno úmyslné zavinění.¹⁶²

3.7 Prostituce ohrožující mravní vývoj dětí

Skupina jevů obecně označovaných jako prostituce není v současnosti v právním řádu České republiky legislativou souhrnně upravena. Za možnou příčinu této situace bychom pravděpodobně mohli označit tzv. aboliční přístup, který je ze strany zákonodárce uplatňován. Ten spočívá v tom, že nestíhá a netrestá prostituci jako takovou, ale zaměřuje se na postih jevů a protiprávních jednání, která s prostitucí souvisí a která jsou jejím doprovodným jevem.¹⁶³ Toto pojetí odpovídá jedné ze základních ústavních zásad tvořících materiální ohnisko Ústavy. Ta zní, že: „*Každý občan může činit, co není zákonem zakázáno*“¹⁶⁴, tuto zásadu také označujeme jako tzv. zásadu legální licence. Trestně stíhané jsou tedy jen doprovodné jevy prostituce, jako je šíření nakažlivých nemocí či ohrožování mravního vývoje dětí. Do této oblasti také míří úprava § 190 znějící takto:

„(1) Kdo provozuje prostituci v blízkosti školy, školského nebo jiného obdobného zařízení nebo místa, které je vyhrazeno nebo určeno pro pobyt nebo návštěvu dětí, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta.

¹⁶¹ Usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 11. 8. 1994, sp. zn. 4 To 518/94. In: CODEXIS ACADEMIA [právní informační systém]

¹⁶² JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 5. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2016. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-120-5, s. 614

¹⁶³ SKALOUD, Miroslav. *Jak regulovat prostituci v ČR*. [www.skaloud.net](http://info.skaloud.net/index.php3?act=stanoviska&display=1110) [online]. Dostupné na: <http://info.skaloud.net/index.php3?act=stanoviska&display=1110>, ke dni 28. 10. 2017

¹⁶⁴ Ústavní zákon č. 1/1993 Sb. In: *Zákony pro lidi.cz* [online]. © AION CS 2010-2017. Dostupné na: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1993-1>, ke dni 28. 10, 2017, Čl. 2, odst. 4

(2) *Kdo organizuje, strřeží nebo jiným způsobem zajišťuje provozování prostituce v blízkosti školy, školského nebo jiného obdobného zařízení nebo místa, které je vyhrazeno nebo určeno pro pobyt nebo návštěvu dětí, bude potrestán odnětím svobody až na tři léta, zákazem činnosti nebo propadnutím věci.*

(3) *Odnětím svobody na šest měsíců až pět let nebo propadnutím majetku bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 nebo 2*

a) *nejméně na dvou takových místech, nebo*

b) *opětovně.*¹⁶⁵

Tento trestný čin nebyl v předchozím trestním zákoně obsažen, jde tedy o nově upravený mravnostní delikt, jehož objektem je: „ochrana dětí před stykem s nevhodnou formou uspokojování sexuálních potřeb v podobě prostituce.“¹⁶⁶, ve zkratce bych tak za objekt označil nerušený mravní vývoj dětí.

V rámci objektivní stránky dopadá trestný čin prostituce ohrožující mravní vývoj dětí na dvě různá jednání (dvě různé samostatné základní skutkové podstaty), vtělené v odstavci 1 a odstavci 2 příslušného paragrafu.

V prvním případě, tedy v odstavci 1 je postiženo provozování prostituce v blízkosti školy, školského nebo jiného obdobného zařízení nebo místa, které je vyhrazeno nebo určeno pro pobyt nebo návštěvu dětí. Postihuje tedy provozování a nabízení prostituce ve vztahu k určitému teritoriálnímu vymezení.

Škola a školské zařízení je definováno zákonem č. 561/2004 Sb., zkráceně: školský zákon, ve znění pozdějších předpisů, zahrnuje instituce, jako jsou internáty, zařízení školního stravování, školské poradenské zařízení, diagnostické ústavy apod.¹⁶⁷ Jiná obdobná zařízení upravuje mimo jiné zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, jako domovy pro osoby se zdravotním postižením určené pro děti a mládež apod.¹⁶⁸

Druhá samostatná základní skutková podstata obsažená v odstavci 2 je naopak naplněna organizací, strřežením nebo jinou formou zajišťování provozování prostituce v blízkosti školy, školského nebo jiného obdobného zařízení nebo místa, které je vyhrazeno nebo určeno pro pobyt nebo návštěvu dětí.

¹⁶⁵ Zákon č. 40/2009 Sb. In: *Zákony pro lidi.cz* [online]. © AION CS 2010-2017. Dostupné na: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2009-40>, ke dni 29. 10. 2017

¹⁶⁶ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 5. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2016. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-120-5, s. 615

¹⁶⁷ Zákon č. 561/2004 Sb. In: *Zákony pro lidi.cz* [online]. © AION CS 2010-2017. Dostupné na: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2004-561>, ke dni 29. 10. 2017, § 7

¹⁶⁸ Zákon č. 108/2006 Sb. In: *Zákony pro lidi.cz* [online]. © AION CS 2010-2017. Dostupné na: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2006-108>, ke dni 29. 10. 2017, § 34 a následující

Subjektem může být kdokoliv, tzn. fyzická či právnická osoba, mužského či ženského pohlaví, za splnění obecných podmínek trestní odpovědnosti. Subjektivní stránka skutkové podstaty vyžaduje k naplnění úmyslné zavinění.¹⁶⁹

3.8 Šíření pornografie

Trestným činem šíření pornografie upraveným v § 191 TZ, je uvedena jakási specifická nijak blíže nevymezená oblast zvláštní části trestního zákoníku zabývající se mravnostními delikty spojenými s pornografií, a to nejrůznějšími způsoby.

Poprvé se pojem pornografické dílo (pornografie) dostává do právní úpravy až novelizací související s dotčenými ustanoveními trestního zákona (TČ ohrožení mravnosti v § 205) v roce 1991.¹⁷⁰ Co však je oním pornografickým dílem, potažmo co je pornografií, trestní zákoník neuvádí. Na obsahu pojmů pornografie a pornografické dílo se často neshodnou ve svých definicích ani odborníci. Byť s drobnými odlišnostmi, ale přesto s odlišnostmi se setkáváme v definici obsažené ve Chmelíkově díle, jinak pornografii vymezuje Jelínek a svoji odlišnou definici nám poskytuje i Šámal.¹⁷¹

Obecně se ale autoři shodují na tom, že aby mohlo být jasně řečeno, že se jedná o pornografické dílo, musí být takové dílo podrobeno tzv. testu pornografické povahy, tzn., zjišťuje se, zda dojem z díla působí citově průměrně vyspělé osobě morální pohoršení. Další podmínkou, kterou je nutné vzít v potaz při posuzování, zda se jedná, či nejedná o pornografii, je také způsob užití díla.

---

¹⁶⁹ ŠÁMAL, Pavel, Oto NOVOTNÝ, Tomáš GRIVNA, Jiří HERCZEG, Marie VANDUCHOVÁ a Rudolf VOKOUN. *Trestní právo hmotné*. 8., přepracované vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2016. ISBN 978-80-7552-358-7, s. 628

¹⁷⁰ Zákon č. 557/1991 Sb. In: *Zákony pro lidi.cz* [online]. © AION CS 2010-2017. Dostupné na: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1991-557>, ke dni 29. 10. 2017, čl. I, bod 35

¹⁷¹ Porovnej: ŠÁMAL, Pavel. *Trestní právo hmotné* 8., 2016, s. 629: „takové dílo, které vtíravým způsobem podněcuje sexuální pud, překračuje podle převládajících názorů ve společnosti uznávané hranice sexuální slušnosti, uráží neakceptovatelným způsobem cit pro sexuální slušnost“ vs. JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 5. aktualizované a doplněné vydání, s. 617: „takové dílo, jehož jediným účelem je vyvolat (zvyšovat) sexuální vzrušení“ vs. CHMELÍK, Jan. *Mravnost, pornografie a mravnostní kriminalita*, s. 47: „jakýkoliv předmět, zobrazení nebo prezentaci pohlavních orgánů, pohlavního nebo jiného styku, které veřejně, způsobem ponižujícím lidskou důstojnost a hrubě zasahujícím do dobrých mravů obvykle vyvolává pocit studu a ošklivosti, zvýrazňuje agresi a zvláště intenzivním a vtíravým způsobem patologicky podněcuje sexuální pud“

„Předměty určené k vědeckým, uměleckým nebo osvětovým cílům nelze považovat za pornografická díla. Nelze sem zařadit ani historicky cenné předměty.“¹⁷²

Současný § 191 trestního zákoníku, upravující trestný čin šíření pornografie, je společně s dalšími mravnostními delikty vážícími se k pornografii postaven na obsahu Opčního protokolu k Úmluvě o právech dítěte proti prodeji dětí, dětské prostituci a dětské pornografii ze dne 25. 5. 2000 a na znění čl. 9 Úmluvy o počítačové kriminalitě přijaté v Budapešti dne 23. 11. 2001, jakož i na provedení rámcového rozhodnutí Rady EU 2004/68/JHA o boji proti sexuálnímu zneužívání dětí a dětské pornografii.¹⁷³ Velmi podstatně současnou právní úpravu, její znění a rozsah, rovněž ovlivnila směrnice Evropského parlamentu a Rady 2011/93/EU ze dne 13. 12. 2011 o boji proti pohlavnímu zneužívání a pohlavnímu vykořisťování dětí a proti dětské pornografii.¹⁷⁴ Ta byla impulzem pro členské státy obligatorně zavést a upravit postupy proti nakládání s dětskou pornografií.¹⁷⁵

Znění § 191 TZ je následující:

„(1) Kdo vyrobí, doveze, vyveze, proveze, nabídne, činí veřejně přístupným, zprostředkuje, uvede do oběhu, prodá nebo jinak jinému opatří fotografické, filmové, počítačové, elektronické nebo jiné pornografické dílo, v němž se projevuje násilí či neúcta k člověku, nebo které popisuje, zobrazuje nebo jinak znázorňuje pohlavní styk se zvířetem, bude potrestán odnětím svobody až na jeden rok, zákazem činnosti nebo propadnutím věci.

(2) Kdo písemně, fotografické, filmové, počítačové, elektronické nebo jiné pornografické dílo

a) nabízí, přenechává nebo zpřístupňuje dítěti, nebo

b) na místě, které je dětem přístupné, vystavuje nebo jinak zpřístupňuje, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta, zákazem činnosti nebo propadnutím věci.

---

¹⁷² JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 5. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2016. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-120-5, s. 617

¹⁷³ Důvodová zpráva k vládnímu návrhu na vydání trestního zákoníku č. 410 z roku 2008, [online]. Dostupné na: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=5&CT=410&CT1=0>, ke dni 1. 10. 2017, v PDF verzi s. 257

¹⁷⁴ *U této směrnice vede občas k problémům její označení, neboť původně byla vydána jako směrnice 2011/92/EU, z důvodu administrativního pochybení se ale toto označení krylo s označením jiné směrnice a tak došlo k úpravě v označení, na 2011/93/EU. Pod původním označením je však stále vedena i v ústředním věstníku Evropské unie.* [online]. Dostupné na: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/HTML/?uri=CELEX:32011L0093&from=CS>, ke dni 31. 1. 2018

¹⁷⁵ JELÍNEK, Jiří. a kol.: *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. 6. vydání, Praha: Leges, 2016, 1280 s. ISBN 978-80-7502-106-9, s. 278

(3) Odnětím svobody na šest měsíců až tři léta bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 nebo 2

a) jako člen organizované skupiny,

b) tiskem, filmem, rozhlasem, televizí, veřejně přístupnou počítačovou sítí nebo jiným obdobně účinným způsobem, nebo

c) v úmyslu získat pro sebe nebo pro jiného značný prospěch.

(4) Odnětím svobody na jeden rok až pět let bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 nebo 2

a) jako člen organizované skupiny působící ve více státech, nebo

b) v úmyslu získat pro sebe nebo pro jiného prospěch velkého rozsahu.¹⁷⁶

Jak si můžeme povšimnout, znění tohoto paragrafu je vysoce restriktivní povahy a ze své podstaty je typickým příkladem ustanovení omezujícího některé ze základních práv a svobod garantovaných Listinou základních práv a svobod (LZPS). To bylo potvrzeno i rozhodnutím Ústavního soudu České republiky: IV. ÚS 606/03 reagujícím a poukazujícím na článek 17. LZPS¹⁷⁷, resp. čl. 10 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod ve smyslu, že kdokoliv vykonává svoji svobodu projevu, bere na sebe, v souladu se zněním čl. 10 odst. 2 Úmluvy, (povinnosti a odpovědnosti) závislé na situaci a prostředcích (test pornografické povahy), kdy výsledkem může být i omezení jejich práva na svobodu projevu.¹⁷⁸

Za objekt tohoto mravnostního deliktu je literaturou označován jednak zájem na ochraně před specifickou formou obtěžování v zóně mravní výchovy osob zletilých, také v některých zdrojích označované jako ochrana mravopoctnosti (odst. 1), jednak ochrana mravní výchovy mládeže proti vlivům pornografie obecně (odst. 2).¹⁷⁹

Stejně jako jsou ustanovením tohoto paragrafu chráněny dva rozdílné objekty, upravuje objektivní stránka dvě samostatné základní skutkové podstaty

---

¹⁷⁶ Zákon č. 40/2009 Sb. In: *Zákony pro lidi.cz* [online]. © AION CS 2010-2017. Dostupné na: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2009-40>, ke dni 29. 10. 2017

¹⁷⁷ Usnesení č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod. In: *Zákony pro lidi.cz* [online]. © AION CS 2010-2017. Dostupné na: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1993-2>, ke dni 29. 10. 2017

¹⁷⁸ FENYK, Jaroslav. a kol. *Trestní zákoník a trestní řád: průvodce trestněprávními předpisy a judikaturou*. Praha: Linde, 2010. 2 sv. ISBN 978-80-7201-802-4, s. 732

¹⁷⁹ ŠÁMAL, Pavel, Oto NOVOTNÝ, Tomáš GRÍVNA, Jiří HERCZEG, Marie VANDUCHOVÁ a Rudolf VOKOUN. *Trestní právo hmotné*. 8., přepracované vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2016. ISBN 978-80-7552-358-7, s. 629

naplněné jednáním dle odst. 1 (první samostatná základní skutková podstata) spočívající ve velmi široce vymezeném způsobu nakládání s konkrétním typem pornografie, a dle odst. 2 (druhá samostatná základní skutková podstata) spočívající v jednání vymezeném spíše ve vztahu ke konkrétním osobám (dítěti) a ve vztahu k místu (určeno teritoriálně). Na tyto jsou pak navázány další dvě, tentokrát kvalifikované, skutkové podstaty spočívající typicky v okolnostech podmiňujících použití vyšší trestní sazby.¹⁸⁰

První základní skutková podstata obsažená v odst. 1 míří především na nakládání (výrobu, dovoz, vývoz, průvoz, nabídku, veřejné zprostředkování, uvedení do oběhu, prodej či opatření) se specifickým typem pornografie, tj. tvrdou pornografií (také někdy označovanou jako pornografie zvrácená či deviantní), za kterou je považováno takové dílo, které obsahuje násilí či neúctu ke člověku, tj. zpravidla se projevuje zobrazováním ponižování, svazování, zobrazováním otroctví a dalšími podobnými praktikami, či takové dílo, které zobrazuje, popisuje nebo znázorňuje pohlavní styk se zvířetem s užším rozdělením na sodomii (pohlavní styk se zvířetem) a zoofilii (jiné praktiky vedoucí k pohlavnímu uspokojení). Subjektem může být osoba právnická i fyzická, muž i žena, tedy vlastně kdokoliv, kdo splňuje obecné podmínky trestní odpovědnosti a z pohledu subjektivní stránky je k naplnění vyžadováno úmyslné zavinění.¹⁸¹

Druhou samostatnou základní skutkovou podstatu obsaženou v odst. 2 naplní pachatel trestného činu (písm. a) takovým jednáním, které spočívá v nabídce, přenechání nebo zpřístupnění pornografického díla (jakoukoli formou, tzn. písemně, filmově, počítačově, fotograficky) osobě dítěte, nebo (písm. b) takovým jednáním, kterým takové dílo (filmové, písemné, počítačové, fotografické) zpřístupňuje či vystavuje na místě dětem přístupném. Jak můžeme vidět, není v tomto případě myšlena pouze konkrétní forma pornografie jako v odst. 1 (tvrdá pornografie), ale v zásadě pornografie všeho druhu s výjimkou tvrdé a tzv. dětské, kterou tradičně označujeme jako tzv. pornografii prostou.

---

¹⁸⁰ VANTUCH, Pavel. *Trestní zákoník s komentářem: k 1. 8. 2011*. Olomouc: ANAG, 2011. Právo (ANAG). ISBN 978-80-7263-677-8 [online]. Dostupné na: <https://books.google.cz/books?id=e2AUZnEEewMC&printsec=frontcover&hl=cs#v=onepage&q&f=false>, ke dni 1. 10. 2017, s. 669 - 672

¹⁸¹ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 5. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2016. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-120-5, s. 618 - 619

Třetím druhem pornografického díla je pornografie dětská, tedy taková, která využívá dítě.¹⁸²

Ve vztahu k pachateli a subjektivní stránce platí totéž, co u předchozí samostatné základní skutkové podstaty obsažené v odst. 1 s doplněním, že v tomto případě musí být v úmyslu obsažen také záměr působit na osobu definovanou znakem věku, a tedy dítě.¹⁸³

3.9 Výroba a jiné nakládání s dětskou pornografií

I problematika nakládání s dětskou pornografií se od 80. let 20. století dostává stále více do povědomí veřejnosti, a to jak té odborné, tak i té širší. O zásadní povaze tohoto znepokojivého jednání vypovídá i to, že byla zařazena do obsahu první světové konference proti komerčnímu pohlavnímu vykořisťování nezletilých, konané r. 1989 ve Stockholmu. Tam došlo k obsahovému vymezení pojmu komerční sexuální zneužívání dětí pomocí tří skupin (způsobů) jednání. Primárně obchodováním s dětmi, sekundárně dětskou prostitucí a terciárně nakládáním s dětskou pornografií.¹⁸⁴

Vnitrostátní dřívější úprava znění tohoto paragrafu navazovala na ustanovení § 205a ještě dřívějšího TZ s promítnutím úpravy rámcového rozhodnutí Rady EU č. 2004/68/SVV ze dne 22. 12. 2003.¹⁸⁵ Jelikož bylo toto rámcové rozhodnutí nahrazeno směrnicí Evropského parlamentu a Rady 2011/93/EU ze dne 13. 12. 2011, je současné znění, které je implementací dané směrnice, obsahově odlišné a širší.¹⁸⁶

Paragraf 192 Trestního zákoníku tedy zní:

„(1) Kdo přechovává fotografické, filmové, počítačové, elektronické nebo jiné pornografické dílo, které zobrazuje nebo jinak využívá dítě nebo osobu, jež se jeví být dítětem, bude potrestán odnětím svobody až na dva roky.

---

¹⁸² ŠÁMAL, Pavel. *Trestní zákoník: komentář*. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. 2 sv. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-428-5, s. 1883 - 1884

¹⁸³ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 5. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2016. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-120-5, s. 620

¹⁸⁴ CHMELÍK, Jan. *Mravnost, pornografie a mravnostní kriminalita*. 1. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-739-6, s. 52

¹⁸⁵ FENYK, Jaroslav. a kol. *Trestní zákoník a trestní řád: průvodce trestněprávními předpisy a judikaturou*. Praha: Linde, 2010. ISBN 978-80-7201-802-4, s. 733

¹⁸⁶ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 5. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2016. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-120-5, s. 620

(2) *Stejně bude potrestán ten, kdo prostřednictvím informační nebo komunikační technologie získá přístup k dětské pornografii.*

(3) *Kdo vyrobí, doveze, vyveze, proveze, nabídne, činí veřejně přístupným, zprostředkuje, uvede do oběhu, prodá nebo jinak jinému opatří fotografické, filmové, počítačové, elektronické nebo jiné pornografické dílo, které zobrazuje nebo jinak využívá dítě nebo osobu, jež se jeví být dítětem, anebo*

kdo kořistí z takového pornografického díla,

bude potrestán odnětím svobody na šest měsíců až tři léta, zákazem činnosti nebo propadnutím věci.

(4) *Odnětím svobody na dvě léta až šest let nebo propadnutím majetku bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 3*

a) jako člen organizované skupiny,

b) tiskem, filmem, rozhlasem, televizí, veřejně přístupnou počítačovou sítí nebo jiným obdobně účinným způsobem, nebo

c) v úmyslu získat pro sebe nebo pro jiného značný prospěch.

(5) *Odnětím svobody na tři léta až osm let nebo propadnutím majetku bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 3*

a) jako člen organizované skupiny působící ve více státech, nebo

b) v úmyslu získat pro sebe nebo pro jiného prospěch velkého rozsahu.¹⁸⁷

Jako objekt trestného činu výroby a jiného nakládání s dětskou pornografií jsou literaturou označovány především soubor morálních hodnot spočívajících v odsuzování dětské pornografie, zejména pak zájem společnosti na ochraně mravního vývoje dětí jakožto objekt primární. Jako objekt sekundární je zpravidla označována ochrana dětí před jejich zneužíváním pro pornografické účely a před sexuálním zneužíváním jako takovým.¹⁸⁸

Zatímco k pojmu pornografie a pornografické dílo jsem se již vyjádřil u předchozího trestného činu, pojem dítě je vyložen v § 126 TZ a rozumí se jím osoba mladší osmnácti let. Konkrétně však pojem dětská pornografie v zákoně definován a vyložen není. Z logiky vyplývá a znění odstavce 1 to podtrhuje,

¹⁸⁷ Zákon č. 40/2009 Sb. In: *Zákony pro lidi.cz* [online]. © AION CS 2010-2017. Dostupné na: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2009-40>, ke dni 31. 1. 2018

¹⁸⁸ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 5. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2016. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-120-5, s. 620 a ŠÁMAL, Pavel, Oto NOVOTNÝ, Tomáš GRÍVNA, Jiří HERCZEG, Marie VANDUCHOVÁ a Rudolf VOKOUN. *Trestní právo hmotné*. 8., přepracované vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2016. ISBN 978-80-7552-358-7, s. 630

že se jedná o svébytný a specifický druh pornografie, obsahově zaměřené na děti. Nejvyšší soud svou judikaturou zpřehlednil a nastavil jisté hranice a mantinely ohledně toho, co je dětská pornografie, a to tak, že za ni můžeme „jednoznačně považovat snímky obnažených dětských modelů v polohách vyzývavě prezentujících pohlaví, res. zaujímajících polohy stimulující představu sexuálního styku s nimi... a to s přihlédnutím k Opčnímu protokolu k Úmluvě o právech dítěte, podle kterého se dětskou pornografií rozumí jakékoli zobrazování dítěte libovolnými prostředky při skutečných nebo předstíraných zřejmých sexuálních aktivitách či jakékoli zobrazování pohlavních orgánů dítěte k prvotně sexuálnímu účelům.“¹⁸⁹

Nemusí jít ale vždy o dítě, neboť ke spáchání tohoto trestného činu postačí, pokud osoba dotčená, byť zletilá, má pro účely pornografického díla záměrně vzhled dítěte, či že je zobrazována neexistující osoba, která ale dítě znázorňuje dostatečně přesvědčivě na to, aby toho, kdo se stane pozorovatelem takového díla, zmátla natolik, že by ji skutečně omylem za dítě považoval. To vyplývá ze sousloví: osoba, jež se jeví být dítětem.¹⁹⁰

Zatímco v rámci tohoto trestného činu rozlišujeme 3 základní skutkové podstaty, objektivní stránky jsou 4. Objektivní stránka první základní skutkové podstaty spočívá v přechovávání dětské pornografie a je obsažena v odst. 1, druhá základní skutková podstata a její objektivní stránka spočívá v tom, že pachatel prostřednictvím informační nebo komunikační technologie získá přístup k dětské pornografii, tj. odst. 2, třetí základní skutková podstata je navázána na výrobu, prodej a další formy nakládání s dětskou pornografií, přičemž ta může být naplněna tím, že (první objektivní stránka třetí základní skutkové podstaty) pachatel vyrobí, doveze, vyveze, proveze, nabídne, činí veřejně přístupným, zprostředkuje, uvede do oběhu, prodá nebo jinak jinému opatří dětskou pornografii viz odst. 3 alinea 1, a nebo tak, že (druhá objektivní stránka třetí základní skutkové podstaty) kořistí z takového pornografického díla viz odst. 3 alinea 2. Osobně si myslím, že by si právě odst. 3 alinea 2 zasloužil být brán jako samostatná základní skutková podstata se vším všudy.¹⁹¹

---

¹⁸⁹ Usnesení Nejvyššího soudu 7 Tdo 1077/2004, ze dne 28. 12. 2004 [online]. Dostupné na: <http://kraken.slv.cz/7Tdo1077/2004>, ke dni 31. 1. 2018

¹⁹⁰ ŠÁMAL, Pavel. *Trestní zákoník: komentář*. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-428-5, s. 1891

¹⁹¹ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 5. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2016. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-120-5, s. 621 a ŠÁMAL, Pavel, Oto NOVOTNÝ, Tomáš GRÍVNA, Jiří HERCZEG, Marie VANDUCHOVÁ a Rudolf VOKOUN.

Pachatelem všech třech zmíněných skutkových podstat daného trestného činu může být kdokoliv, bez ohledu, zda se jedná o osobu fyzickou či právnickou.¹⁹² Pro naplnění subjektivní stránky § 192 TZ vyžaduje úmysl. Ten však musí sám o sobě dopadat i na skutečnost, že dotčené pornografické dílo záměrně zobrazuje dítě či osobu, jež se dítětem jeví být.¹⁹³

3.10 Zneužití dítěte k výrobě pornografie

V obecné rovině patří boj proti sexuálnímu zneužívání dětí na národní úrovni v právně – politicko – strategické sféře primárně do působnosti Ministerstva vnitra, které vždy na období čtyř let vytváří Národní strategii boje proti obchodování s lidmi, kde jsou stanoveny cíle činnosti, včetně okruhů a rozsahu samotné činnosti, a ta obsahuje i vizi boje proti komerčnímu sexuálnímu zneužívání.¹⁹⁴

Sekundárně se ale v dané oblasti podílí na plnění úkolů obsažených v národní strategii i Ministerstvo práce a sociálních věcí, a to především v oblasti potlačování a prevence sexuálního zneužívání dětí, přičemž jádro činnosti spočívá zejména v informační činnosti o problematice sexuálního zneužívání dítěte, edukaci a metodickém vedení pracovníků orgánů sociálně-právní ochrany dětí a ve statistickém a soustavném zaznamenávání případů sexuálního zneužívání dětí, včetně statistických údajů o dětech, které se staly obětí sexuálního zneužívání, jakož i o dětech zneužitých k dětské prostituci nebo k výrobě dětské pornografie. Z těchto získaných dat je mezi lety 2012-2015 zřejmý vzrůstající trend počtu případů zneužití dítěte pro účely dětské prostituce. Zatímco počty dětí sexuálně zneužívaných a počty dětí zneužitých k výrobě dětské pornografie zůstávají v zásadě statické, tzn. nemají sice rostoucí tendenci, ale zároveň ani klesající.¹⁹⁵

Trestní právo hmotné. 8., přepracované vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2016. ISBN 978-80-7552-358-7, s. 631

¹⁹² Zákon č. 418/2011 Sb. In: *Zákony pro lidi.cz* [online]. © AION CS 2010-2017. Dostupné na: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2011-418>, ke dni 31. 1. 2018, § 7

¹⁹³ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část.* 5. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2016. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-120-5, s. 622

¹⁹⁴ *Národní strategie boje proti obchodování s lidmi v České republice na období 2016 – 2019*, Odbor bezpečnostní politiky a prevence kriminality, Praha 2016, [online]. Dostupné na: <http://www.mvcr.cz/clanek/obchod-s-lidmi-dokumenty-982041.aspx>, ke dni 1. 2. 2018

¹⁹⁵ *MPSV: Jak bojujeme proti sexuálnímu zneužívání dětí*, Ministerstvo práce a sociálních věcí, [online]. Dostupné na: <https://www.mpsv.cz/files/clanky/17013/priloha.pdf>, ke dni 1. 2. 2018

Vnitrostátní úprava boje proti zneužívání dětí k výrobě pornografie a obecně úprava zabývající se problematikou komerčního sexuálního zneužívání dětí ve všech svých možných způsobech provedení má jádro v mezinárodních dokumentech. Dělit tyto dokumenty je pravděpodobně nejjednodušší podle subjektu, který daný dokument vytvořil, a to na dokumenty Organizace spojených národů, mezi které můžeme zařadit Všeobecnou deklaraci lidských práv z roku 1948, Deklaraci práv dítěte z roku 1959, Mezinárodní pakt o občanských a politických právech z roku 1966, Mezinárodní pakt o hospodářských, sociálních a kulturních právech, Úmluvu o právech dítěte z roku 1989 a opční protokoly přijaté v roce 2000 k Úmluvě o právech dítěte, především jeden z nich, který se týká prodeje dětí, dětské prostituce a dětské pornografie, (který Česká republika ratifikovala v roce 2013, byť k podpisu ze strany ČR došlo již r. 2005, k dokončení ratifikačního procesu však bylo potřeba trestněprávní úprava odpovědnosti právnických osob, jejíž absence byla vyřešena až k 2. 2. 2012)¹⁹⁶, dokumenty Rady Evropy, kam bychom mohli zařadit Evropskou úmluvu o ochraně lidských práv a základních svobod z roku 1950, Doporučení parlamentního shromáždění Rady Evropy o obchodování s dětmi a dalších formách vykořisťování dětí (1987), Doporučení Parlamentního shromáždění Rady Evropy o právech dětí (1990), Doporučení výboru ministrů Rady Evropy o sexuálním zneužívání, pornografii, prostituci a obchodu s dětmi a mladými dospělými, Doporučení parlamentního shromáždění Rady Evropy o zneužívaných a zanedbávaných dětech (1998), Rezoluce parlamentního shromáždění Rady Evropy o sexuálním zneužívání dětí: Nulová tolerance (2002) či XXVIII. konference ministrů spravedlnosti, která se konala za účasti zástupců členských států Rady Evropy r. 2007, kde byla otevřena k podpisu Úmluva o ochraně dětí před sexuálním vykořisťováním a sexuálním zneužíváním, a dokumenty Evropské unie, jako například Rozhodnutí Rady 2000/375/SVV o boji proti dětské pornografii na internetu, Rámcové rozhodnutí Rady 2002/629/SVV o boji proti obchodování s lidmi, Rámcové rozhodnutí Rady 2004/68/SVV o boji proti sexuálnímu vykořisťování dětí a dětské pornografii,¹⁹⁷ Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2011/36/EU o prevenci obchodování s lidmi, boji proti němu

---

¹⁹⁶ MPSV: *Jak bojujeme proti sexuálnímu zneužívání dětí*, Ministerstvo práce a sociálních věcí, [online]. Dostupné na: <https://www.mpsv.cz/files/clanky/17013/priloha.pdf>, ke dni 1. 2. 2018

¹⁹⁷ CHROMÝ, Jakub. *Problematika komerčního sexuálního zneužívání dětí v mezinárodních dokumentech a její reflexe v trestněprávní úpravě České republiky*. Trestní právo. 2008, roč. 12, č. 5, s. 16 – 30. ISSN 1211-2860, s. 18 - 25

a o ochraně obětí, kterou bylo nahrazeno Rámcové rozhodnutí Rady 2002/629/SVV a Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2011/93/EU o boji proti pohlavnímu zneužívání a pohlavnímu vykořisťování dětí a proti dětské pornografii, kterou se nahrazuje rámcové rozhodnutí Rady 2004/68/SVV. Především tato směrnice společně s ratifikací opčního protokolu Úmluvy o právech dítěte měla pak zásadní vliv na skutečnost, že v roce 2014 byla III. hlava zvláštní části trestního zákoníku rozšířena o dva trestné činy navázané na osobu dítěte a problematiku pornografie, a to o Účast na pornografickém představení obsaženou v § 193a a Navazování nedovolených kontaktů s dítětem v § 193b.

Trestný čin zneužití dítěte k výrobě pornografie upravený v § 193 TZ je blízce svázán jak s trestným činem výroby a jiného nakládání s dětskou pornografií obsaženým v § 192 TZ, tak i s trestným činem účasti na pornografickém představení § 193a a zní následovně:

„(1) Kdo přiměje, zjedná, najme, zláká, svede nebo zneužije dítě k výrobě pornografického díla nebo kořistí z účasti dítěte na takovém pornografickém díle, bude potrestán odnětím svobody na jeden rok až pět let.

(2) Odnětím svobody na dvě léta až šest let bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1

a) jako člen organizované skupiny, nebo

b) v úmyslu získat pro sebe nebo pro jiného značný prospěch.

(3) Odnětím svobody na tři léta až osm let bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1

a) jako člen organizované skupiny působící ve více státech, nebo

b) v úmyslu získat pro sebe nebo pro jiného prospěch velkého rozsahu.“¹⁹⁸

Objektem trestného činu zneužití dítěte k výrobě pornografie je především zájem na ochraně mravní výchovy mládeže, zájem společnosti na ochraně dětí před sexuálním zneužíváním, zájem na řádném mravním a citovém vývoji dětí

---

¹⁹⁸ Zákon č. 40/2009 Sb. In: *Zákony pro lidi.cz* [online]. © AION CS 2010-2017. Dostupné na: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2009-40>, ke dni 1. 2. 2018, § 193

a v neposlední řadě svoboda rozhodování.¹⁹⁹ A váže se výlučně na osobu dítěte. K pojmu dítě viz výše.

Objektivní stránka je literaturou shodně rozštěpena na dva případy. Prvním z nich je, že pachatel přiměje, zjedná, najme, zláká, svede nebo zneužije dítě k výrobě pornografického díla, druhým je, že kořistí z účasti dítěte na takovém pornografickém představení.²⁰⁰

Na rozdíl od kořistění uvedeného v § 192 odst. 3 TZ, jehož obsahem je získávání majetkového prospěchu ze v zásadě jakéhokoliv jednání, které se týká pornografického díla jako takového, je kořistění podle § 193 TZ obsahově užší a speciálnější a váže se na jakékoli způsoby získávání majetkového prospěchu v souvislosti s přímou účastí dítěte na výrobě pornografického díla.²⁰¹

Pachatelem tohoto trestného činu může být kterákoli osoba, ať fyzická, tak i právnická dle § 7 ZTOPO, a to jak dítěti neznámá, tak i rodič či jiná osoba se zvláštní povinností o dítě pečovat, a která tak jedná zaviněně úmyslně.²⁰²

3.11 Účast na pornografickém představení

Jak již bylo výše zmíněno, tento trestný čin obsažený a upravený § 193a trestního zákoníku byl do české právní úpravy přijat na základě směrnice Evropského parlamentu a Rady 2011/93/EU ze dne 13. prosince 2011 o boji proti pohlavnímu zneužívání a pohlavnímu vykořisťování dětí a proti dětské pornografii. Konkrétně vychází z jejího článku 4 odst. 4, který zní následovně: „*Vědomá účast na pornografických představeních, v nichž účinkuje dítě, se trestá odnětím svobody s horní hranicí trestní sazby nejméně dvě léta, nedosáhlo-li dítě věku pohlavní způsobilosti, a odnětím svobody s horní hranicí trestní sazby nejméně jeden rok, jestliže dítě tohoto věku dosáhlo.* „²⁰³

¹⁹⁹ ŠÁMAL, Pavel, Oto NOVOTNÝ, Tomáš GRIVNA, Jiří HERCZEG, Marie VANDUCHOVÁ a Rudolf VOKOUN. *Trestní právo hmotné*. 8., přepracované vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2016. ISBN 978-80-7552-358-7, s. 632

²⁰⁰ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 5. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2016. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-120-5, s. 622

²⁰¹ ŠÁMAL, Pavel. *Trestní zákoník: komentář*. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. 2 sv. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-428-5, s. 1899

²⁰² JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 5. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2016. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-120-5, s. 622

²⁰³ Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2011/93/EU ze dne 13. 12. 2011 [online]. Dostupné na: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/HTML/?uri=CELEX:32011L0093&from=CS>, ke dni 2. 2. 2018, čl. 4 odst. 4

Osobně mě zaráží, že zákonodárce převzal z dané Směrnice jen výše zmíněnou část, neboť ta postihuje pouze účast na představení, přičemž alespoň z mého pohledu stejně závažná, ne-li závažnější jednání obsažená v odst. 2 a 3 článku 4 Směrnice, kterými jsou najímání dítěte, zapříčinění účasti dítěte, donucení dítěte násilím či pohrůzkou násilí k představení, pojata do pozměňovacího zákona č. 141/2014 Sb. nebyla a nebyla vypořádána ani v rámci důvodové zprávy k tomuto zákonu.²⁰⁴

Zajímavé je, že v zásadě stejné podmínky na jednotlivé vnitrostátní právní úpravy ohledně trestných činů týkajících se účasti dítěte na pornografických představeních jsou obsaženy v článku 21 Úmluvy Rady Evropy o ochraně dětí proti sexuálnímu vykořisťování a pohlavnímu zneužívání, známé také jako úmluva z Lanzarote.²⁰⁵ V důvodové zprávě k této Úmluvě Rady Evropy sice zákonodárce vymežil svůj postoj k v té době plánované úpravě trestního zákoníku tak, aby odpovídal mezinárodním požadavkům, a částečně osvětlil důvody, pro které se rozhodl upravit trestný čin účasti na pornografickém představení v § 193a pouze v následujícím znění:

„Kdo se účastní pornografického představení nebo jiného obdobného vystoupení, ve kterém účinkuje dítě, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta.“²⁰⁶

Osobně se však s odůvodněním zákonodárce neztotožňuji, neboť posuzovat taková jednání podle § 193 TZ, a tedy volně přecházet mezi pojmy přiměnění, zjednání, zlákáání, svedení či donucení k výrobě pornografie a přiměnění, zapříčinění, donucení a najímání k pornografickému představení, mi přijde jako nepřipustné užití analogie.²⁰⁷ Navíc to, že zákonodárce odůvodnil svůj postup úpravy trestního zákoníku mnohem propracovaněji vůči úmluvě a jen velmi

²⁰⁴ Zákon č. 141/2014 Sb. In: *Zákony pro lidi.cz* [online]. © AION CS 2010-2018. Dostupné na: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2014-141>, ke dni 2. 2. 2018 a Důvodová zpráva k tomuto zákonu [online], Sněmovní tisk 45/0, digitální parlamentní knihovna. Dostupné na: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?o=7&ct=45&ct1=0>, ke dni 2. 2. 2018

²⁰⁵ Úmluva Rady Evropy o ochraně dětí proti sexuálnímu vykořisťování a pohlavnímu zneužívání [online]. Dostupné na: <http://www.senat.cz/xqw/xervlet/pssenat/original/73464/61704/63046>, ke dni 2. 2. 2018, čl. 21, s. 27 - 28

²⁰⁶ Zákon č. 40/2009 Sb. In: *Zákony pro lidi.cz* [online]. © AION CS 2010-2017. Dostupné na: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2009-40>, ke dni 2. 2. 2018, § 193a

²⁰⁷ Předkládací zpráva pro Parlament ČR k Úmluvě Rady Evropy o ochraně dětí proti sexuálnímu vykořisťování a pohlavnímu zneužívání [online] Sněmovní tisk 321/0. Dostupné na: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=7&CT=321&CT1=0>, ke dni 2. 2. 2018, čl. 21 odst. 2: „První část tohoto článku je v českém právu pokryta trestným činem zneužití dítěte k výrobě pornografie dle §193 TZ, který postihuje přiměnění, zjednání, zlákáání, svedení nebo zneužití dítěte k výrobě pornografického díla a také kořistění z takového jednání.“

omezeně vůči směrnici, na základě které tvrdí, že úpravu provedl, je dle mého názoru přinejmenším zvláštní.

Objektem tohoto trestného činu je, obdobně jako u ostatních trestných činů, v rámci kterých vystupuje dítě, především *„zájem společnosti na ochraně dětí před sexuálním zneužíváním a pohlavním vykořisťováním a zájem na zamezení, respektive eliminaci šíření dětské pornografie prostřednictvím informačních a komunikačních technologií.“*²⁰⁸

Tento trestný čin dopadá tedy na situace, kdy se pachatel, kterým může být jakákoliv trestně odpovědná osoba, a to jak fyzická, tak i právnická viz § 7 ZTOPO, úmyslně účastní pornografického představení nebo jiného obdobného vystoupení, ve kterém účinkuje dítě.

Jelikož trestní zákoník sám žádnou definici pojmu pornografické představení neobsahuje, je nutné jej vykládat prostřednictvím definice obsažené ve směrnici, na základě které byl tento trestný čin přijat, tedy směrnice 2011/93/EU. Ta v článku 2 písm. e) říká, že *„pornografickým představením je živé vystoupení určené určitému publiku, a to i prostřednictvím informačních a komunikačních technologií, a to jak dítěte, které se účastní skutečného nebo předstíraného jednoznačně sexuálního jednání, nebo pohlavních orgánů dítěte k prvotně sexuálními účelům.“*²⁰⁹

Odbornou literaturou bylo zatím dovozeno, že půjde především o nejrůznější druhy vystoupení, na kterých je zúčastněné dítě, a to ve formě erotických show, představení se sexuálním obsahem, pornografických představení a nejrůznějších forem striptýzu. Ani směrnice ale neobsahuje pojem „jiné obdobné vystoupení“, o které je vnitrostátní úprava ve skutkové podstatě rozšířena. Zde nezbyvá nic jiného než čekat, jak se s daným pojmem vypořádá odborná veřejnost a justice, přičemž zatímco Jelínek se ve své učebnici problémem zabývá jen v obecné rovině,²¹⁰ Šámal pojem „jiné obdobné

---

²⁰⁸ ŠÁMAL, Pavel, Oto NOVOTNÝ, Tomáš GRIVNA, Jiří HERCZEG, Marie VANDUCHOVÁ a Rudolf VOKOUN. *Trestní právo hmotné*. 8., přepracované vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2016. ISBN 978-80-7552-358-7, s. 632

²⁰⁹ Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2011/93/EU ze dne 13. 12. 2011 [online]. Dostupné na: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/HTML/?uri=CELEX:32011L0093&from=CS>, ke dni 4. 2. 2018, čl. 2 písm. e)

²¹⁰ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 5. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2016. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-120-5, s. 623 (*Takové vystoupení nebo představení, ve kterém je dítě zapojené do skutečného nebo předstíraného sexuálního jednání, anebo ve kterém jsou obnažované části těla dítěte směřující k vyvolání sexuálního uspokojení jiné osoby s tím, že účast na takovém představení či vystoupení bude zahrnovat*

vystoupení“ popisuje tak, že se jedná o takové vystoupení dítěte pro určité publikum, které však nedosahuje takové míry, aby bylo považováno za pornografické představení, ale přesto vykazuje jistou intenzitu společenské škodlivosti. Jako konkrétní příklad uvádí: „*dětskou módní přehlídku, na které budou dětská těla téměř nahá, přičemž bude možno spatřit pohlavní orgány dětí.*“²¹¹

3.12 Navazování nedovolených kontaktů s dítětem

I tato skutková podstata obsažená v § 193b TZ má svůj původ ve výše zmíněné a popsané směrnici 2011/93/EU, konkrétně v článku 6 odst. 1, který zní takto: „*Navrhne-li dospělá osoba prostřednictvím informačních a komunikačních technologií setkání dítěti, které nedosáhlo věku pohlavní dospělosti s cílem spáchat trestný čin uvedený v čl. 3 odst. 4 a čl. 5 odst. 6 a učiní-li po tomto návrhu konkrétní kroky vedoucí k tomuto setkání, trestá se tento návrh odnětím svobody s horní hranicí trestní sazby nejméně jeden rok.*“²¹²

Znění, které bylo do vnitrostátní úpravy přijato zákonodárcem, však vůči předloze vykazuje jisté odlišnosti. Zejména tím, že vnitrostátní úprava překračuje sféru (míru úpravy) směrnicí požadovanou, neboť je postiženo nedovolené navazování kontaktů s dítětem obecně a nikoli jen pomocí informačních a komunikačních technologií, a to takto:²¹³

„*Kdo navrhne setkání dítěti mladšímu patnácti let v úmyslu spáchat trestný čin podle § 187 odst. 1, § 192, 193, § 202 odst. 2 nebo jiný sexuálně motivovaný trestný čin, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta.*“²¹⁴

---

pachatelovu přítomnost a vnímání takového představení (návštěvu kina, živého představení v divadle apod.)

²¹¹ ŠÁMAL, Pavel, Oto NOVOTNÝ, Tomáš GRIVNA, Jiří HERCZEG, Marie VANDUCHOVÁ a Rudolf VOKOUN. *Trestní právo hmotné*. 8., přepracované vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2016. ISBN 978-80-7552-358-7, s. 632 - 633

²¹² Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2011/93/EU ze dne 13. 12. 2011 [online]. Dostupné na: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/HTML/?uri=CELEX:32011L0093&from=CS>, ke dni 5. 2. 2018, čl. 6 odst. 1

²¹³ Důvodová zpráva k zákonu č. 141/2014 Sb., [online], Sněmovní tisk 45/0, digitální parlamentní knihovna. Dostupné na: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?o=7&ct=45&ct1=0>, ke dni 5. 2. 2018, k bodu 6, s. 16 - 17

²¹⁴ Zákon č. 40/2009 Sb. In: *Zákony pro lidi.cz* [online]. © AION CS 2010-2017. Dostupné na: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2009-40>, ke dni 5. 2. 2018, § 193b

Objekt tohoto trestného činu je obdobný jako v předchozích případech a je jím tedy především ochrana dětí před sexuálním vykořisťováním. Avšak s jednou podstatnou a nezanedbatelnou odlišností, a to takovou, že dítětem se v tomto případě myslí osoba ve věku nepřesahujícím 15 let, což odpovídá úpravě obsažené v § 126 TZ, která dává možnost nastavit v konkrétních případech pojem dítě věkově odlišně od obecné úpravy „do 18 let“. Trestný čin navazování nedovolených kontaktů s dítětem tak dopadá na skupinu osob stanovenou věkovými hranicemi úžeji než u předchozího trestného činu.²¹⁵

Objektivní stránkou je návrh učiněný osobou zletilou, aktivní formou komunikace za účelem přesvědčit dítě k setkání za účelem spáchání některého z demonstrativně uvedených sexuálně motivovaných trestných činů či jiného takového činu. Tato komunikace zpravidla probíhá prostřednictvím některé z moderních elektronických forem, jakými jsou buďto nejruznější chatovací místnosti, nebo konkrétní aplikace jako: Facebook, Skype, Instagram, Snapchat, ICQ, Viber či co je horší, některou z aplikací, poskytující šifrovanou komunikaci. Takovou aplikací je například Signal.

Pachatelem může být stejně jako u předchozího trestného činu kdokoliv, kdo jedná úmyslně se sexuálním motivem.²¹⁶

---

²¹⁵ JELÍNEK, Jiří. a kol.: *Trestní zákoník a trestní řád: s poznámkami a judikaturou*. 6. vydání. Praha: Leges, 2016. ISBN 978-80-7502-106-9, s. 284

²¹⁶ ŠÁMAL, Pavel, Oto NOVOTNÝ, Tomáš GRÍVNA, Jiří HERCZEG, Marie VANDUCHOVÁ a Rudolf VOKOUN. *Trestní právo hmotné*. 8., přepracované vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2016. ISBN 978-80-7552-358-7, s. 633

4 Trestněprávní, trestně politický a kriminologický rozbor vybraných mravnostních deliktů

V této části práce bych se chtěl z výše zmíněných hledisek věnovat dvěma až třem mravnostním deliktům, a to trestnému činu znásilnění upravenému v § 185 TZ, trestnému činu sexuálního nátlaku obsaženému v § 186 TZ a trestnému činu pohlavního zneužití, který je v trestním zákoníku zahrnut v § 187.

4.1 Trestněprávní pohled na vybrané trestné činy pomocí metody komparativní

Vzájemné srovnání vybraných trestných činů proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti, jako jsou znásilnění, sexuální nátlak a pohlavní zneužití, není zcela jednoduché. Jejich provázanost a blízkost jsou toho důvodem. Přesto je však nutné je jeden od druhého odlišit. K takové diferenciaci nám pomáhá především různá kombinace typů sexuálních aktivit, způsoby či prostředky jejich dosažení, ale i věk oběti. (viz tabulka obsažená v přílohách, jako příloha č. 1.)²¹⁷

Jak jsem již zmínil, ony vybrané mravnostní delikty se silně doplňují. Typickým příkladem je vztah mezi znásilněním a sexuálním nátlakem. Byť oba trestné činy spočívají v jednání pachatele násilím, pohrůzkou násilí nebo pohrůzkou jiné těžké újmy donutit, či zneužít ke spáchání takového činu bezbrannosti donucované osoby, doplňují se v tom smyslu, že ono donucení a zneužití bezbrannosti je v obou případech k odlišnému jednání, tedy odlišnému typu vynucovaného sexuálního chování. A tedy v případě znásilnění má dojít k pohlavnímu styku viz § 185 odst. 1 TZ, v případě pohlavního zneužití k pohlavnímu sebeukájení, k obnažování nebo jinému srovnatelnému chování viz § 186 odst. 1, přičemž zatímco v rámci znásilnění dochází mezi pachatelem a poškozeným k bezprostřednímu kontaktu, u sexuálního nátlaku tomu tak není.²¹⁸

---

²¹⁷ GRÍVNA, Tomáš. *Trestné činy proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti v novém trestním zákoníku*. Bulletin advokacie. 2009, roč. 8, č. 10, ISSN 1210-6348, s. 69

²¹⁸ ŠÁMAL, Pavel, Oto NOVOTNÝ, Tomáš GRÍVNA, Jiří HERCZEG, Marie VANDUCHOVÁ a Rudolf VOKOUN. *Trestní právo hmotné*. 8., přepracované vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2016. ISBN 978-80-7552-358-7, s. 623

Poškozený z donucení pachatelem sám svou vlastní aktivitou, na vlastním těle, resp. vlastním tělem působí k uspokojení sexuálních pudů pachatele.²¹⁹

Dříve, ještě před novelou č. 306/2009 Sb. trestního zákoníku panovala nejasnost ohledně výkladu pojmu „zneužití bezbrannosti“ v rámci skutkové podstaty znásilnění a v rámci skutkové podstaty sexuálního nátlaku. F. Ščerba zastával názor, že „*Pojem bezbrannosti u trestného činu sexuálního nátlaku by mohl být chápán spíše jako psychická bezbrannost, kdy poškozená osoba bude z určitého důvodu obávat projevit svůj nesouhlas. Uvedenou nejasnost odstranila ona novela zákona.*“²²⁰ Vystává tak otázka, zda je v současné době význam pojmu zneužití bezbrannosti v rámci znásilnění a sexuálního nátlaku již skutečně zcela signifikantní.

Nezpochybnitelnou odlišností je však obsah (forma) jednání v § 186 odst. 2 od znásilnění tj. § 185 TZ a odst. 1 § 186 TZ, neboť v tomto případě je podstatou přiměření zneužitím závislosti poškozeného na pachateli, nebo tím, že pachatel za tím účelem zneužije svého postavení a z něho vyplývající důvěryhodnosti nebo vlivu.²²¹

Pro rozdíl mezi znásilněním a sexuálním nátlakem může být také zásadní pachatelem zvolená forma agrese mravnostního charakteru. Tímto hlediskem se zabývá například F. Ščerba, podle kterého můžeme z tohoto hlediska rozlišovat několik navzájem odlišných případů takto: V prvním případě půjde o znásilnění podle § 185 odst. 1 TZ, pokud pachatel svým jednáním spočívajícím v násilí, pohrůžce násilím nebo pohrůžce jinou těžkou újmou donutí poškozeného k pohlavnímu styku. Ten musí být v klasické (běžné) formě, nikoli způsobem srovnatelným se souloží, a navíc nesmí spočívat v donucení k pohlavnímu sebeukájení, obnažování nebo jinému obdobnému chování. O znásilnění podle § 185 odst. 2 písm. a) půjde, pokud pachatel stejnou formou jako v předchozím případě donutí poškozenou osobu k souloží nebo jinému pohlavnímu styku provedenému způsobem srovnatelným se souloží.²²² „*Z různých sexuálních*

²¹⁹ ŠÁMAL, Pavel. *Trestní zákoník: komentář*. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. 2 sv. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-428-5, s. 1853

²²⁰ GRIVNA, Tomáš. *Trestné činy proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti v novém trestním zákoníku*. Bulletin advokacie. 2009, roč. 8, č. 10, ISSN 1210-6348, s. 69 - 70

²²¹ ŠÁMAL, Pavel, Oto NOVOTNÝ, Tomáš GRIVNA, Jiří HERCZEG, Marie VANDUCHOVÁ a Rudolf VOKOUN. *Trestní právo hmotné*. 8., přepracované vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2016. ISBN 978-80-7552-358-7, s. 623

²²² ŠČERBA, Filip. *Připravovaná právní úprava trestných činů proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti*. In BURDA, Eduard, Radovan BLAŽEK, Daniel GRÍGEL, Juraj HAMULÁK, Slavomír KANTOR, Marek KORDÍK a Ondrej LACIAK, ed. *Milníky práva v stredoeurópskom priestore 2008: zborník z medzinárodnej konferencie doktorandov a mladých vedeckých pracovníkov*

aktivit, které mohou naplňovat pojem pohlavního styku, definovala judikatura jako aktivity srovnatelné se souloží především orální pohlavní styk (tzv. felaci, cunnilingus tj. stimulování vnějších částí ženských rodidel, oblasti klitoris, kdy ale v některých případech jazyk proniká i do vchodu vagíny a anilingus, tj. sexuální praktika, při níž je jazykem drážděna oblast kolem konečníku, též rimming) a anální pohlavní styk. Felaci rozumíme stimulaci mužského údu provozovanou až do závěrečné ejakulace do úst partnerky či partnera. Jinou možností je orální sex těsně před vyvrcholením ukončit a výron semene pak proběhne mimo ústní dutinu. V některých případech dochází k výronu semene na partnerku či partnera na obličej (běžně se používá slangový výraz facial cumshot).²²³

Danou problematikou se zabýval i nejvyšší soud. Jako vzorové judikáty bych zde zmínil například rozhodnutí sp. zn. 3 Tdo 611/2010, zabývající se praktikou orálního pohlavního styku nebo rozhodnutí sp. zn. 7 Tdo 841/2010 o obdobném pohlavním styku, kdy je spojení pohlavních orgánů nahrazeno spojením pohlavního orgánu jedné strany s jinou částí těla. Například zasouvání pohlavního orgánu muže do jiných částí těla ženy, jako do úst, podpaží, konečníku apod.²²⁴

Ve třetím případě pachatel opět stejnou formou jednání nutí poškozeného, tentokrát k pohlavnímu sebeukájení, obnažování nebo jinému srovnatelnému chování. V takovém případě se dopouští sexuálního nátlaku dle § 186 odst. 1, a to za předpokladu, že zůstane jinak pasivní, viz výše. Konečně za čtvrté situace taktéž popsána výše, naplňující skutkovou podstatu obsaženou v § 186 odst. 2 trestního zákoníku.²²⁵

Pokud vedle sebe postavíme trestný čin znásilnění § 185 TZ a trestný čin pohlavního zneužití § 187, může se na první pohled zdát, že jsou si tyto mravnostní delikty stejně blízké, jako je tomu mezi znásilněním a sexuálním

---

konanej v dňoch 3. - 5. 4. 2008 v priestoroch ÚZ NR SR Častá-Papiernička. Bratislava: Univerzita Komenského v Bratislave, Právnická fakulta, 2008. ISBN 978-80-7160-271-2, s. 815 - 816

²²³ HEJDUK, Marek. *Komparace trestného činu znásilnění dle dřívější a současné trestně právní úpravy (+ mezinárodní srovnání)*. Trestní právo. 2011, roč. 16, č. 12, ISSN 1211-2860, s. 24

²²⁴ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 11. 8. 2010, sp. zn. 3 Tdo 611/2010 [online]. Dostupné na: <http://kraken.slv.cz/3Tdo611/2010>, ke dni 6. 2. 2018 a Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 20. 7. 2010 [online]. Dostupné na: <http://kraken.slv.cz/7Tdo841/2010>, ke dni 6. 2. 2018

²²⁵ ŠČERBA, Filip. *Připravovaná právní úprava trestných činů proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti*. In BURDA, Eduard, Radovan BLAŽEK, Daniel GRÍGEL, Juraj HAMULÁK, Slavomír KANTOR, Marek KORDÍK a Ondrej LACIAK, ed. *Milníky práva v stredoeurópskom priestore 2008: zborník z medzinárodnej konferencie doktorandov a mladých vedeckých pracovníkov konanej v dňoch 3. - 5. 4. 2008 v priestoroch ÚZ NR SR Častá-Papiernička*. Bratislava: Univerzita Komenského v Bratislave, Právnická fakulta, 2008. ISBN 978-80-7160-271-2, s. 815 - 816

nátlakem. Není to však pravda, neboť je mezi nimi zásadní rozdíl v předmětu útoku. Zatímco poškozenou osobou může být při trestném činu znásilnění kdokoliv (muž, žena, zletilý, nezletilý), viz výše v této práci, osobou poškozenou v rámci spáchání trestného činu pohlavního zneužití může být jen dítě mladší patnácti let. Ani v tomto případě není vypovídající pohlaví zneužitých osob, jejich fyzická a psychická pohlavní dospělost, ani zda jsou, či nejsou pohlavně dosud nedotčení, či zda zneužitá osoba dala k pohlavnímu styku souhlas, či nikoli.²²⁶

V návaznosti na výše zmíněné a na základě zákonného znění prvních odstavců těchto trestných činů také vyplývá rozdíl v tom, že pohlavní zneužití je přísnější z toho hlediska, že ke spáchání není vyžadováno na rozdíl od znásilnění použití násilí, pohrůžky násilí nebo pohrůžky jiné těžké újmy či zneužití bezbrannosti.²²⁷

V rámci posledního srovnání konkrétních mravnostních deliktů bych se chtěl zaměřit na srovnání trestného činu sexuálního nátlaku (§ 186 TZ) a trestného činu pohlavního zneužití (§ 187 TZ).

Za ty absolutně nejpodstatnější a nejdůležitější rozdíly jsou v tomto případě považovány rozdíly v odlišném vymezení hmotného předmětu útoku, kdy obdobně jako u předešlého srovnání je trestný čin sexuálního nátlaku v zásadě možné spáchat na jakékoliv osobě, zatímco o trestný čin pohlavního zneužití se jedná vždy jen tam, kde je dotčenou osobu, dítě mladší patnácti let.²²⁸

Rozdílnost je také v cíli, kterého má být dosaženo, tj. soulož či jiný způsob pohlavního zneužití u trestného činu pohlavního zneužití, na druhé straně „*přimění k pohlavnímu styku, k pohlavnímu sebeukájení, k obnažování nebo jinému srovnatelnému chování*“²²⁹ u sexuálního nátlaku.

Zásadní měrou se na odlišení pohlavního zneužití a sexuálního nátlaku podílí také pojem „*přimění, resp. přiměje či přiměje jiného*“. Ten se totiž vyskytuje jen v rámci skutkové podstaty sexuálního nátlaku, nikoliv u pohlavního zneužití, a vytváří tak podmínku pro naplnění skutkové podstaty. Bez toho, aniž

---

²²⁶ VANTUCH, Pavel. *K trestným činům proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti v novém trestním zákoníku*. Měsíčník vydavatelství *Economia*, a. s., Právní rádce. 2010, roč. 18, č. 12, ISSN 1210-4817, VII

²²⁷ Zákon č. 40/2009 Sb. In: *Zákony pro lidi.cz* [online]. © AION CS 2010-2017. Dostupné na: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2009-40>, ke dni 8. 2. 2018, § 185 odst. 1 vs. § 187 odst. 1

²²⁸ HRUŠKA, Jiří; VOLEVECKÝ, Petr. *Několik poznámek k trestným činům proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti podle trestního zákoníku*. *Trestní právo*. 2010, roč. 14, č. 2, ISSN 1211-2860, s. 9

²²⁹ Tamtéž, s. 9

by pachatel jiného přiměl, se tak nedopustí trestného činu.²³⁰ Pojem přiměje zahrnuje „*jakýkoliv způsob přesvědčení vyjma případů užití násilí nebo pohrůžky násilí nebo jiné těžké újmy.*“²³¹

Poslední vážnou odchylkou mezi trestným činem sexuálního nátlaku a pohlavního zneužití je vzájemné postavení osoby pachatele a osoby poškozené. Zatímco tento znak u pohlavního zneužití v rámci základní skutkové podstaty zcela absentuje a v rámci kvalifikované skutkové podstaty vytváří zvlášť přitěžující okolnost, u trestného činu sexuálního nátlaku je pro základní skutkovou podstatu nezbytnou podmínkou.²³²

4.2 Vybrané mravnostní delikty z pohledu kriminologického se zvláštním zaměřením na pachatele a oběť

Z kriminologického hlediska je za pachatele trestného činu zpravidla považována nejen osoba, která trestný čin spáchala, ale i mnohem širší okruh osob, a tedy i osoby, které z důvodu nízkého věku či stavu vědomí přesahují okruh osob sledovaný trestním právem. A tedy i potenciální pachatelé, recidivisté a osoby vyznačující se sociálně patologickým jednáním, jako je drogová závislost, gamblerství, ale i prostitute. Jednoduše řečeno, pachatel z pohledu trestního práva ani zdaleka obsahově nedosahuje významu, jaký je sledován z hlediska kriminologie, a tedy kriminologické pojetí pachatele je podstatně širší než trestně právní pojetí.²³³

Není tak překvapující, že ani pachatel mravnostní kriminality není zcela jednoznačně a obecně definovatelný, neboť je pojímán stejně široce jako pachatel trestného činu, a to s přihlédnutím ke konkrétním individuálním znakům každého jednotlivce a jeho vlastním osobnostním specifikům a vlivům, které jej utvářely, tedy s přihlédnutím k tzv. osobnosti pachatele.²³⁴

Můžeme se tak setkat s nejrůznějším dělením pachatelů mravnostních deliktů. Chmelík například rozděluje takové pachatele do následujících tří skupin.

---

²³⁰ Tamtéž, s. 9

²³¹ Tamtéž, s. 9

²³² Tamtéž, s. 9

²³³ SVATOŠ, Roman. *Kriminologie*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2012. Vysokoškolské učebnice (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk). ISBN 978-80-7380-389-6, s. 39

²³⁴ GRŮVNA, Tomáš, Miroslav SCHEINOST a Ivana ZOUBKOVÁ. *Kriminologie*. 4., aktualiz. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2014. ISBN 978-80-7478-614-3, s. 87

„První skupinou jsou pachatelé, kteří se mravnostní trestné činnosti dopouštějí příležitostně bez významné motivace. Druhou skupinou jsou pachatelé, kteří se mravnostní trestné činnosti dopouštějí cílevědomě, promyšleně až organizovaně, kde základním motivem je uspokojení sexuálních potřeb nebo zisk. A třetí skupinou jsou pachatelé patologicky zaměření, se sexuální nebo jinou úchylkou.“²³⁵

Podle Weisse lze z hlediska deliktů sexuálního charakteru jejich pachatele rozdělit na pachatele deviantní (parafilní) a nedevariantní. Z toho dále ty nedevariantní (neparafilní), kteří nás pro mnou vybrané trestné činy, tj. trestné činy znásilnění a pohlavního zneužití, budou zajímat především, také do několika skupin a to na:

- 1) **Sociosexuálně a psychosexuálně nezralé muže**, kteří páchají mravnostní kriminalitu na základě přemíry sexuálního tlaku a neschopnosti podřídit se společenským sexuálním normám.
- 2) **Jedince s psychopatickou strukturou osobnosti**, vyznačujícími se nezdrženlivostí, emoční oploštělostí a neschopností vyjádřit soucit.
- 3) **Muže, u nichž jsou sexuální delikty podmíněné situačně**, a tedy například vyvolané alkoholem, určitým dílem vyvolané obětí (lascivní chování).
- 4) **Hypersexuální jedince se sníženou volní kontrolou**, u nichž je erotická složka potlačena složkou pudovou.
- 5) **Jedince se sníženou schopností racionální kontroly sexuálního chování** z pravidla z důvodu získaných či vrozených defektů na poli rozumových schopností (mentální retardace).
- 6) **Psychotiky v relapsu duševní choroby**, tedy osoby podléhající bezprostřednímu ataku stavu, který je již dříve někdy v minulosti zasáhl.²³⁶

Ze statistik vedených Ministerstvem vnitra ČR vyplývá, že typickým pachatelem trestného činu znásilnění je muž, byť od roku 2001 se jej může dopustit také žena. V období let 2001 a 2002 nebyla však za tento trestný čin žádná žena odsouzena. V pozdějším období let 2007 až 2010 jich bylo za znásilnění odsouzeno 5 a v roce 2008 opět žádná. To za trestný čin pohlavního

---

²³⁵ CHMELÍK, Jan. *Mravnost, pornografie a mravnostní kriminalita*. 1. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-739-6, s. 23

²³⁶ WEISS, Petr. *Sexuální zneužívání - pachatelé a oběti*. Praha: Grada, 2000. Psyché (Grada). ISBN 80-7169-795-8, s. 14

zneužívání bylo ve sledovaném období v letech 2000–2010 procento žen jakožto pachatelů vyšší. Se směrodatnou odchylkou to bylo celých 4,2 % žen ze všech pachatelů.²³⁷ V roce 2013 se dle statistik PČR podílelo z celkového počtu pachatelů znásilnění na tomto trestném činu jen 0,3 % žen a na trestném činu pohlavního zneužití to bylo celých 8 % žen.²³⁸

„Pachatele znásilnění můžeme dle motivace ke spáchání daného trestného činu rozdělit do několika skupin a podskupin. A to zaprvé na socializovaného pachatele, který se s obětí zná a před znásilněním dochází k vstřícnému sváděcímu jednání, za druhé na nesocializovaného pachatele, který může k oběti přistupovat těmito způsoby: a) podvodně, kdy před útokem pachatel oběť kontaktuje a dává jí nějakou pomoc, b) bleskově, kdy jde o bezprostřední fyzický útok bez předchozí verbální komunikace, c) překvapivě, kdy pachatel útočí v době, kdy je oběť bezbranná, např. spí a za třetí na pachatele, který je motivován potřebou sexuálního uspokojení, a k tomuto přistupují další motivy jako zloba, msta nebo potřeba ujistit se o vlastní moci.“²³⁹

Z hlediska druhu motivace pachatele znásilnění je také poměrně známá tzv. Knightova a Prentkyho typologie znásilňovačů, která se svým pojetím poměrně odlišuje od výše zmíněného pojetí Svatošova. Podle typologie znásilňovačů můžeme pachatele rozdělit na tyto typy: a) typ ujišťující se o moci tzv. (power reassurance), který věří, že jím vyhlédnutá oběť znásilnění bude tímto jednáním potěšena, b) typ zlobného mstitele (anger retaliation), pro kterého je typické, že při činu užívá až excesivně vulgarit a po oběti požaduje provedení orálního či análního sexu, c) moc prosazující nebo využívající typ, který obdobně jako u předchozího typu vyžaduje stejné praktiky, ale namísto vulgarismů využívá čisté násilí a ve svém jednání si počíná veskrze brutálně, d) sadistický typ, který se vyznačuje celou škálou chování od sledování oběti, přes verbální ataky a degradaci oběti, její záměrné fyzické zraňování a může vyústit až v rituální chování.²⁴⁰

---

²³⁷ VÁLKOVÁ, Helena a Josef KUČTA. *Základy kriminologie a trestní politiky*. 2. vyd. v Praze: C.H. Beck, 2012. Beckovy mezioborové učebnice. ISBN 978-80-7400-429-2, s. 490 a 497

²³⁸ GRŮVNA, Tomáš, Miroslav SCHEINOST a Ivana ZOUBKOVÁ. *Kriminologie*. 4., aktualiz. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2014. ISBN 978-80-7478-614-3, s. 248

²³⁹ SVATOŠ, R. *Mravnostní kriminalita – její pachatelé a oběti*. Kriminálnístika. MVČR. Čtvrtletník pro kriminalistickou teorii a praxi 2012, roč. 45, č. 4. ISSN 1210-9150, s. 269

²⁴⁰ VÁLKOVÁ, Helena a Josef KUČTA. *Základy kriminologie a trestní politiky*. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. Beckovy mezioborové učebnice. ISBN 978-80-7400-429-2, s. 492 - 493

Podle Ludmily Čírtkové se kriminologicko – psychologické zkoumání ve vztahu k pachatelům znásilnění zabývá především pachateli, které nazývá „sériovými znásilňovači“. Na tyto pachatele se aplikují v zásadě stejné prostředky dělení jako v předchozím případě, takže pachatele můžeme rozdělit jednak na kompenzujícího pachatele (compensatory rapist, též power reassurance) nebo také znásilňovače gentlemana, za druhé je to pachatel testující svou moc (power assertiv rapist), za třetí tzv. zlostný nepřítel žen (anger rapist) a za čtvrté sadista (sadistic rapist), též sexuální deviant.²⁴¹

U pohlavního zneužití je oproti znásilnění určité specifikum, a to v tom, že trestný čin pohlavního zneužití je páchan na dítěti mladším 15 let, tudíž na osobě, která nemusí být a typicky skutečně není zcela vyzrálá, a to jak ve fyzické, tak psychické, ale ani sexuální sféře, a tudíž může zasažení tímto trestným činem být takové míry, že si oběť tohoto trestného činu ponese určité následky celý život.²⁴²

S přihlédnutím ke specifikům oběti a motivaci pachatele se uplatňuje členění pachatelů do následujících typů a subtypů. „*Prvním z nich je situační typ, který není primárně zaměřený na děti a zpravidla jedná pod vlivem stresu. Subčleníme ho na: a) regredovaný typ, který útočí na dítě, které zná, a to pod vlivem stresu, např. rozvodu, b) morálně nevybíravý typ, který zneužívá každou dostupnou osobu, c) sexuálně nevybíravý typ, který experimentuje se sexem a není primárně zaměřen na děti, d) naivní typ, který bývá sociálně problémový, většinou méně inteligentní a nemusí si uvědomovat protiprávnost svého jednání. Druhým z nich je preferenční typ, u něž je dítě primárním zdrojem sexuálního uspokojení. Subčlenění provádíme na a) sadistický typ, který dítě nesvádí, ale bleskově jen napadá a po činu dítě usmrcuje (jde o plánovitou a promyšlenou činnost), b) svádíový typ, který se umí identifikovat s dítětem a přiblížit se jeho myšlení, c) fixovaný typ, který je trvale zaměřen na děti, většinou mužského pohlaví.*“²⁴³

Obdobné členění pachatelů pohlavního zneužití provedené z psychologicko – kriminologického hlediska, jako je výše zmíněné, nalezneme také u Čírtkové, která rozděluje pachatele pohlavního zneužití na situační (krizové či regredované) pachatele, kteří se podle ní dále dělí a z kterých vypíchl

---

²⁴¹ ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Forezní psychologie*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2004. Vysokoškolské učebnice (Aleš Čeněk). ISBN 80-86473-86-4, s. 205 - 208

²⁴² SVATOŠ, R. *Mravnostní kriminalita – její pachatelé a oběti*. Kriminalistika. MVČR. Čtvrtletník pro kriminalistickou teorii a praxi 2012, roč. 45, č. 4. ISSN 1210-9150, s. 270

²⁴³ Tamtéž, s. 271

tzv. primitivního pachatele, také někdy přezdívaného jako vykořisťovatel, a druhou velkou kategorií stojící vedle pachatelů situačních jsou pachatelé preferenční (fixovaní, nebo také praví), můžeme je identifikovat jako pravé pedofily. Ti mohou být dále dělení na pedofily svádívého ražení či pedofily agresivní, kteří jsou také známí jako sadističtí pachatelé.²⁴⁴

Zkoumáním obětí jako takových, zkoumáním dopadu trestných činů na oběti, výkladem a hledáním příčin kriminality ve vztahu k oběti se zabývá viktimologie, která je jedním ze stavebních kamenů kriminologie jako vědy. Z tohoto pohledu, někdy označovaného jako užší pojetí viktimologie, vyplývá, že se jedná o přední prostředek sloužící k prevenci kriminality, ale i k jejímu odhalování a objasňování. V širším pojetí je viktimologie však pojímána jako samostatná věda na kriminologii nezávislá, mající interdisciplinární povahu a zabývající se vedle obětí trestných činů též obětmi válek, rasového pronásledování apod. Tento obor vznikl jako protiváha k původně až přílišnému zaměření na zkoumání pachatele, kdy oběť byla ponechána bez zájmu jak vědy, tak státních institucí i společnosti.²⁴⁵

V nedávné době se začala vytvářet zcela nová, v zásadě samostatná nauka stojící mezi kriminologií, resp. její viktimologickou částí a kriminalistikou, nazývaná se kriminalistická viktimologie. Ta užívá oběť jako zdroj informací o spáchaném trestném činu, především pak jako původce a nositele stop.²⁴⁶

Ve svém důsledku, zobecníme-li všechny jednotlivé cíle viktimologie do pro praxi použitelné a uchopitelné formy, spočívá její předmět ve zkoumání toho, „jakou roli hraje oběť v motivaci pachatele a jakým způsobem se spolupodílí na interakci v průběhu trestného činu. Pěstování viktimologie směřuje k vypracování poznatků o tom, jak se lze účinně vyhnout roli oběti a jakými preventivními opatřeními lze snížit riziko ohrožení na minimum.“²⁴⁷

Podstatná část viktimologie se také koncentruje v činnosti rozpoznávat viktimogenní situace. Tedy takové situace, které štěpíme podle hlediska, kde k nim dochází a kdy k nim dochází. Jsou-li oba faktory spojeny s pro osobu vysokou mírou nebezpečí, že se stane obětí trestného činu, jedná se

---

²⁴⁴ ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Forezní psychologie*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2004. Vysokoškolské učebnice (Aleš Čeněk). ISBN 80-86473-86-4, s. 185 - 187

²⁴⁵ GRÍVNA, Tomáš, Miroslav SCHEINOST a Ivana ZOUBKOVÁ. *Kriminologie*. 4., aktualiz. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2014. ISBN 978-80-7478-614-3, s. 113

²⁴⁶ Tamtéž, s. 114

²⁴⁷ ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Forezní psychologie*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2004. Vysokoškolské učebnice (Aleš Čeněk). ISBN 80-86473-86-4, s. 111

o viktimogenní situaci. V zájmu zachování bezpečnosti je tudíž dobré se takovým místům a časovým úsekům vyhýbat. Psychologické zkoumání oběti ve vztahu k viktimologii rozšiřuje výše zmíněné viktimogenní faktory o faktor sociální, pojící se s pozicí v rodině či s profesí, faktor osobnostní související s individuálními osobnostními vlastnostmi jedince a faktor behaviorální navázaný na úmyslné vyhledávání viktimogenních situací a provokující chování.²⁴⁸

Pojem oběť můžeme chápat v širším i užším smyslu. V širším smyslu sem spadá kromě oběti trestného činu i oběť přírodních katastrof, teroristických útoků a velkých neštěstí. Toto pojetí je ale pro potřeby kriminologie zbytečně příliš rozsáhlé, a tak se v jejím rámci setkáváme s pojmem oběť v tom užším smyslu, tedy oběť jen jako osoba bezprostředně dotčená trestným činem. Toto užší kriminologické pojetí je svým rozsahem odlišné i od pojetí oběti dle trestního práva, vyplývající ze Zákona o obětech trestných činů č. 45/2013 Sb., § 2 odst. 2 a 3, neboť kriminologické hledisko zasahuje skutečně jen dotčenou osobu, tedy onen odst. 2 a nikoli osoby dotčené následně viz onen odst. 3.²⁴⁹

Z hlediska typologie oběti můžeme oběť klasifikovat dle nejrůznějších možností. Svatoš kupříkladu pracuje s dělením podle povahy předmětu ve vztahu k újmě způsobené oběti: na životě, na zdraví, na majetku, na psychice, na cti nebo jiných nemateriálních statcích.²⁵⁰ Toto dělení se dle mého názoru částečně doplňuje a částečně splývá s jedním z dělení Čírtkové. Konkrétně s typologií podle zažitého trestného činu, která kopíruje obvyklé kategorie deliktů na: oběti přímého fyzického násilí, oběti sexuálního násilí, oběti domácího násilí apod.²⁵¹

Asi nejrozšířenějším druhem je ale typologie podle interakce oběť vs. pachatel v době kolem spáchání trestného činu na: a) zúčastňující se oběť uplatňující se v případech, kdy oběť pachatele zná, nebo alespoň případy, kdy mezi obětí a pachatelem proběhla jistá míra interakce, b) nezúčastňující se oběť, vyznačující se opakem podmínek uvedených u zúčastňující se oběti, c) provokující oběť, která svým jednáním přispěla k nebezpečnosti situace tím,

---

²⁴⁸ Tamtéž, s. 112 - 113

²⁴⁹ SVATOŠ, Roman. *Kriminologie*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2012. Vysokoškolské učebnice (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk). ISBN 978-80-7380-389-6, s. 53 a Zákon č. 45/2013 Sb. In: *Zákony pro lidi.cz* [online]. © AION CS 2010-2018. Dostupné na: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2013-45>, ke dni 11. 2. 2018, § 2

²⁵⁰ SVATOŠ, Roman. *Kriminologie*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2012. Vysokoškolské učebnice (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk). ISBN 978-80-7380-389-6, s. 56

²⁵¹ ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Forezní psychologie*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2004. Vysokoškolské učebnice (Aleš Čeněk). ISBN 80-86473-86-4, s. 114

že vyhledává viktimogenní situace či podcenila možné následky svého chování, d) latentní oběť, u které zpravidla nalzáme všechny viktimogenní faktory a která delikt neoznámí (nejčastěji oběti trestných činů domácího násilí či sexuálního zneužívání spáchaných obávanou blízkou osobou, e) nepravá oběť, která se do postavení oběti nedostává vlastní vinou, osoba je ve špatnou dobu na špatném místě a bez jakékoli možnosti situaci ovlivnit se náhodně stala obětí.²⁵²

Pokud se budeme zabývat oběťmi konkrétních trestných činů, v případě této práce pak trestného činu pohlavního zneužití a trestného činu znásilnění, tak kupříkladu u obětí pohlavního zneužití nebyl nalezen žádný jednotný a plně přičitatelný soubor znaků, rozvinutých syndromů či zažitých vzorců chování, poukazujících na skutečnost, že se daná osoba stala obětí tohoto trestného činu. Byly sice pozorovány jisté obecně prezentované znaky, na které je poukazováno, ale tyto znaky, mezi které můžeme zařadit kupříkladu poškozené sebevědomí dítěte, procesy sebeobviňování a páchané sebepoškozování, nejsou dostatečně specifické, abychom mohli jednoznačně usuzovat na pohlavní zneužívání, neboť jsou spojeny i s jinými psychickými traumaty a problémy. Proto se znalci z oboru většinou nevyjádří přímo o tom, že osoba vykazuje znaky pohlavního zneužití, ale tak, že vykazuje znaky posttraumatické stresové poruchy. Z toho vyplývá, že ve středu zájmu je především sledování psychiky oběti, na které můžeme sledovat 4 možnosti zasažení. První z nich je zaměřena na následné nápadnosti v sexuálním chování, jako je příliš rychlé dozrávání v intimní oblasti, promiskuita či naopak odmítání sexuálních kontaktů, kdy odborníci mluví o tzv. traumatické, zraňující sexualizaci. Druhá je zaměřena na citové dopady, kdy oběť často pociťuje zradu, ale setkáváme se i s přesným opakem, a tedy absolutní oddaností oběti vůči pachateli. Třetí se odráží v pocitech bezmocnosti postavit se na odpor a je provázena častými depresemi, nespokojeností, které potlačováním vedou k insomnii, a čtvrtá (problém stigmatizace) souvisí s vytvořenou neschopností sebeakceptace a nízkého sebevědomí a vede k výčtkám namířeným k sobě samému.²⁵³

Ani dosavadní výsledky zkoumání obětí znásilnění nevykazují jednotné a přesvědčivé faktory vedoucí ke znásilnění nebo projevující se po spáchání znásilnění. Platí však, že stejně jako u předchozího zmíněného trestného činu je

---

²⁵² Tamtéž, s. 114 - 115

²⁵³ ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Forenzní psychologie*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2004. Vysokoškolské učebnice (Aleš Čeněk). ISBN 80-86473-86-4, s. 190 - 192

nutné zkoumat oběť nejen z jejích osobnostních a charakterových hledisek, ale obecně je nutno zohlednit všechny okolnosti spáchání. Čírtková zmiňuje Silvermanovu typologii na oběti vztahového znásilnění a na oběti útočného znásilnění. Mezi obětí a pachatelem vztahového znásilnění panují silné interakce. Oběť je rozpolcena mezi původními sympatiemi a obrazem jí známé přátelské osoby a prožitým zátěžovým stresovým okamžikem na ní spáchaného sexuálního násilí. Oběť navíc paradoxně trpí mohutným pocitem viny. V rámci druhého typu, a tedy oběti útočného znásilnění, je oběť stížena spíše strachem projevujícím se nejrůznějšími formami posttraumatické stresové poruchy. I průběh útočného znásilnění je odlišný. Mezi obětí a pachatelem nejsou žádné interakce a jedná se tak o absolutně nepředvídatelný útok.²⁵⁴

Na základě těchto zjištění jsou vytvářeny nejrůznější preventivní strategie, které mají vést k edukaci zpravidla žen ohledně schopností rozpoznávat potenciálně nebezpečné situace. Jako poměrně účinné se také ukázaly kurzy sebeobrany zaměřené na potřeby žen k ubránění se pachateli mravnostně motivovaného trestného činu. Na druhou stranu ze statistických údajů vyplývá, že se ženám nedoporučuje nosit s sebou nože či spreje, neboť je ve většině případů nemají připravené a je vysoká pravděpodobnost, že je pachatel těchto obranných prostředků zbaví a použije je proti nim. V posledních letech je navíc trend zřizování specializovaných středisek pro znásilněné ženy. Můžeme se ale setkat i se středisky zaměřenými na dětské oběti pohlavního zneužití. Na těchto bezpečných místech je obětem poskytována lékařská péče, pomoc psychologa a možnost kontaktovat příslušný policejní orgán.²⁵⁵

4.3 Trestně politický vhled do problematiky

„Trestní politika je součástí obecné politiky speciálně zaměřené na kontrolu kriminality a ji doprovázejících nebo jinak s ní souvisejících sociálně patologických jevů, a to jak využíváním poznatků získaných vědeckými metodami a postupy, zejména kriminologickým výzkumem, tak přímým uplatňováním

---

²⁵⁴ Tamtéž, s. 193 - 194

²⁵⁵ WEISS, P. *Sexuální agrese – oběti a pachatelé*. Kriminalistika. MVČR. Čtvrtletník pro kriminalistickou teorii a praxi 2001, roč. 34, č. 1. ISSN 1210-9150, s. 13

*trestněprávních a souvisejících norem v praxi, včetně snah o sjednocování aplikační praxe.*²⁵⁶

Můžeme ji chápat a pracovat s ní v rámci užšího a širšího pojetí. Širší pojetí, někdy také nazývané kriminální politikou, pracuje jak s rozšířeným spektrem subjektů, tak s širší paletou činností a aktivit vedoucích ke kontrole kriminality, jejímu potlačování včetně její prevence. Na druhou stranu nepracuje s hlubšími nuancemi problematiky. Za trestní politiku v užším pojetí je označována v zásadě jen činnost spočívající v trestním zákonodárství a činnostech a opatřeních orgánů činných v trestním řízení. Činnosti jiných činitelů sem lze řadit pouze v rozsahu, ve kterém jsou striktně zaměřeny na dohled nad kriminalitou. Příléhavě k výše zmíněnému zní krátká charakteristika trestní politiky takto: „*Trestní politika, jako součást obecné politiky, formuluje cíle a prostředky společenské kontroly kriminality pomocí trestního práva.*“²⁵⁷

Trestní politiku lze z hlediska užitých nástrojů za účelem dosažení stanovených cílů také dělit na: a) vědeckou trestní politiku, pracující a využívající výsledky kriminologických výzkumů, statistických analýz a jiných empiricky dosažených poznatků, b) praktickou trestní politiku, spočívající v uplatňování trestněprávních norem za účelem ovlivnění kriminality orgány činnými v trestním řízení.²⁵⁸

„*Obsahově se v rámci zkoumání trestní politiky orientujeme do čtyř sfér. Sféru identifikace základních pramenů trestní politiky a na jejich obsah, sféru způsobu tvorby (mechanismus formování) trestní politiky, sféru identifikace konstant trestní politiky a sféru obsahu, formy a účinnosti aktuálních trestně politických opatření, přičemž těžiště metodologického přístupu bude spočívat především v obsahové analýze vybraných dokumentů z oblasti trestního práva, zákonodárné činnosti v oblasti kontroly a prevence kriminality.*“²⁵⁹

Jako první oblast je označena identifikace pramenů. Ohledně těch však teorie nespaturuje žádné problémy. Jejich hierarchická struktura je složena jak

---

²⁵⁶ VÁLKOVÁ, Helena a Josef KUČHTA. *Základy kriminologie a trestní politiky*. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. Beckovy mezioborové učebnice. ISBN 978-80-7400-429-2, s. 10

²⁵⁷ KARABEC, Zdeněk a kol. *Trestní politika a její realizace v oblasti trestní justice*. Vyd. 1. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2008. Studie (Institut pro kriminologii a sociální prevenci). ISBN 978-80-7338-071-7, s. 7

²⁵⁸ VÁLKOVÁ, Helena a Josef KUČHTA. *Základy kriminologie a trestní politiky*. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. Beckovy mezioborové učebnice. ISBN 978-80-7400-429-2, s. 9 - 10

²⁵⁹ KARABEC, Zdeněk a kol. *Trestní politika a její realizace v oblasti trestní justice*. Vyd. 1. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2008. Studie (Institut pro kriminologii a sociální prevenci). ISBN 978-80-7338-071-7, s. 10

z pramenů obsažených v ústavním pořádku, který je složen z právních předpisů nejvyšší právní síly ve státě, kdy základem pro trestní politiku je jak Ústava, tak LZPS, tak příslušné ratifikované mezinárodní smlouvy, ale i z právních předpisů ve formě zákonů, ostatních normativních aktů i opatření exekutivních orgánů v nejrůznějších formách od bezpečnostních strategií státu, koncepcí boje s jednotlivými druhy kriminality či plán boje proti komerčnímu sexuálnímu zneužívání dětí. Dalšími prameny jsou rozborové materiály Nejvyššího státního zastupitelství ČR a Nejvyššího soudu ČR, včetně nálezů Ústavního soudu ČR, jakož i soudní rozhodnutí obecných soudů napříč všemi stupni.²⁶⁰

Co se týče formování trestní politiky, uplatňují se při něm nejen vnitrostátní podmínky a potřeby, ale i mezinárodní vlivy. Jedná se vlastně o oblast činnosti, kterou mají ve svých rukách především zákonodárci, legislativci a všichni ti, které právo opravňuje k zákonodárné iniciativě. Odborníci se jednoznačně shodují na tom, že formování trestní politiky není zdaleka tak jednoduché jako identifikace pramenů, neboť vedle již zmíněných vnitrostátních potřeb a mezinárodních vlivů je vytváření trestní politiky spojeno s uplatňováním a reflektováním celé škály, někdy i protichůdných, idejí, zájmů, závazků, možností a cílů často jen některých skupin. To odpovídá tomu, že trestní politika je součástí obecné politiky.²⁶¹ To však s sebou nese riziko, že pokud převládnu tyto čistě politické rysy ve smyslu: využití trestní politiky ke zviditelnění politické strany pro volební účely či pro účely kampaně jednotlivce, jako je např. rychlé krátkodobé, často lokální vymícení nejrůznějšího druhu kriminality, může dojít ve střednědobém a dlouhodobém výhledu k přesně opačným dopadům na kriminální scénu a jako takové je výše zmíněné jednání pro trestněprávní, kriminologické a skutečné trestně politické potřeby vysoce kontraproduktivní.²⁶²

Mezinárodními faktory ovlivňujícími trestní politiku v České republice jsou především její účast v nejrůznějších mezinárodních společenstvích a organizacích. Mezi ty absolutně nejpodstatnější, mající největší vliv na vnitrostátní úpravu, jsou členství v Evropské unii, jakož i členství v rámci OSN,

---

²⁶⁰ Tamtéž, s. 10

²⁶¹ KARABEC, Zdeněk a kol. *Trestní politika a její realizace v oblasti trestní justice*. Vyd. 1. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2008. Studie (Institut pro kriminologii a sociální prevenci). ISBN 978-80-7338-071-7, s. 11

²⁶² VÁLKOVÁ, Helena a Josef KUČTA. *Základy kriminologie a trestní politiky*. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. Beckovy mezioborové učebnice. ISBN 978-80-7400-429-2, s. 10

na základě kterých dochází k procesům unifikace a koordinace vnitrostátních úprav s úpravami přijatými v rámci společenství.²⁶³

Třetí částí je identifikace konstant trestní politiky. To jsou určité styčné body jasné a trvalé hodnoty, zajišťující kontinuitu trestní politiky. Ať už se jedná o principy právního státu, mezi které řadíme přiměřenost trestů, rovnost před zákonem, zákaz krutých, ponižujících, mrzačících a nelidských trestů včetně trestu smrti, odpovědnost za vinu, ale i zásady, o kterých zákonodárce v důvodové zprávě k trestnímu zákoníku prohlašuje, že tvoří jeho nový základ. A tedy kupříkladu v této práci již zmiňovaný princip ultima ratio, princip „nullum crimen nulla poena sine lege“, princip zákazu retroaktivity, princip individuální trestní odpovědnosti apod.²⁶⁴

Sféra obsahu, formy a účinnosti aktuálních trestně politických opatření je denně prověřována samotnou praxí, tedy vedením a průběhem trestního řízení. V něm se střetávají na straně jedné pravomoci orgánů činných v trestním řízení, kterými jsou tyto orgány nadány se záměrem účinného naplnění účelu trestního řízení, na straně druhé zájem společnosti na ochraně artikulovaných, zajištěných, v Listině a mezinárodních úmluvách obsažených a chráněných práv a svobod člověka. A účelem trestní politiky prostřednictvím trestního řízení je najít shodu mezi oběma výše zmíněnými požadavky. Přičemž udržet spravedlivou a funkční hranici vyžaduje kooperaci kriminální politiky, tedy trestní politiky v tom širším pojetí, legislativy, ale i justiční praxe a policejní činnosti.²⁶⁵

Z výše uvedeného vidíme, že trestněpolitický pohled prostupuje celou touto prací. Jako nepojmenovaný činitel je obsažen jak v historické vývojové části poukazující na tendence a vlivy vedoucí k vývoji a úpravě trestních kodexů, tak v části věnující se současnému znění ustanovení zabývajících se mravnostními delikty. A mezinárodní prvek trestní politiky představovaný řadou evropských směrnic je asi nejvíce zdůrazněn v části věnující se sexuálně motivovaným trestným činům páchaným na dětech. Sepětí a provázanost trestní politiky

---

²⁶³ KARABEC, Zdeněk a kol. *Trestní politika a její realizace v oblasti trestní justice*. Vyd. 1. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2008. Studie (Institut pro kriminologii a sociální prevenci). ISBN 978-80-7338-071-7, s. 11 - 12

²⁶⁴ VÁLKOVÁ, Helena a Josef KUČTA. *Základy kriminologie a trestní politiky*. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. Beckovy mezioborové učebnice. ISBN 978-80-7400-429-2, s. 11 a Důvodová zpráva k vládnímu návrhu na vydání trestního zákoníku č. 410 z roku 2008, [online]. Dostupné na: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=5&CT=410&CT1=0>, ke dni 14. 2. 2018, v PDF verzi, s. 187

²⁶⁵ KARABEC, Zdeněk a kol. *Trestní politika a její realizace v oblasti trestní justice*. Vyd. 1. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2008. Studie (Institut pro kriminologii a sociální prevenci). ISBN 978-80-7338-071-7, s. 14

a kriminologie pak vyplývá ze samotné podstaty trestní politiky jako fenoménu, který by nemohl fungovat bez empirických vědeckých kriminologických poznatků.

Závěr

Ačkoli se mravnostní delikty vyskytovaly v lidské společnosti doslova odedávna, i ony procházely ruku v ruce s vývojem společnosti evolucí, přičemž jejich vývoj, stejně tak jako vývoj lidského pokolení, není ukončen a probíhá soustavně a kontinuálně. S tím je spojena i problematika kriminalizace a dekriminalizace konkrétních sexuálně motivovaných jednání. Tyto mravnostní delikty, byť zdaleka nejsou nejčastějšími kriminálními jednáními, jsou považovány za jedny z nejzávažnějších trestných činů. To je dáno tím, že jejich absolutní většina zasahuje do svobodné vůle v oblasti rozhodování o sexuálním a pohlavním životě, nerušeného mravního vývoje, psychického a tělesného vývoje dětí a lidské důstojnosti.

Sexuální trestné činy, na které byla tato práce zaměřena nejen z pohledu trestněprávního, ale i historického, trestně politického a kriminologického, tvoří jádro mravnostních deliktů a jsou v současnosti upraveny v hlavě třetí zvláštní části trestního zákoníku označené jako „Trestné činy proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti“, kam byly soustředěny jednak trestné činy proti lidské důstojnosti v předchozí úpravě obsažené v hlavě VIII., některé pozměněné trestné činy dříve zakotvené v hlavě V., jakož i nově přijaté trestné činy sexuálního nátlaku, prostituce ohrožující mravní vývoj dětí, a ještě novější trestné činy účasti na pornografickém představení a navazování nedovolených kontaktů s dítětem.

Koncepci této diplomové práce jsem se snažil dosáhnout, aby si i případná širší veřejnost prostřednictvím uvedeného historického vývoje úpravy mravnostní kriminality uvědomila posun ve vnímání erotiky, sexuality, intimity a s tím spojených morálně a právně vadných jednání. Za tím účelem jsem se v další části práce zabýval současným náhledem na mravnostní kriminalitu a v rámci ní její nejobsáhlejší oblastí, trestnými činy proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti. Tyto jsem se jeden po druhém, tak jak jsou postupně uvedeny v trestním zákoníku, snažil přehledně popsat, zejména provedením rozboru jejich skutkové podstaty a vymezením a osvětlením pojmových znaků. Rovněž jsem se v některých případech, zejména u nejnovějších mravnostních deliktů týkajících se dětí, zabýval genezí současného znění s mnohými odkazy na mezinárodní a unijní vzory a předlohy.

V závěrečné části práce jsem se zabýval vybranými mravnostními delikty znásilnění, pohlavního zneužití a sexuálního nátlaku v komparačním

trestněprávním provedení, také jsem se zabíral kriminologickým pohledem na pachatele a oběť vybraných mravnostních deliktů a trestně politickým nástinem celkové problematiky kriminality obecně a mravnostní kriminality, který se ale prolíná ve větším či menším měřítku celou touto prací.

V úvodu vytknutý a výše zmíněný cíl poukázání na vývoj mravnostních deliktů, vývoj společnosti a její chápání sexuality společně se snahou podat přehledné a komplexní seznámení se sexuálně motivovanými trestnými činy, jejich skutkovými podstatami, pachateli a oběťmi, rovněž obohacený o pohled trestně politický, se mi, domnívám se, z větší míry podařilo naplnit. Je ale také pravda, že teprve až v souvislosti s přípravou a psaním této práce jsem si plně uvědomil rozsáhlost dané problematiky. Proto si uvědomuji, že pro účely diplomové práce je toto téma extrémně široké a je mnoho a mnoho skutečností, které nebyly zmíněny, a další velká spousta pohledů, myšlenek, z jejichž zorného úhlu by se dala práce rozšířit, stejně tak jako o pohledy dalších souvisejících vědních disciplín.

Seznam použitých zkratek

apod.	a podobně
č.	číslo
ČR	Česká republika
EP	Evropský parlament
EU	Evropská unie
FO	fyzická osoba
KS	krajský soud
LZPS	Listina základních práv a svobod (usnesení předsednictva České národní rady ze dne 16. 12. 1992 o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky, uveřejněné pod č. 2/1993 Sb.)
NS ČR	Nejvyšší soud České republiky
NS SSR	Nejvyšší soud Slovenské socialistické republiky
odst.	odstavec
OZZ	Obnovené zřízení zemské
písm.	písmeno
PO	právnícká osoba
PSP ČR	Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky
Sb.	Sbírka zákonů
sp. zn.	spisová značka
TČ	trestný čin
TZ	zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník
tzn.	to znamená
tzv.	takzvaně
ZTOPO	zákon č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim

Seznam použité literatury

Knižní publikace:

ADAMOVIÁ, Karolina a Ladislav, SOUKUP. *Prameny k dějinám práva v českých zemích*. 2., upr. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2010. 362 s. Dokumenty. ISBN 978-80-7380-271-4.

BREZINA, Peter a Antonín LOJEK. *Delikt cizoložství v proměnách času*. Brno: The European Society for History of Law, 2015. Monografie (Key Publishing: European Society for History of Law): European Society for History of Law). Vydání první. 124 s. ISBN 978-80-7418-241-9.

ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Forezní psychologie*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2004. Vysokoškolské učebnice (Aleš Čeněk). 431 s. ISBN 80-86473-86-4.

FENYK, Jaroslav. a kol. *Trestní zákoník a trestní řád: průvodce trestněprávními předpisy a judikaturou*. Praha: Linde, 2010. 2 sv. (xvii, 1184 s.). ISBN 978-80-7201-802-4.

GŘIVNA, Tomáš, Miroslav SCHEINOST a Ivana ZOUBKOVÁ. *Kriminologie*. 4., aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2014. 536 s. ISBN 978-80-7478-614-3.

CHMELÍK, Jan, František NOVOTNÝ a Simona STOČESOVÁ. *Trestní právo hmotné: obecná část*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s. r. o., 2016. Právnícké učebnice (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk). 311 s. ISBN 978-80-7380-583-8.

CHMELÍK, Jan. *Mravnost, pornografie a mravnostní kriminalita*. 1. Praha: Portál, 2003. 208 s. ISBN 80-7178-739-6.

JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 5. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2016. 976s. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-120-5.

JELÍNEK, Jiří a kol.: *Trestní zákoník a trestní řád: s poznámkami a judikaturou*. 6. vydání, Praha: Leges, 2016, 1280 s. ISBN 978-80-7502-106-9.

JELÍNEK, Jiří. *Trestní zákoník a trestní řád: s poznámkami a judikaturou*. Praha: Leges, 2009. *Glosátor*. ISBN 978-80-87212-22-6.

KARABEC, Zdeněk a kol. *Trestní politika a její realizace v oblasti trestní justice*. Vyd. 1. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2008. *Studie (Institut pro kriminologii a sociální prevenci)*. 320 s. ISBN 978-80-7338-071-7.

MALÝ, Karel a kol. *Dějiny českého a československého práva do roku 1945*. 4., přeprac. vyd., Praha: Leges, 2010. *Student (Leges)*. 640 s. ISBN 978-80-87212-39-4.

MALÝ, Karel. *Tři studie o trestním právu v českých zemích v 17. a v první polovině 18. století*. První vydání. Praha: Univerzita Karlova v Praze, nakladatelství Karolinum, 2016. 161 s. ISBN 978-80-246-3269-8.

MITLÖHNER, Miroslav. *Erotika a paragrafy*. Vyd. 1. Praha: Grada, 1999. *Právo pro každého (Grada)*. 131s. ISBN 80-7169-691-9.

NOVOTNÝ, Oto a Josef ZAPLETAL. *Kriminologie*. 3., přeprac. vyd. Praha: ASPI, 2008. 527 s. ISBN 978-80-7353-376-8

SCHELLE, Karel a Jaromír TAUCHEN. *Sexuální trestné činy včera a dnes*. Vydání: první. Ostrava: Key Publishing, 2014. *Monografie (Key Publishing: European Society for History of Law): European Society for History of Law*). 448 s. ISBN 978-80-7418-213-6.

SVATOŠ, Roman. *Kriminologie*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2012. *Vysokoškolské učebnice (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk)*. 290 s. ISBN 978-80-7380-389-6.

ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník: komentář*. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. 2 sv. *Velké komentáře*. ISBN 978-80-7400-428-5.

ŠÁMAL, Pavel, Oto NOVOTNÝ, Tomáš GŘIVNA, Jiří HERCZEG, Marie VANDUCHOVÁ a Rudolf VOKOUN. *Trestní právo hmotné*. 8., přepracované vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2016. 1050 s. ISBN 978-80-7552-358-7.

ŠČERBA, Filip. *Připravovaná právní úprava trestných činů proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti*. In BURDA, Eduard, Radovan BLAŽEK, Daniel GRÍGEL, Juraj HAMULÁK, Slavomír KANTOR, Marek KORDÍK a Ondrej LACIAK, ed. *Mílniky práva v stredo európskom priestore 2008: zborník z medzinárodnej konferencie doktorandov a mladých vedeckých pracovníkov konanej v dňoch 3. - 5. 4. 2008 v priestoroch ÚZ NR SR Častá-Papiernička*. Bratislava: Univerzita Komenského v Bratislave, Právnická fakulta, 2008. ISBN 978-80-7160-271-2.

VÁLKOVÁ, Helena a Josef KUCHTA. *Základy kriminologie a trestní politiky*. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. xxviii, Beckovy mezioborové učebnice. 636 s. ISBN 978-80-7400-429-2.

VANÍČKOVÁ, Eva, Zuzana HADJ-MOUSSOVÁ a Kamil PROVAZNÍK. *Sexuální zneužívání dětí*. Praha: Karolinum, 1997. 82 s. ISBN 80-7184-479-9.

VLČEK, Eduard. *Dějiny trestního práva v českých zemích a v Československu*. 3., nezměn. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2006. Edice učebnic Právnické fakulty Masarykovy univerzity v Brně; č. 381. 66 s. ISBN 80-210-4056-4.

VOJÁČEK, Ladislav, Karel SCHELLE a Vilém KNOLL. *České právní dějiny*. 2., upr. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2010. 694 s. ISBN 978-80-7380-257-8.

WEISS, Petr a kol. *Sexuální zneužívání - pachatelé a oběti*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2000. Psyché (Grada). 212 s. ISBN 80-7169-795-8.

WEISS, Petr a kol. *Sexuologie*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2010. xiii, 724 s. ISBN 978-80-247-2492-8.

Internetové zdroje:

Bible svatá, biblenet.cz. český ekumenický překlad, bible kralická [online].
Dostupné na: <http://www.biblenet.cz/app/b?book=Deut&no=22>, ke dni 2. 9. 2017.

Deklarace práv sexuálních pracovníků a pracovníků v Evropě, Brusel, 15 – 17. 10. 2005 [online]. Dostupné na: <http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:4KwPM4-vEkgJ:www.rozkosbezrizika.cz/ke-stazeni/soubory/deklarace-prav-sexualnich-pracovniku-a-pracovnic-v-evrope/stahnout+&cd=4&hl=cs&ct=clnk&gl=cz&client=firefox-b-ab>, ke dni 13. 10. 2017.

FRANTIŠEK II. , *Knihá práv nad přečiněnjmi hrdeľnjmi a těžkými řádu Městského, (totiž Policie) přestupky*, ve WJDNJ : J.T. Grozný z Trattnerůw, 1804, [online]. Dostupné na: <https://play.google.com/books/reader?id=qFBAAAAYAAJ&printsec=frontcover&output=reader&hl=cs&pg=GBS.RA1-PA63>, ke dni 22. 9. 2017.

JOSEF I. římskoněmecký císař, *Nové právo utrpné a hrdeľní, pro království České, markrabství Moravské a knížetství Sleské*. Praha, 1708. [online]. Dostupné na: <https://play.google.com/books/reader?id=wB5fAAAACAAJ&printsec=frontcover&output=reader&hl=cs&pg=GBS.PA68>, ke dni 13. 9. 2017.

JOSEF II., císař, král, arcivévoda, *Práva wsseobecná nad Prowiněnjmi, a gich Trestmi; Allgemeines Gesetz über Verbrechen, und derselben Bestrafung*, ve WJDNJ : v Jána Tomásse vroz. z Trattnerůw, c.k. Dwořsk. Kněh Tlačitele, a Prodávatele, 1787, 297 s., elektronická kniha v katalogu Portaro, PROVENIO knihovna národního muzea, [online]. Dostupné na: <http://provenio.net/documents/33531>, ke dni 20. 9. 2017.

KOLDÍN, P. K. *Práva městská Království českého a Markrabství moravského: spolu s krátkou jich sumou*. Upravil Josef Jireček. 5. vyd. Praha: Nákladem Spolku českých právníků „Všehrd“, 1876, [online]. Dostupné na: <https://archive.org/stream/prvamstskkrlovs00jiregoog#page/n340/mode/2up>, ke dni 7. 9. 2017.

MARIE TEREZIE *Constitutio Criminalis Theresiana aneb Ržjmské Cýsařské w Vhřjch a Vžeskách etc. etc. Královské Aposstolské Milosti Marye Terezye Arcy-Kněžny Rakauské... hrdelnj Práwnj Ržád, W Wjdni* : Wytisštěný v Jana Tomasse vrozeného z Trattnerů, Cýsařsko-Královského Dworského Impressora, 1769, elektronická kniha v katalogu Vědecké knihovny v Olomouci, [online]. Dostupné na: <http://eod.vkol.cz/iii32047/>, ke dni 18. 9. 2017.

M. BRIKČÍHO Z LICKA *Práva městská*. (ed. JIREČEK Josef, JIREČEK Hermenegild, dle textu z roku 1536). Praha: Právnícká jednota, 1880, [online]. Dostupné na: https://play.google.com/books/reader?id=Yh1FN_dhDHAC&printsec=frontcover&output=reader&hl=cs&pg=GBS.PP4, ke dni 7. 9. 2017.

MVČR, *Národní strategie boje proti obchodování s lidmi v České republice na období 2016 – 2019*, Odbor bezpečnostní politiky a prevence kriminality, Praha 2016, [online]. Dostupné na: <http://www.mvcr.cz/clanek/obchod-s-lidmi-dokumenty-982041.aspx>, ke dni 1. 2. 2018.

SKALOUD, Miroslav. *Jak regulovat prostituci v ČR*. www.skaloud.net [online]. Dostupné na: <http://info.skaloud.net/index.php3?act=stanoviska&display=1110>, ke dni 28. 10. 2017.

TEMPSKÝ.F. *Obnovené právo a zřízení zemské dědičného království Českého*. Upravil Dr. Hermenegild Jireček. Praha: Nákladem F. Tempského 1888 [online]. Collection americana. digitizing sponzor Google, Book from the collections of Harvard University. Dostupné na: <https://archive.org/details/obnovenprvoazze00jiregoog>, ke dni 12. 9. 2017.

VANTUCH, Pavel. *Trestní zákoník s komentářem: k 1. 8. 2011*. Olomouc: ANAG, 2011. Právo (ANAG). ISBN 978-80-7263-677-8 [online]. Dostupné na: <https://books.google.cz/books?id=e2AUZnEEewMC&printsec=frontcover&hl=cs#v=onepage&q&f=false>, ke dni 1. 10. 2017.

Zákon sudnyj Ljudem [online]. Aktualizace 28. května 2013. Dostupné na: <http://files.reckokatolici-otrokovice.webnode.cz/200000831-7630d772b1/Zakon%20sudnyj%20%C4%BEjudem.pdf>, ke dni 2. 9. 2017.

Články z odborných časopisů:

GRIVNA, Tomáš. *Trestné činy proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti v novém trestním zákoníku*. Bulletin advokacie. 2009, roč. 8, č. 10, 67 – 71 s. ISSN 1210-6348.

HEJDUK, Marek. *Komparace trestného činu znásilnění dle dřívější a současné trestně právní úpravy (+ mezinárodní srovnání)*. Trestní právo. 2011, roč. 16, č. 12, 22 – 27 s. ISSN 1211-2860.

HRUŠKA, Jiří; VOLEVECKÝ, Petr. *Několik poznámek k trestným činům proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti podle trestního zákoníku*. Trestní právo. 2010, roč. 14, č. 2, 4 – 9 s. ISSN 1211-2860

CHROMÝ, Jakub. *Problematika komerčního sexuálního zneužívání dětí v mezinárodních dokumentech a její reflexe v trestněprávní úpravě České republiky*. Trestní právo. 2008, roč. 12, č. 5, 16 – 30 s. ISSN 1211-2860.

SVATOŠ, R. *Mravnostní kriminalita – její pachatelé a oběti*. Kriminalistika. MVČR. Čtvrtletník pro kriminalistickou teorii a praxi 2012, roč. 45, č. 4. 264 – 274 s. ISSN 1210-9150.

VANTUCH, Pavel. *K trestným činům proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti v novém trestním zákoníku*. Měsíčník vydavatelství Economia, a. s., Právní rádce. 2010, roč. 18, č. 12, I – XIII. ISSN 1210-4817.

WEISS, P. *Sexuální agrese – oběti a pachatelé*. Kriminalistika. MVČR. Čtvrtletník pro kriminalistickou teorii a praxi 2001, roč. 34, č. 1. 11 – 17 s. ISSN 1210-9150.

Odborné internetové články:

EDLUND, Lena, Evelyn, KORN. *A Theory of Prostitution*. *Journal of Political Economy*, Published by: The University of Chicago Press, 2002, Vol. 110, No. 1. pp 181 - 214 [online]. Dostupné na: <http://www.jstor.org/stable/10.1086/324390>, ke dni 28. 10. 2017.

MPSV: *Jak bojujeme proti sexuálnímu zneužívání dětí*, Ministerstvo práce a sociálních věcí, [online]. Dostupné na: <https://www.mpsv.cz/files/clanky/17013/priloha.pdf>, ke dni 1. 2. 2018.

VANTUCH, Pavel. *Nový trestní zákoník č. 40/2009 Sb.* In: pravnicaradce.ihned.cz [online]. Dostupné na: <https://pravnicaradce.ihned.cz/c1-38730700-novy-trestni-zakonik-c-40-2009-sb>, ke dni 28. 9. 2017.

Právní předpisy:

Evropská úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod ve znění novelizovaném ustanoveními protokolu č. 14, jenž vstoupil v platnost 1. června 2010, [online]. Dostupné na: http://www.echr.coe.int/Documents/Convention_CES.pdf, ke dni 12. 10. 2017.

Mezinárodní pakt o občanských a politických právech, New York, 19. 12. 1966, [online]. Dostupné na: http://www.osn.cz/wp-content/uploads/2015/03/mezinar.pakt-obc.a.polit_.prava_.pdf, ke dni 12. 10. 2017.

Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2011/93/EU ze dne 13. 12. 2011 [online]. Dostupné na: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/HTML/?uri=CELEX:32011L0093&from=CS>, ke dni 2. 2. 2018.

Úmluva Rady Evropy o ochraně dětí proti sexuálnímu vykořisťování a pohlavnímu zneužívání [online] dostupné na: <http://www.senat.cz/xqw/xervlet/pssenat/original/73464/61704/63046>, ke dni 2. 2. 2018.

Usnesení předsednictva ČNR ze dne 16. 12. 1992 o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky, uveřejněné pod č. 2/1993 Sb., ve znění ústavního zákona č. 162/1998 Sb., Dostupné na: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1993-2>, ke dni 29. 10. 2017

Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky. In: *Zákony pro lidi.cz* [online]. © AION CS 2010-2017. Dostupné na: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1993-1>, ke dni 28. 10. 2017.

Všeobecná deklarace lidských práv, New York, 10. 12. 1948, [online] dostupné na: http://www.lidskaprava.cz/uploads/03_dokumenty/04_uvod/00_VDLP_UDHR-.pdf, ke dni 12. 10. 2017.

Zákon č. 63/1956 Sb., *kterým se mění a doplňuje trestní zákon č. 86/1950*. In: *Zákony pro lidi.cz* [online]. © AION CS 2010-2017. Dostupné na: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1956-63>, ke dni 25. 9. 2017.

Zákon č. 557/1991 Sb., *kterým se mění a doplňuje trestní zákon*. In: *Zákony pro lidi.cz* [online]. © AION CS 2010-2017. Dostupné na: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1991-557>, ke dni 29. 10. 2017.

Zákon č. 141/2014 Sb., *kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád) ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů a zákon č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, ve znění zákona č. 105/2013 Sb.*, In: *Zákony pro lidi.cz* [online]. © AION CS 2010-2018. Dostupné na: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2014-141>, ke dni 2. 2. 2018.

Zákon č. 140/1961 Sb., *trestní zákon*. In: *Zákony pro lidi.cz* [online]. © AION CS 2010-2017. Dostupné na: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1961-140>, ke dni 27. 9. 2017.

Zákon č. 40/2009 Sb., *trestní zákoník*. In: *Zákony pro lidi.cz* [online]. © AION CS 2010-2017. Dostupné na: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2009-40>, ke dni 28. 9. 2017.

Zákon č. 86/1950 Sb., *trestní zákon*, Sbírka zákonů republiky Československé, vydána dne 18. 6. 1950 [online]. Dostupné na: <https://www.ustrcr.cz/data/pdf/projekty/usmrceni-hranice/dokumenty/zakon86-87-1950.pdf>, ke dni 24. 9. 2017.

Zákon č. 45/2013 Sb., *o obětech trestných činů a o změně některých zákonů*. In: *Zákony pro lidi.cz* [online]. © AION CS 2010-2018. Dostupné na: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2013-45>, ke dni 11. 2. 2018.

Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon). In: *Zákony pro lidi.cz* [online]. © AION CS 2010-2017. Dostupné na: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2004-561>, ke dni 29. 10. 2017.

Zákon č. 108/2006 Sb., *o sociálních službách*. In: *Zákony pro lidi.cz* [online]. © AION CS 2010-2017. dostupné na: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2006-108>, ke dni 29. 10. 2017.

Zákon č. 418/2011 Sb., *o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim*. In: *Zákony pro lidi.cz* [online]. © AION CS 2010-2017. Dostupné na: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2011-418>, ke dni 31. 1. 2018.

Zákon trestní o zločinech, přečinech a přestupcích pro císařství Rakouské vydáný dne 27. května 1852, č. 117 říš. zák., Tiskem a nákladem dra. Edvarda Grégra, v Praze, 1873, [online]. Dostupné na: <http://kramerius.nkp.cz/kramerius/handle/ABA001/21354724>, ke dni 23. 9. 2017.

Důvodové a předkládací zprávy:

Důvodová zpráva k návrhu zákona č. 175/1990 Sb., kterým se mění a doplňuje trestní zákon, [online]. Dostupné na: http://www.psp.cz/eknih/1986fs/tisky/t0325_04.htm, ke dni 27. 9. 2017.

Důvodová zpráva k vládnímu návrhu na vydání trestního zákoníku č. 410/0 z roku 2008, [online]. Dostupné na: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=5&CT=410&CT1=0>, ke dni 1. 10. 2017.

Důvodová zpráva k zákonu č. 141/2014 Sb., [online], Sněmovní tisk 45/0, digitální parlamentní knihovna, dostupné na: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?o=7&ct=45&ct1=0>, ke dni 2. 2. 2018.

Předkládací zpráva pro Parlament ČR k Úmluvě Rady Evropy o ochraně dětí proti sexuálnímu vykořisťování a pohlavnímu zneužívání [online] Sněmovní tisk 321/0, dostupné na: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=7&CT=321&CT1=0>, ke dni 2. 2. 2018.

Judikatura:

Rozhodnutie Najvyššieho súdu SSR ze dne 1. 2. 1983, sp. zn. 3 To 3/83, uveřejněné pod č. 6/1984 Sb. rozh. tr. [online] dostupné na:

https://www.fulsoft.cz/33/r-6-1984-tr-znasilneni-uniqueidOhwOuzC33qe_hFd_jrpTstUNa3UH-PzZfmeq5au4NSVdaLTRYHmJQ/?uid=%23Franti%C5%A1ek_D%C5%99%C3%AD%C5%BE%C4%8Fal&e=d.francesko%40seznam.cz, ke dni 24. 10. 2017.

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 11. 8. 2010, sp. zn. 3 Tdo 611/2010 [online]. Dostupné na: <http://kraken.slv.cz/3Tdo611/2010>, ke dni 6. 2. 2018.

Usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 11. 8. 1994, sp. zn. 4 To 518/94. In: CODEXIS ACADEMIA [právní informační systém].

Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 28. 12. 2004, sp. zn. 7 Tdo 1077/2004 [online]. Dostupné na: <http://kraken.slv.cz/7Tdo1077/2004>, ke dni 31. 1. 2018.

Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 20. 7. 2010, sp. zn. 7 Tdo 841/2010
[online]. Dostupné na: <http://kraken.slv.cz/7Tdo841/2010>, ke dni 6. 2. 2018.

Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 28. 11. 2012, sp. zn. 11 Tdo 975/2012
[online]. Dostupné na: <http://kraken.slv.cz/11Tdo975/2012>, ke dni 1. 10. 2017.

Resumé

Moral offenses from the perspective of criminal law, criminal policy and criminology

My diploma thesis inquiries into moral wrongs, especially criminal offences according to title III. of Criminal code named: Criminal offences against human sexual dignity.

The purpose of this thesis is to achieve a better understanding of shifts in public perception of erotica, sexuality and intimacy as a whole, connected with morally and legally wrong acts.

The main objective of this thesis is to explain the terms “moral offence”, “moral criminality” and “sexually motivated criminal offence” as well as how the lattermost is divided into different categories. Moreover, I introduce the evolution of moral criminal legislation from the early Middle Ages through modern history till the present. With knowledge of historical context, we can observe the moral evolution of society and direction of the legislation affecting moral criminality, including the specific composition of criminal acts.

In addition, I want to present a description of all criminal offences against human dignity in sexual area, using individual legal and factual features of these criminal offences and their conceptual features. Moreover, for the specific moral offences of rape, sexual abuse and sexual coercion, I make a deeper criminal analysis, extended from the point of view of criminology that focuses on offender, his victim and their different types of typologies. At the same time, this analysis will be from the politically criminal perspective, going through the whole thesis.

For this thesis, I've used descriptive, analytic and compilation methodologies through the work. I've also used historical and comparative methods to compare not only historical and present law but also historical and current laws of individual moral wrongs.

Přílohy

Příloha č. 1 – Tabulka porovnávající znaky vybraných mravnostních deliktů § 185 až 187 TZ (znásilnění, sexuální nátlak a pohlavní zneužití)²⁶⁶

		Soulož	Jiný pohlavní styk provedený způsobem srovnatelným se souloží	Pohlavní styk	Sebeukájení, Obnažování, Jiné srovnatelné chování	Jiné sexuální aktivity (útoky)
Násilí, Pohrůžka násilí, Pohrůžka jiné těžké újmy	Dospělý	185/2	185/2	185/1	186/1	\
	D > 15	185/2	185/2	185/2	186/3	\
	D < 15	185/3	185/3	185/3	186/5	187/1
Zneužití bezbrannosti	Dospělý	185/2	185/2	185/1	186/1	\
	D > 15	185/2	185/2	185/2	186/3	\
	D < 15	185/3	185/3	185/3	186/5 nebo 187/1?	187/1
Zneužití závislosti, postavení	Dospělý	186/2	186/2	186/2	186/2	\
	D > 15	186/3	186/3	186/3	186/3	\
	D < 15	187/2	187/2	187/2	186/3 nebo 187/2?	187/2
Svěření k doзору	Dospělý	185/3b?	185/3b?	185/3b?	186/4b?	\
	D > 15	185/3b?	185/3b?	185/3b?	186/4b?	\
	D < 15	187/2	187/2	187/2	187/2 nebo 186/4b, 5a	187/2
Bez splnění shora uvedených podmínek	Dospělý	\	\	\	\	\
	D > 15	\	\	\	\	\
	D < 15	187/1	187/1	187/1	187/1	187/1

Vysvětlivky:

D > 15 – dítě starší 15 let

D < 15 – dítě mladší 15 let

§ 185 – znásilnění

§ 186 – sexuální nátlak

§ 187 – pohlavní zneužití

²⁶⁶ GRIVNA, Tomáš. *Trestné činy proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti v novém trestním zákoníku*. Bulletin advokacie. 2009, roč. 8, č. 10, ISSN 1210-6348, s. 69

\ - tabulka uvádí srovnání pouze § 185 až § 187, je-li uveden tento symbol, pak jednání není žádným z těchto trestných činů. Neznamená to však, že by nemohla být naplněna skutková podstata jiného trestného činu

„Sexuální aktivity (útoky) jsou uvedeny od nejzávažnějších k méně závažným. Jak sám Gřivna dodává, k tabulce je třeba přistupovat obezřetně. Jedná se o schematické zjednodušení, které z povahy věci odhlíží od drobných modalit. Sexuální útoky (aktivity) jsou zde uvedeny od těch méně závažných k závažnějším. V konkrétním případě je nutné dát přednost specifitější a závažnější sexuální aktivitě před méně závažnou a obecnější. Např. jestliže došlo k donucení násilím formou soulože, je nutné v tabulce vyhledat na vodorovné ose termín soulož, a to i přesto, že soulož je zároveň formou pohlavního styku, a na svislé ose termín násilí.“²⁶⁷

---

²⁶⁷ GŘIVNA, Tomáš. *Trestné činy proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti v novém trestním zákoníku*. Bulletin advokacie. 2009, roč. 8, č. 10, ISSN 1210-6348, s. 69